HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP

LAND VAN RODE
ZETEL : GENTBRUGGE

PR. 000-1020558-21 Heemkundig Genootschap Gentbrugge

Sekretariaat : Rodebeukendreef 20 - 9219 GENTBRUGGE - Tel. 091/ 30.50.93

Verantw. uitg. : Roger De Vocht - Gentbruggekouter 15 - 9219 GENTBRUGGE

Driemaandelijks tijdschrift

16 **Jaargang** 1 **Nr.** 61

15 MAART 1988

BIJDRAGE OVERGENOMEN UIT HET DAGBLAD " HET VOLK "

Jaarboek Land van Rode

Ledeberg anno 1850 en de guillotine van Balegem

GENTBRUGGE — De heemkring „Gentbrugge en het Land van Rode" bracht zijn jaarboek 1987 op de markt. Aan die tiende uitgave werd wel veel zorg besteed wat de inhoud zelf betreft. Er staan vijf grote artikelen in die voornamelijk de streekgeschiedenis van de heemkring behandelen. Het Land van Rode strekt zich uit over Gentbrugge, Merelbeke, Oosterzele en Melle.

In het eerste deel van het jaarboek wordt aandacht geschonken aan het vinden van een Merovingische pot op de Kattenberg in Balegem. Het vormt een deel van de historisch-landschappelijke studie die Deinzenaar Luc Bouters maakte samen met archeologen, geografen en historici en in samenspraak met het Laboratorium voor Regionale Geografie en Landschapskunde van de RUG. De Merovingische pot, waarvan sprake in het artikel, werd reeds in 1963 in de gemeente Balegem gevonden door de h. Van Immerzele. De man stootte op de pot bij het graven van een put voor het plaatsen van een mazouttank achter zijn woning. Het stuk is nu eigendom van de h. Veeckman uit Gentbrugge. De h. Bouters schetst de vondst in regionaal perspectief.

Ledeberg

Secretaris Oscar Van Wittenberghe van de heemkring schrijft in een tweede artikel in het rijk geïllustreerde boek de geschiedenis van Ledeberg in het midden van de 19de eeuw. Hij gaat uit van de Popp-kaart en de daarbijhorende kadastrale legger van omstreeks 1850. Het werkstuk geeft een totaal andere kijk op de ontwikkeling van deze voormalige gemeente. Van Wittenberghe toont aan dat Ledeberg steeds een dichtbevolkte gemeente is geweest. Hij haalt ter staving bevolkingscijfers aan en metingen van oppervlakten van naburige gemeenten. Zo telde Ledeberg 828 woningen en 8 hofsteden in de helft van vorige eeuw en mat de gemeente 109 ha. Gentbrugge daarentegen telde amper 285 woningen voor een totale oppervlakte van 720 ha.

Ledeberg had één grote vrije ruimte, nl. de Dries. Die ruimte zou in het begin van die eeuw uitgroeien tot het middelpunt van de gemeente Ledeberg met de bouw van een decanale kerk, Kerkplein, gemeentehuis en scholen. Schrijver heeft het daarbij ook over de grondeigenaars en één van de grootste eigenaars uit die tijd was een zekere Henrie Jean Nollet, een winkelier uit Oudenaarde die 42 woningen bezat in Ledeberg. De woningen vormden een beluik aan de huidige Binnenweg. Metselaar Carolus De Wilde uit Ledeberg bezat toen 31 huizen. Uit die opsomming kan men heel wat leren over de sociale structuur van Ledeberg.

Jozefieten

Voorzitter De Vocht van de heemkring schrijft in een derde artikel van het tiende jaarboek een uitvoerig artikel over het college van de Jozefieten in Melle. Zijn geschiedschrijving loopt terug tot in 1424, toen de Gentse magistraat Lodewijk Van de Hole het initiatief nam om tot de stichting van een Godshuis in Melle over te gaan.

Balegem

Lucien De Smet, geen onbekende in de streek van Oosterzele en Balegem, schreef in het jaarboek een artikel over de stenen korenwindmolens van Balegem. Hij heeft het daarbij over de „Guillotine", een bergmolen met een typisch Oostvlaamse zeltkap die in Balegem werd gebouwd in 1798. De benaming van de molen dateert uit de periode dat de Franse geneesheer Joseph Ignace Guillotin (1738-1814) zijn speciaal schavot veelvuldig liet gebruiken. De overlevering wil dat bij het indraaien van de molen een ongelukkige door één van de wieken van de molen werd getroffen (en onthoofd?).

Het slotstuk van het jaarboek omvat een gedetailleerd werkstuk over het gemeente-onderwijs in Gentbrugge in het eerste kwart van de twintigste eeuw. Vroeger werd reeds het onderwijs in Gentbrugge aangepakt tot het einde van de negentiende eeuw en dit stuk is dan ook een interessant vervolg.

Het jaarboek is te koop tegen 250 fr. bij de h. Van Wittenberghe, Rodebeukendreef 2[illegible] 9219 Gentbrugge. Het bedrag kan gestort op rek. nr 0[illegible] 1020558-21. Lid worden van de heemkring kost 275 fr. (daarin het jaarboek begrepen), evenals vier tijdschriften over de heemkundige werking. Voor informatie kan men ook telefonisch terecht op het nummer 30.50.9[illegible]

D. D.

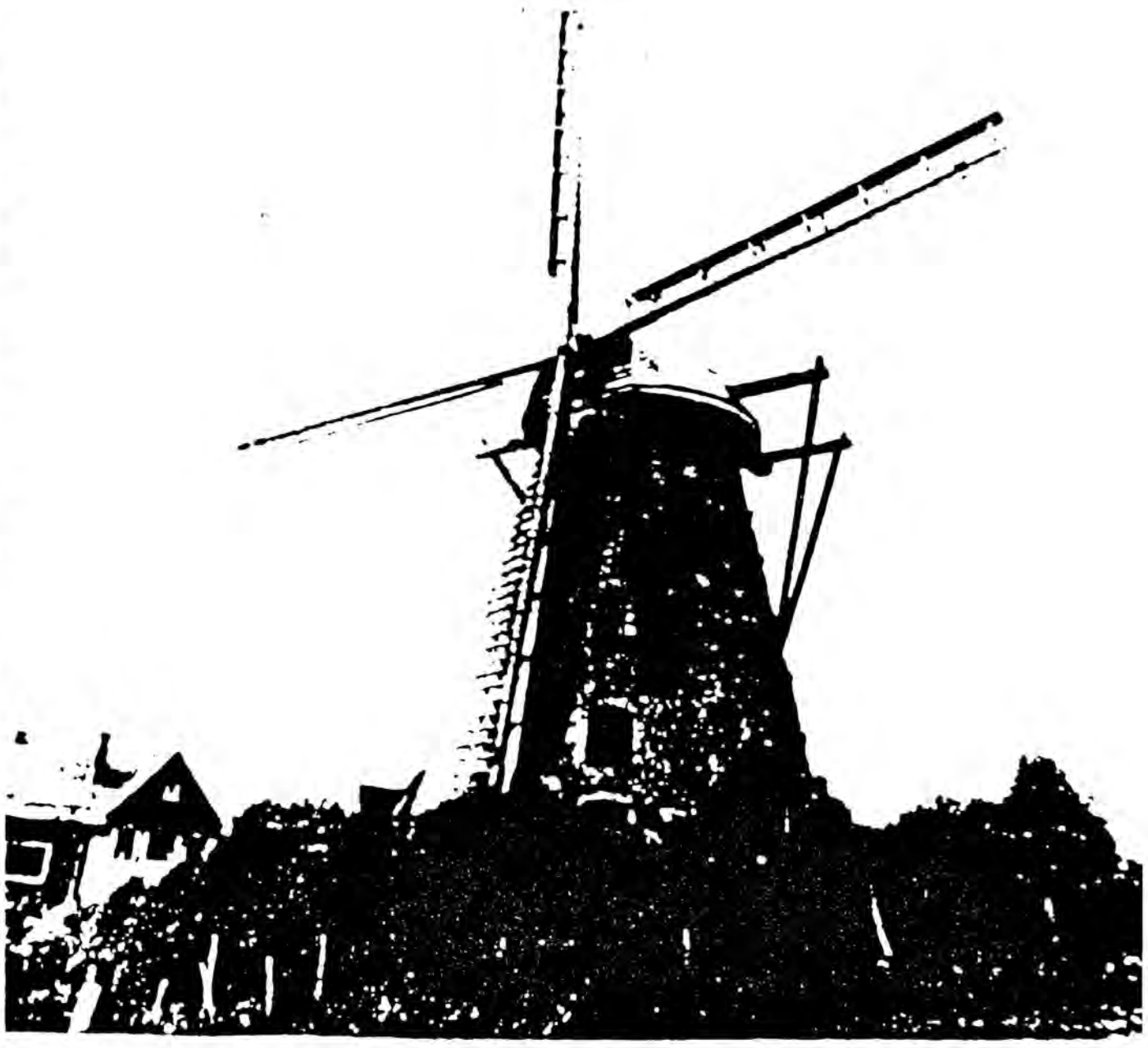

De Guillotine, een korenwindmolen gebouwd in 1798. Volgens de volkse overlevering zou bij h[illegible] indraaien van de molen een man door één van de wieken zijn getroffen.

NIEUWS UIT HET PROVINCIAAL GEBOUW.

HERSTRUCTURERING VAN DE PROVINCIALE ADMINISTRATIE

In 1987 werden belangrijke beslissingen genomen met betrekking tot de provinciale administratie. Een grondige analyse van de noden leidde tot een herstructurering van de diensten.
Schematisch ziet de structuur er als volgt uit :

Leiding van het personeel :
Provinciegriffier L. De Winne
- volgens richtlijnen van de Gouverneur voor het rijkspersoneel;
- volgens richtlijnen van de Bestendige Deputatie voor het provinciepersoneel.

Stafpersoneel met algemene opdracht :
Rijk : Bestuursdirecteur H. De Boeck
Provincie : le Adviseur R. Vekeman
le Adviseur G. De Meester

Per 1 februari bestaat de administratie uit 11 nieuwe directies :

1e DIRECTIE - Personeel J. Merlier, Adviseur	Afdeling 11 G. Lehoucq	- Provincie- en Rijkspersoneel
	Afdeling 12 J. Van Hyfte	- Personeel lokale instellingen
2e DIRECTIE - Instellingen D. De Muynck, Afdelingschef	Afdeling 21 H. De Pauw L. Moerman	- Griffie en provincale zaken
	Afdeling 22 W. Dejaegher	- Lokale instellingen
	Afdeling 23 L. Bauwens	- Veiligheid en Protocol
	Afdeling 24 J. Deckers	- Informatica
3e DIRECTIE - Prov. Techn. Dienst W. De Waegemaeker, Adviseur (Administratief) Y. Cools, Hoofding.-Directeur (Technisch)	Afdeling 31 L. Van Vynckt	- Gebouwen en domeinen
	Afdeling 32 G. De Spaey	- Wegen en waterlopen
4e DIRECTIE - Informatie en onthaal W. Blondeel, Kultureel Attaché	Afdeling 41 W. Blondeel	- Informatie, Public Relations en Documentatie
5e DIRECTIE - Financiën D. Buyle, Adviseur	Afdeling 51 D. Buyle	- Provinciale financiële middelen
	Afdeling 52 L. Dhaenens	- Provinciebelastingen

	Afdeling 53 W. Vlyminck	- Voogdij begrotingen en rekeningen
	Afdeling 54 W. De Baets	- Voogdij belastingen en leningen - bezwaren belastingen
6e DIRECTIE - Sociale en Economische Aangelegenheden A. Buyst		
	Afdeling 61 H. De Ridder	- Sociale aangelegenheden
	Afdeling 62 S. Leroy	- Gezondheidszorg
	Afdeling 63 D. De Steur	- Economische aangelegenheden
7e DIRECTIE - Onderwijs R. Verlinde, Directeur	Algemene Dienst Onderwijs J. De Mey	
	Afdeling 71 N. Demets	- Personeel
	Afdeling 72 A.-M. Van Moen	- Materiële uitrusting
	Afdeling 73 A.-M. Van Moen	- Voogdij en Studietoelagen
8e DIRECTIE - Ruimtelijke Ordening en Milieu R. Zegers, Directeur	Afdeling 81 R. Rommel	- Ruimtelijke Ordening en Stedebouw
	Afdeling 82 K. Coupé	- Algemene Milieubegeleiding
	Afdeling 83 E. Bernaert	- Dienst Leefmilieu
(voorlopige regeling)	Afdeling 84 J. Van Hyfte	- Kerkfabrieken en O.C.M.W.`s
9e DIRECTIE - Kultuur P. Huys, Kultureel Adviseur	Afdeling 91 E. Dhont	- Kulturele Aangelegenheden
	Afdeling 92 A. De Kegel	- Kunstpatrimonium
10e DIRECTIE - Juridische Dienst H. Proot, Rechtskundig Adviseur	Afdeling 101 H. Proot	- Eigen juridische dienst
11e DIRECTIE - Provinciale Comptabiliteit R. Vandierendonck, Provinciaal Rekenplichtig Ambtenaar	Afdeling 111 R. Vandierendonck	- Comptabiliteitsdienst

ECONOMAAT
Directie : R. Verlinde

Econoom : M.-M. Martens

HUISDRUKKERIJ
Directie : P. Huys

HET GENTBRUGGE VAN TOEN...

... is een **UNIEK** KIJKBOEK boordevol herinneringen uit de tijd van toen !

Lucien DEGRAEVE, afkomstig van Gentbrugge en sinds enkele jaren woonachtig in Oostende heeft samen met zijn zoon Romain, dit prachtige boek samengesteld. Uit zijn waardevolle verzameling heeft hij de belangrijkste en nostalgische afbeeldingen gekozen. Beelden van totaal verdwenen of gewijzigde plekjes, de kastelen, oude bedrijvigheden, het dorpsleven en nog zo veel méér.

200 unieke afbeeldingen, perfekt druktechnisch weergegeven, zullen van dit boek een echte "parel" maken.

Op die manier komt het Gentbrugge van toen opnieuw tot leven.

TEKEN NU IN, ZO BENT U ZEKER VAN EEN EXEMPLAAR.

Kijk op de laatste bladzijde van deze folder !

"HET GENTBRUGGE VAN TOEN"

Technische gegevens :

Formaat : 21,5 × 27,5 cm Illustraties : 200 Bladzijden : 96

WIE INTEKENT VÓÓR 15 MAART 1988 WORDT MET NAAM VERMELD IN HET BOEK !

PRIJS : er zijn twee verschillende uitvoeringen :

- de gewone uitgave. Mooi ingebonden en voorzien van een stevig omslag in kleur. Geplastificeerd.
  Slechts **895 fr.** tot 15 maart 1988. Nadien : **995 fr.**
- de luxe uitgave. Deze boeken hebben een kunstlederen band met **goudstempel** en stofwikkel. Opgelet : deze boeken zijn genummerd en de oplage is zeer beperkt !
  Prijs : **1200 fr.**

Stuur onderstaande strook, ingevuld in drukletters naar :

Uitgeverij HET STREEKBOEK, Vrasenestraat 22, 2770 Nieuwkerken-W.

en stort meteen het juiste bedrag op rek. nr. 652-5701040-44 met bijgevoegd stortingsformulier. Telefonische inlichtingen : 03/777.75.58.

INTEKENSTROOK

"HET GENTBRUGGE VAN TOEN"

Naam : ..... Voornaam : .....

Straat : ..... nr. : ..... bus : .....

Postnr. : ..... Woonplaats : .....

Tel. : .....

Tekent hierbij in voor : ..... gewone exemplaren aan 895 fr. = ... fr.

..... luxe exemplaren aan 1200 fr. = ... fr.

TOTAAL ..... fr.

Ik betaal onmiddellijk zoals hierboven vermeld.

Datum : ..... Handtekening : .....

DE INDUSTRIËLE ONTWIKKELING VAN GENTBRUGGE (VI)

DE INDUSTRIËLE BEDRIJVIGHEID TUSSEN DE TWEE WERELDOORLOGEN

Bij gebrek aan andere industriële gegevens over de evolutie van het bedrijfsleven te Gentbrugge tussen de twee wereldoorlogen, hebben we gebruik gemaakt van de gegevens die voorkomen op de lijsten van de belastingsplichtigen in verband met de gemeentelijke belastingen op de werklieden.

Uit die lijst kan de evolutie van het aantal werkgevers nagegaan worden. Op die wijze wordt een beeld verkregen van de ontwikkeling van de economische toestand.
Wanneer de vooruitzichten gunstig waren, rezen nieuwe bedrijfjes als paddestoelen uit de grond; wanneer de conjonctuur omsloeg moesten de marginale bedrijven verdwijnen.
Wanneer we bovendien de belastingsplichtigen indelen volgens het aantal werknemers dat ze tewerkstelden, dan kunnen wij de evolutie van het aantal grotere bedrijven nagaan.
Hierbij mogen wij niet vergeten dat er geen onderscheid gemaakt werd tussen handels-, ambachtelijke-, tuinbouw-, landbouw- en industriële bedrijven.
Wel mag aangenomen worden dat bedrijven met grote tewerkstelling industriële bedrijven waren.
Bovendien moeten wij er rekening mee houden dat de belangrijkste werkgever te Gentbrugge, nl. de N.M.B.S. niet in deze cijfers is opgenomen, omdat die op de lijst van de belastingsplichtigen niet voorkwam.

Verloop van het aantal werkgevers met de jaren.

Jaar	Aantal Werkgevers	Jaar	Aantal Wergevers
1923	262	1932	252
1924	281	1933	237
1925	296	1934	231
1926	-	1935	228
1927	281	1936	225
1928	269	1937	238
1929	273	1938	255
1930	265	1939	198
1931	277		

De hoogconjonctuur die tot 1929 duurde, komt in de evolutie van de werkgevers niet tot uiting. Het zou een bijkomende studie vergen om uit te maken in welke mate de cijfers naar beneden getrokken werden door het wegvallen van werkgevers in land- en tuinbouw te Gentbrugge.

Het is inderdaad moeilijk uit te maken in welke mate volgende aanhaling toepasselijk is op de land- en tuinbouw te Gentbrugge:

"... Om zich uit de wurggreep van de stijgende loonkosten te houden werd op grote schaal gemechaniseerd. Tijdens de jaren twintig daalde het aantal loontrekkenden in de landbouw met nagenoeg honderdduizend. Bijna een vierde der in de landbouw aktieven werd in nauwelijks tien jaar uitgestoten." (K. VERACHTERT, "De industriële ontwikkeling-De Industrie in België": Twee eeuwen ontwikkeling 1780-1980, Gent, blzn. 165-166).

Na gedurende enkele jaren zware verliezen geleden te hebben, tengevolge van de krisis na 1929, verdwenen vele bedrijven en werkgevers uit de lijst van de belastingsplichtige werkgevers.

Indeling van de werkgevers op basis van het aantal tewerkgestelde werknemers

Aantal Werknemers	1923	1928	1933	1938
minder dan 5	205	200	185	203
van 6 tot 9	25	24	22	25
van 10 tot 19	11	19	14	12
van 20 tot 29	--	4	3	5
van 30 tot 39	3	4	--	--
van 40 tot 49	1	--	1	1
van 50 tot 99	7	5	2	3
van 100 tot 199	7	7	7	4
van 200 tot 299	1	3	1	--
van 300 tot 399	1	2	1	1
van 400 tot 499	--	--	--	--
van 500 tot 999	--	--	1	1
meer dan 1000	--	--	--	--
Totaal	262	269	237	255

Wanneer we de kleinere bedrijven met minder dan 20 werknemers buiten beschouwing laten, kan de volgende statistiek worden samengesteld:

Jaar	Aantal bedrijven met 20 werknemers of meer: minder dan 100 werknemers A.C.	%	100 werknemers of meer A.C.	%	Totaal A.C.
1923	11	52,4	10	47,6	21
1928	13	50	13	50	26
1933	6	37,5	10	62,5	16
1938	9	60	6	40	15

In 1923 hadden 2/3 van deze bedrijven tussen 50 en 200 werknemers!

Tussen 1923 en 1928 was er een duidelijke strekking naar bedrijfsvergroting, meer bepaald naar bedrijven met 100 werknemers of meer.

Tussen 1928 en 1933 nam het verhoudingscijfer van de bedrijven met 100 werknemers of meer nog toe, alhoewel hun aantal met 3 terugliep. Het aantal van de kleinere bedrijven viel echter op minder dan de helft, wat er op wijst dat de grotere bedrijven beter weerstand boden tegen de krisis, of moeten wij zeggen, dat hun doodstrijd langer duurde.

Tussen 1933 en 1938 is het aantal van de grotere bedrijven inderdaad met 50% gedaald, terwijl dat van de kleinere bedrijven opnieuw toenam.

Onderstaande grafiek toont duidelijk de verschuivingen in 1928 en 1933

Verdeling van de werkgevers op basis van het aantal werknemers.

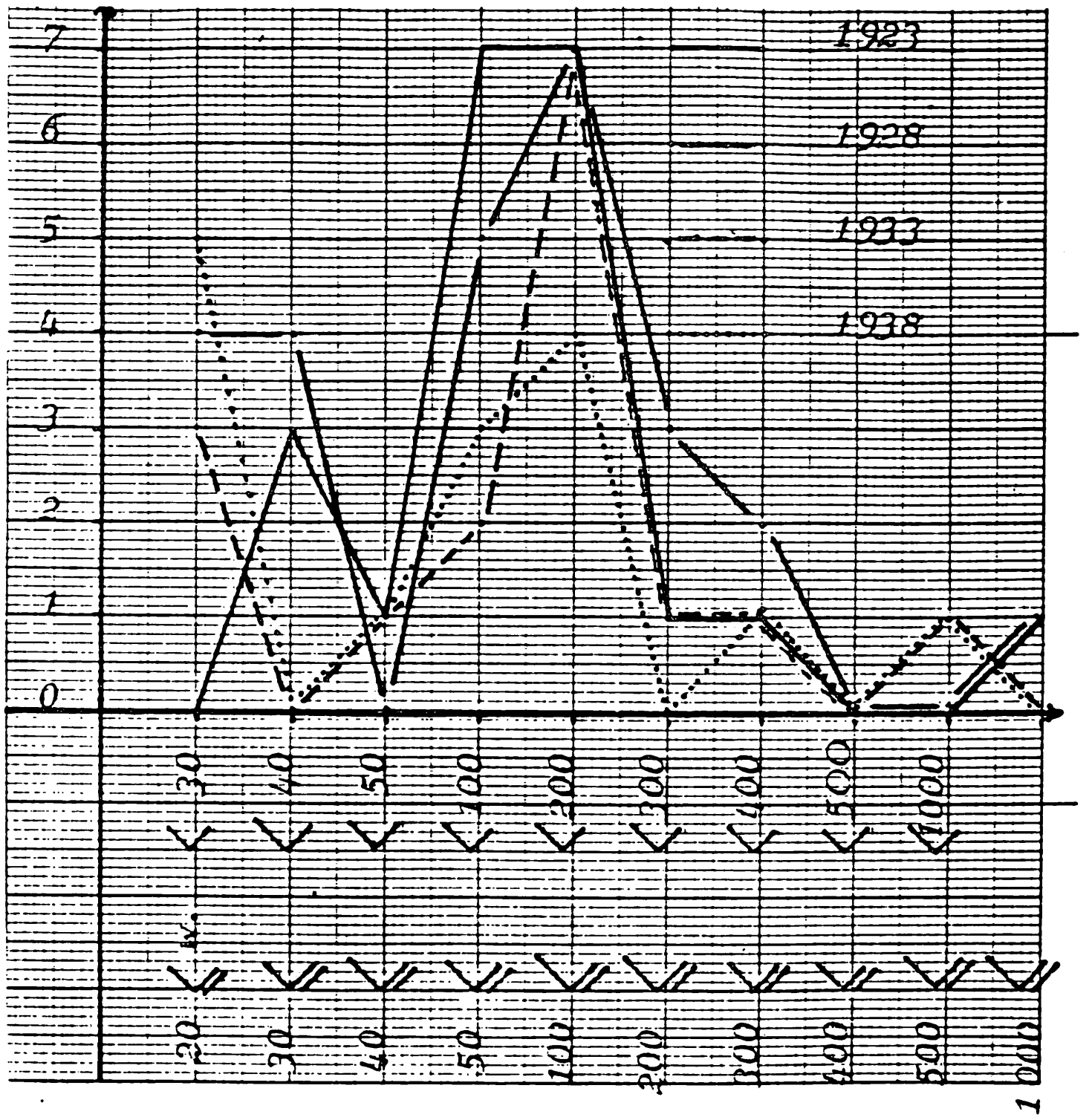

Volledigheidshalve volgt hierna de lijst van de bedrijven die tussen de twee wereldoorlogen te Gentbrugge ontstonden, daarbij worden de kadastrale nummers evenals de oppervlakte vermeld. Wij volgen eveneens de tijdsorde.

1919 De Verenigde Fabrieken van Gentbrugge
Zonder Naamstraat, (Sectie B 389 d,q,t,u,v,e[2]).
Zij betrokken de oude gebouwen van de kartonfabriek A. De Ram, en omvatten:
-papierfabriek: Papeteries Gantoises
-enveloppenfabriek: Grande Manufacture d'enveloppes
-tapijtfabriek: Grande Manufacture Française de Tapis Mourzouc.
Oppervlakte: in 1919: 28a 40ca
in 1929: 1ha 2a 45ca.

1919 Larno H.& V. - Kopergieterij
Voordries (Sectie A 229)

1919 Pernot-De Vreese L. - Leerlooierij
Snoekstraat (Sectie B 52 e5)

1920- N.V. Cotonnière Gantoise - Katoenweverij
Zonder Naamstraat (Sectie B 389,k,l,m,n.)
Tewerkstelling in 1923: 138
1929: 345
1939: 227
1946: 175

1920- N.V. Sous-Produits Textiles - Stockage en uitsorteren van katoenafval voor industiële verwerking.
Zonder Naamstraat,(Sectie B 296 d)
Tewerkstelling in 1923: 42
1930 26
Einde van het bedrijf: 1931.

1920- Ceurlvriendt-Van Gijsel A. - Déchetfabriek
Verbroederingsstraat, (Sectie B 310 c5)
Einde van het bedrijf: 1936. Het werd verkocht aan Hanssens- Van Wiemeersch A.

1920- SV. Teinturerie de Gentbrugge
Spoorweglaan, (Sectie B 297 z3, 297 e8)

1921- NV. Produits Chimiques de Tilly - Maalderij met metaalslakken en scheikundige stoffen.
Mellestraat (Sectie B 531 d3)

1921- Wauters A. Tapijtfabriek
Godshuizenlaan (Sectie B 312 i3)

1921- Landsman E. Fabriek voor vernikkelen en polieren van fietsonderdelen.
1921: Gontrodestraat, (Sectie B 549)
1928: Brusselsesteenweg, (Sectie B 218 g3)

1921- <u>Dumortier gebr.</u> Matrassenfabriek.
Pontstraat (Sectie B 3 d5)
- matrassen in konijnenhaar, wol, kapok, pluimen enz.
-Spiraalverenmatrassen,
- Ijzeren bedden en zetels.
Bijhuizen: Noordstraat, Gent.
Langemunt, Gent.
Hundelgemsesteenweg, Ledeberg.
Rue du Grand Central, Charleroi.
Tewerkstelling in 1923: 11
1935: 20
1946: 22

1922- <u>V.O.F. Hulpiau G. & Cie.</u> Tapijtfabriek.
Hongerijstraat, (Sectie A 411 m)
Burelen: Antwerpsesteenweg, Gent.
Tewerkstelling in 1923: 16
1925: 24
Einde van het bedrijf: 1926

1922- <u>Impens A.& E.</u> Steenbakkerij.
Bosstraat, (Sectie A 512, 514 a)
Tewerkstelling in 1923: 5
1924: 10
1929: 10
1939: 1

1922- <u>V.O.F. Flandria-De Landsheere & Cie.</u> Tapijtfabriek.
Sasstraat, (Sectie B 292 s)
Tewerkstelling in 1923: 55
1924: 63
1928: 34
Stopzetting van het bedrijf: 1929.

1922- <u>De Munter-Van Houcke J.</u> - Tapijtfabriek
Brusselsesteenweg (Sectie B 218 o3)
1923: overname door N.V. The Fezzan & Cie.

1922- <u>De Jong Isidoor-</u> Lijstenfabriek
Gestichtstraat, (Sectie B 310 z3)
Overname van Campens-Matthijs & Cie.
Einde: verkoop aan Spruytte-Snoeck J.

1923- <u>N.V. Textile de l'Escaut</u> (Santens Leon)
Mechanische pluizerij van wol en katoen, stapelplaats van vodden.
Verbroederingsstraat, (Sectie B 310 c5)

1923- <u>N.V. The Fezzan & Cie.</u> (De Hovere & Buggenhout)
Tapijtfabriek
Brusselsesteenweg (Sectie B 218 o3)
Tewerkstelling in 1923: 35
1924: 45
1931: 1
Stopzetting van het bedrijf: 1932.

1923- Couvreur R. Fabriek van verfwaren
J. de Saint Genoisstraat, (Sectie B 432)
Stopzetting van het bedrijf: 1938

1924- N.V. Horlomecap - Soc. Belge d'horlogerie et de petite mécanique de précision.
Moriaanstraat (Sectie B 349 t3, 349- Gentbrugge B 129 a3, 129 b3, 129 c3-Ledeberg)
Tewerkstelling in 1925: 31
1929: 20
Stopzetting van het bedrijf: 1930

1924- La Warande (Jacobs Pieter) - Ververij.
Hoveniersdreef (Sectie B 550 c)
Tewerkstelling in 1927: 13
1932: 19
1937: 20

1924- La Castorette (Gebr. Rora, Dok 25 Gent) - Fabriek voor bewerken van vlas en hennepafval.
L. Tertzweillaan (Sectie B 297 g8)
In 1925 werd het bedrijf omgevormd tot konijnenvellenververij.
In 1933: stichting van de maatschappij: La Zibeline.
In 1934 : op bevel stopgezet na klachten van omwonenden.
Tewerkstelling in 1925: 88
1930: 108
Einde: verkoop in 1937 aan N.V. Continental Seal.

1925- Seutens-Schleusner A. Mechanische weverij.
Anciennes Usines: Textile d'Eecloo.
Het was een fusie met de weverij Jules Beghin.
Tertzweillaan (Sectie B 297 s8)
Tewerkstelling in 1925: 14
1930: 20
1931: 6
Stopzetting van het bedrijf: 1932.

1925- De Block-Bogaert - Vatenfabriek
Brusselsesteenweg, Sectie B 219 3

1926- Bertin E. Kunst brons- en kopergieterij.
Brusselsesteenweg, (Sectie B 219 o3

1926- Van Hecke- De Smet P. Brouwerij: bierbrouwerij bierafrekkerij, ijsfabriek, spuitwater- en limonadefabriek.
Tertzweillaan (Sectie B 297)
De zaak werd overgenomen en verdergezet door De Smet en Verniers.

1926- Encollage Moderne (N.V. Banque des Industries Textiles). Preparatiewerkplaats voor weverijen.
Braemstraat (Sectie B 201,202)
Tewerkstelling in 1929: 18
1937: 23
1939: 19

1927- Amega N.V. (Ateliers Mécaniques Gantois)-
Staalbuistrekkerij.
Cardon de Lichtbuer & Le Fevere de ten Hove)
Kouterstraat (Sectie A 16b)
Tewerkstelling in 1928: 28
1934: 35
1939: 27
1946: 42

1927- Cracco N.V. Machinale breiwerkerij (bonneterie)
F. Burvenichstraat (Sectie B318b, 319a)
Tewerkstelling in 1928: 50
1935: 130
1939: 69
1946: 82

1927- Damman G. Ijzersnijderij.
Mellestraat (Sectie B d3)

1927- Delpierre P. Mechanische weverij
Brusselsesteenweg (Sectie B 219 q3)
Tewerkstelling in 1928: 5
1929: 4
1930: 7
Stopzetting van het bedrijf in 1931.

1927- S.V. Metalunion. Ferrometalen
F. Burvenichstraat (Sectie B 320 m8)
Tewerkstelling in 1929: 26
1934: 20
1939: 22
1946: 21

1928- Cantiniau-Peleman. Pantoffelfabriek
Van Ooststraat (Sectie B 6 4z)
Tewerkstelling in 1929: 10
1931: 12
Stopzetting van het bedrijf: 1932

1928- De Paepe J. Mechanische pantoffelfabriek.
J. de Saint Genoisstraat (Sectie B 435 i, 435 m, 436 t u)
Tewerkstelling in 1929: 40
1931: 37
1932: 29
Stopzetting van het bedrijf: 1933.

1928- Galle-Vermaerke G. Brouwerij, Limonadefabriek.
Brusselsesteenweg (Sectie B 376 c3)
Overname en voortgezet door Vermaerke-Everaert.
Tewerkstelling in 1930: 11
1937: 17

Mij. Metaalbouw en Verwarming. Ketelmakerij.
Zonder Naamstraat (Sectie B 396 a)
Oude gebouwen: déchetfabriek Goetgebuer-Biebuyck A.
Tewerkstelling in 1928: 14
1929: 25
Einde: 1935: verkoop aan de N.V. Manufacture Belge
de Produits Industriels.

1928- <u>Slimbroeck & De Coninck-</u> Mechanische borstelmakerij.
Kerkstraat (Sectie B 297 r3)
Tewerkstelling in 1928: 5

1928- <u>Van den Houten J.</u>- Fabriek van konijnenvellenlijm.
Spoorweglaan (Sectie B 320 e)
(Vestiging op het oud voetbalveld van de Association Sportive Diocésane)

1929- <u>De Wilde L.</u>- Mechanische weverij.
Hongerijstraat (Sectie A 413 c)
Tewerkstelling in 1929: 3
1930: 2
1936: 2
1938: 1

1929- <u>Lyssens C</u> - Fabriek van nijverheidsvilt.
Sasstraat (Sectie B 292 s3)
Tewerkstelling in 1930: 6
1937: 5 (4)
Stopzetting in 1938

1929- <u>Tissage de Gand N.V.</u> - Katoenweverij.
Gontrodestraat (Sectie B 401 d)
Tewerkstelling in 1929: 6
1937: 43
1938: 59
1939: 80

1930- <u>Spruytte-Snoeck J.</u> - Lijstenfabriek.
Tertzweillaan
Overname en voortzettong van de lijstenfabriek De Jong Isidoor

1931- <u>Bruggeman M.</u> - Vellenbewerking.
Em. Hielstraat (Sectie A 411 o)
Tewerkstelling in 1933: 11
1939: 6

1931- <u>Renodeyn I.</u> - Mechanische tapijtweverij.
Moriaanstraat (Sectie B 350 i5,t5, u5)
Tewerkstelling in 1934: 10
1935: 18
1936: 28
1937: 32
1939: 33
1946: 33

1932- <u>Gossey R.</u> Lederatelier.
Brusselsesteenweg
Tewerkstelling in 1933: 3
1939: 5

1933- Ets. Cotelle & Foucher. -Fabriek van bleekwater.
Zonder Naamstraat (Sectie B 396 v)
bleekwater bereid door het onrechtstreeks procédé van dubbele ontbinding,
Mengeling van hypochloride, chlorure en water.
Tewerkstelling in 1934: 12
1936: 18
1946: 27

1934- Dauwe Karel- Mechanische kader- en lijstenfabriek.
M. Verdoncklaan (Sectie B 206 m)
Tewerkstelling in 1935: 4
1939: 1

1936- V.O.F. Drost & De Craecker- Houtzagerij
F. Burvenichstraat (Sectie B 322 f)
Tewerkstelling in 1934: 12
1939: 7
1946: 25

1934- Verbruggen- Mechanische weverij.
Weidestraat (Sectie B 351 p4)
Tewerkstelling in 1934: 3
1936: 4
1939: 3

1935- N.V. Manufacture Belge de Produits Industriels.
Opslagplaats : 2.300 l. essence
100.000 kg. zware minerale oliën.
Zonder Naamstraat (Sectie B 396 a)
Oude gebouwen der ketelmakerij N.V. Metaalbouw en Verwarming.
Tewerkstelling in 1936: 9
1939: 8
1946: 10

1936- N.V. l'Oxhydrique Internationala.
Opslagplaats voor 2.000bussen geperst, vloeibaar of opgelost gas, voor 30.000 kg chloorkalk.
Ondergrondse opslagplaats voor 1.200 l. benzine.
Jef Vandermeulenstraat (Sectie B 76 13)
Maatsch. zetel: P. Van Humbeekstraat, Brussel.

1936- De Vos-De Deken. - Déchetfabriek
Florastraat (Sectie A 530 *3)

1936- De Waele Karel. - Fabriek van drukinkt.
Brusselsesteenweg (Sectie B 189 w)
Tewerkstelling in 1936: 6
1938: 6
1939: 3

1937- Carnoy & Cie. - Spiegelfabriek.
Pontstraat (Sectie B 5 o3)
Gedeeltelijke overname van de N.V. Miroiterie des Flandres.
Tewerkstelling: 1937: 8
1938: 4
1939: 6

1937- Mij. Fiblus- Prepareren van plantaardige vezels voor de kleerborstelindustrie.
In de oude gebouwen Napoleon Rinskopf.
Tewerkstelling in 1938: 3

1937- Hanssens A. Bedrijf voor poetsprodukten en vliegenvangers, merknaam KOVO.
Verbroederingsstraat, Sectie B 310 c5)
Oude gebouwen: Ceurlvriendt-Van Gijsel A.
Tewerkstelling in 1937: 5; in 1938: 6;
in 1939: 5; in 1946: 61.

1937- N.V. Continental Seal . Konijnenvellenververij.
Tertzweillaan,(Sectie B 297 g8)
Overname en voortzetting van La Castorette (La Zibeline).
Tewerkstelling in 1937: 12; in 1938: 73; in 1939: 60.
Stopzetting: 1959.

1937- N.V. Porphyra. Werkhuis voor het vervaardigen van cementtegels.
F. Burvenichtstraat (Sectie B 322 r2,e2)
Tewerkstelling: 1937: 14; in 1938: 20; in 1939: 24?

1937- Van de Steene Raymond & Zonen. Fabriek van Cora-citroen, Cora-limonaden, Cora-likeuren, Cora-bier.
Depot van Munich, Bock, Zottegemse- en Oudenaardse Liefmans.
Brusselsesteenweg (Sectie B 377 v3)

1937- Brissé L. Mechanische katoenweverij.
Tertzweillaan (Sectie B 297 z8)
Tewerkstelling in 1937: 5; in 1938: 5.

1938- Mij. Metallisation des Flandres F.V.B.A.- Inrichting voor metalisatie met gesmolten metaal en perslucht.
Oude Brusselseweg (Sectie B 279 f)

1941- Filature et Tissage Bettex. Jute & vlasspinnerij & weverij.
Brusselsesteenweg (Sectie B 204 v3).

1941- Clouterie Magné. Spijkermakerij.
Tertzweillaan (Sectie B 309 f2, g2)

1941- N.V. Norma. Kaderfabriek.
Scheldestraat (Sectie B 2 z4); voordien : Schoolstraat te Ledeberg.
Overname van de oude gebouwen van De Smet V. & Lippens J.
Tewerkstelling in 1946: 27.

M. Bode

DE KLEINE KUNSTENAAR

Een onzer bestuursleden, dhr. Mark Adriaen stelde een tijdschrifje (ongeveer honderd jaar oud) te onzer beschikking dat ons wel kan boeien omwille van de gegevens dit het ons biedt. De titel "De Kleine Kunstenaar" dekt de inhoud in die mate dat het hoofdzakelijk muziekonderricht en nieuws brengt voor muzikanten en muziekliefhebbers. Het is tweetalig. De nummers zijn tot een soort brochure samengebonden, elk nummer telt een viertal bladzijden waarvan minstens twee, soms drie besteed worden aan theorie over muziek. Er werden tien nummers per jaar uitgegeven. De eerste jaargang loopt van okt. 1895 tot juli 1896 (44blz), de tweede jaargang omvat de maanden oktober 1896 tot februari 1897 terwijl de volgende maanden samen slechts één aflevering vormden. De derde jaargang biedt slechts één nummer nl. april 1900.

Van belang voor ons is, dat de schrijvers-uitgevers, nl. H.& S. Van Boeckxel-Verhelst hun bureel (of woning?) hadden in de Kerkstraat 123 te Gentbrugge. Zij wijzen er op dat het bureel te bereiken is per tram voor 10 centiem tot op 200m. afstand.

Het laatste nummer (nr. 1 april 1900) vermeld een nieuw adres, het bureel is dan gevestigd op de Bijlokevest 26.

Men kan zich niet onttrekken aan de indruk dat het tijdschrift met financiële moeilijkheden had te kampen.
De prijs van een nummer bedroeg 1fr, een jaarabonnement bedroeg 5fr. Het werd verstuurd met een postzegel van 2c. In het eerste nummer lezen wij dat veel muziekbeoefenaars onverschillig gebleven zijn, maar dat het aantal inschrijvingen toch voldoende is om de kosten te dekken. Er werden ook aankondigingen opgenomen, maar die publiciteit was eerder beperkt.
De meeste nummers waren voorzien van een bijvoegsel soms met figuren. Die bijvoegsels zijn in het bandje echter niet aan te treffen.

Naar wij uit de mededelingen en aankondigingen kunnen besluiten zou het bladje in de eerste plaats bedoeld zijn voor kosters-orgelisten.

De hoofdbrok van de inhoud bestaat uit Harmonieleer die betrekkelijk grondig is, maar daarover zou een muzicus beter kunnen oordelen.
Wat ons meer aanbelangt zijn de mededelingen want die hebben meestal betrekking op conferenties van kosters-orgelisten en bieden ons als dusdanig heel wat informatie over de bedrijvigheid van die vereniging in Oost-Vlaanderen.

In "De Kleine Kunstenaar" vernemen wij (nov. 1895) dat een boek over Hamonieleer in 11 delen van meester Samuel te Gentbrugge te bekomen is tegen 1fr per deel of 10fr voor het ganse werk.

Op 20 november 1895 vierde de Algemene Orgelistenbond van Oost-Vlaanderen zijn 19-jarig bestaan met een plechtige mis in de kerk van Sint-Amandsberg, leiding J. van Beneden. en onder voorzitterschap van Ch. Boone had een banket plaats in "den Rooden Hoed", Klein Turkije. De Bond besloot 2fr bij te passen voor ieder zijner leden die zich op "De Kleine Kunstenaar" abonneerde.

Op 20 januari 1986 had een conferentie plaats voor de Orgelistenbond van Sint-Amandsberg. De erevoorzitter was E.H. Van Hulle, onderpastoor te Zeveneken. Deze priester schijnt een drijvende kracht achter die orgelistenconferenties.

In het nummer van februari 1896 vernemen wij dat in Duitsland, voor den beroemden instrumentenmaker, Jacob Steiner, de schoonzoon en leerling van Amati en stichter van de violennijverheid in Tirol (1627-1683) op het kerkhof van het dorpje Absam in het Unterinnenthal een gedenkteken zal opgericht worden.
Tevens vernemen wij dat op het bureel van "De Kleine Kunstenaar" een Steinerviool te koop is.
In hetzelfde nummer staat dat men in de Sint-Pietersnieuwstraat "den Cinématographe" kan bewonderen. De bestuurder, G. Veyre gaf uitleg. Kommentaar: de uitvinding der gebroeders Lumière te Lyon, is de wonderste welke de photographie tot hiertoe voortgebracht heeft. De figuren bij middel van eenen lantaarn op het doek gebracht, bewegen zich alsof zij in leven waren. De Cinématographe zal zichtbaar zijn in de bijzonderste steden van Europa; en te beginnen met juni te Oostende.

1895
Op 15 april/had de algemene vergadering van den "Algemeenen Orgelistenbond van Oost-Vlaanderen te Sint-Amandsberg plaats. De "Plain Chant" werd gegeven door E.H. Van Hulle. Verder lessen van Verhasselt, professor aan de Normaalschool te Sint-Niklaas.

Nog in 1895 vergaderde de orgelistenbond op3 juni te Laarne.
Op 9 juni 1895 had een belangrijke conferentie plaats voor de kosters orgelisten der dekenijen van Deinze en Nevele in het Sint-Henricusgesticht te Deinze.
Er wordt eveneens op gewezen dat de conferentiën van groot nut zijn voor de kosters-orgelisten die in de maand september as. hun examen moeten afleggen. Zij worden in die conferenties goed op de hoogte gebracht van hunne taak en goed voorbereid.

Op 8 juli 1895: de orgelistenbond van Sint-Amandsberg vergaderde in de kerk van Lokristie met schitterende uitvoeringen en lessen.

Op 21 juli 1895: vergadering der kosters-orgelisten van de dekenijen Deinze en Nevele te Poesele. Het weder was ondraaglijk heet. Wij gaan niet verder in op het uitvoerig verslag waarin wij heel wat namen van toenmalige kosters met hun repertorium leren kennen.

Een uitvoerig verslag wensen wij toch weer te geven over "Het Jubelfeest van Meester J. Tilborghs op 9 september 1895:

"Op 9 september laatstleden (1985), om 3ure 's namiddags, hebben de oudleerlingen en de vrienden van den grooten meester den heer Joseph Tilboghs, zich vereenigd in de zaal van het Koninklijk Conservatorium te Gent, om hem zijn bronzen borstbeeld aan te bieden, ter gelegenheid van zijn 25e verjaardag als professor en stichter der klas van Orgel in het voornoemd gesticht. Oudleerlingen en vrienden waren talrijk opgekomen. Na de intrede in de zaal nam de heer Ad. D'Hulst het woord en zegde:
Achtbare Meester,
Het is 25 jaren geleden dat het bestuur van het Koninklijk Conservatorium van Gent, U benoemde als professor van Orgel.
Dit Jubileum mocht niet onverschillig blijven aan die welke aan U het bijzonderste deel hunner muzikale opleiding te danken hebben.
Uw oude zowel als uwe hedendaagsche leerlingen hebben er aangehouden, van die plechtige gelegenheid gebruik te maken om U hunne dankbaarheid te bewijzen ter gelegenheid van uw onderwijs hier gegeven sedert een vierde der eeuw.
Wij behouden van U en Uw uitmuntende lessen de gelukkigste en beste herinneringen.
Wij hebben U een kunstvoorwerp willen aanbieden, dat U de gevoelens herinnert dergenen die het geluk gehad hebben, in de bron uwer muzikale wetenschappen te kunnen putten.
Ontvangt dus, Waarde meester, dit nederig geschenk.
Mocht het U nog lang den diepen eerbied, de oprechte dankbaarheid en de onvergankelijke genegenheid uwer leerlingen van het Koninklijk Conservatorium herinneren."

Ziehier nu eenige uittreksels uit het antwoord van Meester Tilborghs:

"M.M.
Ik ben zeer gevoelig aan de hulde, die gij mij komt te betuigen ter gelegenheid van mijn jubelfeest.
Gedurende mijn 25, beter gezegd 40, 45 jarig professoraat heb ik steeds betracht de toonkunst in 't algemeen, doch inzonderheid één enkel harer hoofdvakken te bevorderen, te verspreiden en te doen liefhebben. Gij zult licht begrijpen welk vak ik hier bedoel, namelijk het

bespelen van het Orgel: voorzeker het grootste, machtigste, schoonste, prachtigste en verhevenste aller instrumenten.
Ik durf hopen hierin ook eenigzins gelukt te zijn bij mijn talrijke leerlingen, ontsproten uit de scholen van Lier, Brussel, Gent en Antwerpen, waar ik opvolgentlijk werkzaam geweest ben...."

Op verzoek van de Meester is het borstbeeld in brons in plaats van in marmer gemaakt. Het is een kunstgewrocht van den jongen Gentschen beeldhouwer den heer Th. Soudeyns, die een echt treffend kunstwerk vervaardigd heeft. Onder het borstbeeld staat het nederig opschrift:

ZIJNE LEERLINGEN-ZIJNE VRIENDEN
1871 - 1896

Hetgeen den Meester bijzonder plezier deed was, dat de leerlingen die zijn eerste les hebben bijgewoond in het Koninklijk Conservatorium (alsdan niet Koninklijk) er tegenwoordig waren. Namelijk de heeren Hector Minne, en Hendrik Van Boeckxsel Ook de heer Ab. D'Hulst is een zijner eerste leerlingen geweest.

Een voorbeeld van publiciteit moge hier volgen:
Te koop in ons bureel: Occasie piano, zoo goed als nieuw voor den prijs van 475fr.
Een schoon prachtig kerkorgel hebbende voor registers: Montre 8, Bourdon 8, Viola de Gambe 8, Prestant 4, Flûte 4, Voix céleste sup. 8. Trompette bas. Trompette sup. Pedaal van 27 noten. Prijs 2.500fr. met waarborgen en met gemak van jaarlijkse betaling. Twee klaviers voor kerkorgels te koopen in goeden staat.
Al de instrumenten worden geleverd met gemak van betaling. Het huis neemt ook alle instrumenten in depot. Verkoop gewaarborgd. Kerkstraat 123; Gentbrugge bij Gent.

Op 26 augustus 1985 heeft de Orgelistenbond van Sint-Amandsberg een belangrijke vergadering te Moerbeke (Waes) gehouden. Het uitvoerig verslag eindigt met de woorden: Na de conferentie gingen eenige leden in eene herberg en aten er elk voor 40 cents kaas. Een bewijs dat studeeren afmaalt.

Op den 23 september 1895 had de vergadering van den Algemeenen Orgelistenbond van Oost-Vlaanderen plaats in de Sint-Jacobskerk te Gent. Daarvan wordt wederom een volledig verslag gegeven.

Op 21 oktober 1896 had een conferentie van den Orgelistenbond van Sint-Amandsberg plaats in de kerk te Gentbrugge. Men beschikt er maar over een klein orgel; De heeren Th. Van Durme en Jos Van Hulle hebben er elk een schoon stuk op uitgevoerd. Nadien werd een Plain-Chant les ge-

geven zooals gewoonte door E.H. Van Hulle en een harmonieles door H.V.B. (H. Van Boeckxsel). Dit maal was het programma zoo lang dat het in eene volgende conferentie zal moeten herhaald worden. Onderpastoor Braeckman heeft met veel belang de geheele conferentie gevolgd.

Op 20 oktober 1896 heeft er eene conferentie voor den Orgelistenbond van Nevele-Deinze te Lootenhulle plaats.

Wij vernemen ook in het nummer van oktober 1896 dat Orgelistenbonden gesticht zijn te Sint-Niklaas, Aalst, Geraardsbergen, alsook in de provincie West-Vlaanderen.

Een eigenaardige mededeling mogen wij niet weglaten: Wij lezen in den Figaro het volgende over den "Carmagnole". De melodie van dat bekende Franse revolutielied was oorspronkelijk eene aan het Franse Hof gespeelde danswijs, door Koningin Marie-Antoinette, te samen met hare vriendin Prinses de Lamballe, gecomponeerd. Van Trianon kwam de vroolijke melodie onder het volk, en de danswijs der koningin werd de Krijgszang der Revolutie en de treurmarsch bij den val van het Koningschap en het oude Frankrijk.

De mededelingen die over het algemeen een zekere achterstand vertoonden ten opzichte van de gebeurtenissen , worden schaarser van af het jaar 1897 wanneer verschillende nummers in één aflevering verschijnen.

In het eerste nummer van de 3de jaargang, nl. april 1900 wordt nog enkel de aandacht getrokken op een nieuw orgel ingehuldigd te Eksaarde op 20 sept. 1898. Het orgel was vervaardigd door de orgelmaker M. De Prez van Gent. Men noemt de kerk die gans hersteld en vergroot was, een der prachtigste gebouwen van Vlaanderen.

Een laatste bericht betreft het 25 jarig Jubelfeest van den Algemeenen Orgelistenbond van Oost-Vlaanderen, na 25 jaar strijd tegen de onverschilligen en wederspannigen. Het feest werd gevierd op 30 november 1898 in de kerk van Sint-Amandsberg. De aanwezige leden waren 35 in aantal. Het feestmaal had plaats in "den Rooden Hoed", Klein Turkije.
Bij die gelegenheid vernemen wij dat de heer Van Boeckxsel stichtend lid van de Bond was. Dat is vermoedelijk de verklaring dat hij de onvermoeibare uitgever-schijver van het tijdschrift "De Kleine Kunstenaar" was. Tegenkanting en minder gunstige gezondheidstoestand van de uitgever zijn waarschijnlijk de oorzaak van het beperkt karakter, de onderbreking en de teloorgang van het tijdschrift dat met de beste bedoelingen was uitgegeven.
Het geeft ons een kijkje op een wereld die in de Heemkunde over het hoofd wordt gezien, nl. het gezelschap van de Kosters-Orgelisten die indertijd een der grondslagen van de eerste muziekale belangstelling vormde bij vele eenvoudige mensen. Was het eerste kontakt van Peter Benoit met de muziek ook niet gelegd met het kerkorgel?

O. Van Wittenberghe

OUDE DOCUMENTEN UIT HET LAND VAN RODE

In 1671 was een geschil gerezen tussen de baron van het Land van Rode en drie steenhouwers, omdat deze laatsten zonder vergunning van de baron, steen hadden gedolven te Balegem. Zij zelf waren ook woonachtig op die parochie. Met de zogenaamde arduinsteen is blijkbaar Balegemse steen bedoeld. Het resultaat van het proces was een overeenkomst tussen beide partijen die behelsde:
1- De steenhouwers zullen de nodige steen, volledig afgewerkt leveren voor twee vensters in de kerk van Balegem.
2- Aan de baron zullen zij twintig stuivers betalen voor elke roede land van andere eigenaars die zij in het vervolg ontginnen vanaf Bamesse (1 oktober) 1671.
3- Zij zullen een schandpaal, gelijkend op die van Bottelare leveren.
4- De putten die zij delven zullen zij zelf volledig vullen.
Bij de ondertekening van de overeenkomst zien wij dat alleen Pierre du Mont zijn naam kan schrijven, de twee anderen plaatsen een kruisje naast hun naam.

Hier laten wij de volledige tekst in de oorspronkelijke spelling volgen.

Alsoo proces gheresen was tusschen mijn Edele
heere den Baron van den Lande van Rodes ter
eender ende pieter du mon/Adriaen de waele/
ende foucqet dominicq steenhauders van hunnen
style woonende tot Baleghem ter andere, soo voor
de wet van Scheldewindecke Baleghem ende
moortsele als inden raede van Vlaenderen, ter
causen de voorss steenhauders hun vervoordert
hadden te steken ende delven arduyn steen binnen
de voorss prochie van Baleghem, sonder consent
van voorn heere Baron, soo ist dat partijen ten
respecte van dien syn over een ghecomen ende
veraccordeert inder manieren naerschreven, te
weten dat sylieden raeckende het steken vanden
voorn Arduynsteen in voorgaende jaeren sonder
consent ofte requisitie gegeven thebben aenden
voorss heere Baron gehauden ende verobligeert zijn
te leveren onthier ende een maent naer date
deser, alle den besten Arduynsteen opghemaeckt
ende behoorel ghefatsoeneert die noodicg sal
wesen tot twee vensters de welcke gestelt
sullen worden inden beuck vande kercke van
+ voorss Baleghem de welcke den heere Baron
ande selve kercke is jonnende, ende bovendien

sijn de tweede contractanten verobligiert nu voortaen anden heere eersten contractant promptelijck op te legghen ende bestaelen twinticg stuijvers van elcke roede lants, de welcke sij sullen ontblooten van andere proprietarissen van diere innegaende te Baefmisse XVI^{C} eenentseventicg, ghelijck de voorghenoemde tweede contractanten oock ghehauden sijn te leveren eenen pilaer tot het maecken van een pilorin in conformiteit vanden ghonen staende op de plaetse tot Bottelaere, ende wat belanckt de putten de welcke sij lieden sullen maecken, worden ghehauden de selve behoorelijck te vullen naer costuijme waermede partijen eijndelinghe ghescheeden sijn uutten processe hanghende voor de wet van Baleghem met compensatie van costen, nemaer int regardt van costen gheschiet in den voors raede, sullen de twee contractanten de selve betaelen als daerinne ghecondemneert sijnde, dies sullen sij vermoghen te wercken ende continueren in het steken ende delven van den vermelden arduijnsteen hun leven lanck gheduerende, emmers soo-langhe als sij sullen woonen binnen Baleghem, int onderhauden ende volcomen van al welcken partije contractanten hemlieden respectivel hebben verbonden onder de clausule van elck voor ander ende een voor$_{C}$al, Actum tot Ghent den XXXe junij XVI^{C} eenentseventicg

pierre Du Mont

d'mercq van Adr + de Waele

d'mercq van Foucquet fg dominicq

(ondertekening onleesbaar)
1671

De Redaktie

BINNENKORT VERSCHIJNT

GESCHIEDENIS VAN MELSEN

JOZEF DE COCKER

Intekenen vóór 31 maart 1988

Bijlage aan het Jaarboek van het Land van Rode

Beknopte inhoudstafel

ALGEMENE INLEIDING: **NAAM VAN DE GEMEENTE**

Schrijfwijzen en naamverklaringen.

EERSTE DEEL: **DE FEODALE PERIODE**

Hoofdstuk I — De Heerlijkheid van Melsen.
Hoofdstuk II — De Heren van Melsen.
Hoofdstuk III — Andere Heerlijkheden in Melsen.
Hoofdstuk IV — Bevolking.
Hoofdstuk V — Armenzorg.
Hoofdstuk VI — Financiële Lasten.

TWEEDE DEEL: **177 JAAR GEMEENTELIJKE ZELFSTANDIGHEID**

Hoofdstuk I — De Kantongemeente Oosterzele 1796-1800.
Hoofdstuk II — De Toekenning van de gemeentelijke Zelfstandigheid.
Hoofdstuk III — Oppervlakte van de Gemeente – Enclave van Schelderode – Gebiedsruiling met Schelderode – Grenscorrecties bij de Fusie.
Hoofdstuk IV — Het Gemeentebestuur: benoemingen 1800-1830, verkiezingen 1830-1970.
Hoofdstuk V — De Maires en Burgemeesters van Melsen.
Hoofdstuk VI — Het Gemeentehuis.
Hoofdstuk VII — Het Gemeentewapen.
Hoofdstuk VIII — De Taal der Administratie.
Hoofdstuk IX — De Secretarissen.
Hoofdstuk X — De Veldwachters.
Hoofdstuk XI — De Ontvangers.
Hoofdstuk XII — De Armenzorg.
Hoofdstuk XIII — Het Gemeentelijk Onderwijs.
Hoofdstuk XIV — Het Vrij katholiek Onderwijs.
Hoofdstuk XV — Wegen en Waterlopen.
Hoofdstuk XVI — Nutsvoorzieningen: Electriciteit, Waterbedeling, Huisvuilophaaldienst, Kabeltelevisie.
Hoofdstuk XVII — Demografische Evolutie.
Hoofdstuk XVIII — Het Einde van 177 Jaar Gemeentelijke Zelfstandigheid: Franse en Hollandse voorstellen en werkelijke Fusie in 1977.

DERDE DEEL: **PAROCHIALE GESCHIEDENIS**

Hoofdstuk I — Kerstening in de streek van Gent.
Hoofdstuk II — Stichting van de Parochie.
Hoofdstuk III — Kerkelijke Indeling in Bisdommen en Dekenijen.
Hoofdstuk IV — De Pastoors van Melsen.
Hoofdstuk V — Wassene bediend door de Pastoors van Melsen.
Hoofdstuk VI — De Parochiegrenzen.
Hoofdstuk VII — De Patroonheilige.
Hoofdstuk VIII — De Pastorij.
Hoofdstuk IX — De Tienden.
Hoofdstuk X — De Inkomsten van de Pastoors en van de Kerk.
Hoofdstuk XI — Kerkelijke Fondaties.
Hoofdstuk XII — De Kerk.

Hoofdstuk XIII	De Inrichting van de Kerk. Kerkmeubelen. Liturgisch Vaatwerk. Liturgische Ornamenten.
Hoofdstuk XIV	Kerkelijk en Godsdienstig Leven.
Hoofdstuk XV	De Kosters.
Hoofdstuk XVI	De Kerkmeesters.
Hoofdstuk XVII	Het Kerkhof.

VIERDE DEEL: **SOCIAAL-ECONOMISCHE GESCHIEDENIS**

Hoofdstuk I	Grondbezit en Grondgebruik.
Hoofdstuk II	Kerkelijk Grondbezit.
Hoofdstuk III	Inbeslagname van Kerkelijke Goederen en Verkoop van Nationale Goederen.
Hoofdstuk IV	Landbouw.
Hoofdstuk V	Steenbakkerijen.
Hoofdstuk VI	Instellingen en diensten onafhankelijk van het Gemeentebestuur.
Hoofdstuk VII	De Conscriptie en de Loting.
Hoofdstuk VIII	Oudstrijders en Oorlogsslachtoffers van Wereldoorlog I.
Hoofdstuk IX	Militaire en Burgerlijke Slachtoffers van Wereldoorlog II.
Hoofdstuk X	Voorzorgsinstellingen.
Hoofdstuk XI	Sociale en Kulturele Verenigingen.
Hoofdstuk XII	Sport en Ontspanning.
Hoofdstuk XIII	Kermissen - Feesten - Herbergen.

Intekenformulier

Onder omslag (13 fr)
versturen of bezorgen
aan onderstaand adres

De heer Jozef DE COCKER

Gaversesteenweg 716

9742 Merelbeke (MELSEN)

Dit boek wordt gedrukt op formaat 26,5 × 19,5 cm in dubbele kolom op Houtvrij Halfmat gestreken papier, zal ongeveer 540 blz. tellen en verlucht zijn met meer dan 250 foto's en kaarten. Het wordt in kunstleder ingebonden.

De namen van de intekenaars zullen achteraan in het boek worden vermeld.

De intekenprijs bedraagt 1.775 fr + eventueel 50 fr verzendingskosten, te storten op rekening Volksdepositokas 890-4640123-62 van Jozef De Cocker, Melsen

De intekening wordt verwacht vóór 31 maart 1988.

Na die datum kost het boek 1.950 fr + eventueel 50 fr verzendingskosten en te bestellen bij de auteur.

De heer/mevrouw .....

..... straat, nr. ..... postbus .....

te .....

tekent in op ..... ex. van de GESCHIEDENIS VAN MELSEN en stort ..... fr op rekening 890-4640123-62 van Jozef De Cocker te 9742 Merelbeke-MELSEN.

....., de ..... 1988.

Handtekening

NIEUWE LEDEN IN 1987 EN 1988

Onze leden zullen ongetwijfeld belang stellen in de groei van onze heemkundige familie. Om die reden laten wij hier de namen volgen der nieuwe leden die ons sedert 1-1-1987 tot einde mei 1988 hebben vervoegd en hun vertrouwen in onze werking hebben gesteld. Wij beseffen zeer goed dat niet alles wat wij brengen, iedereen op dezelfde wijze zal boeien. Niet allen hebben dezelfde voorkeur of belangstelling inzake heemkundige onderwerpen. Wij hopen echter dat het geheel dat wij bieden een waardevolle verzameling vertegenwoordigt voor allen die van hun gemeente of streek houden.

591- dhr. M. De Jonghe (Gentbrugge)
592- dhr. Vergheylen (Gent)
593- dhr. M. De Smet (Zwijnaarde)
594- dhr. S. De Keukelare (Schelderode)
595- dhr. G. De Reuse (Gentbrugge)
596- mevr. G. Van den Driessche (Gentbrugge)
597- E.H. L. De Geest (Gentbrugge)
598- dhr. Gysels (Dikkelvenne)
599- dhr. E. Van den Broecke (Gentbrugge)
600- dhr. A. Van Ryserhove (Knesselare)
601- dhr. Ir. Van de Sompel(Gent)
602- dhr. Van der Bruaene (Gentbrugge)
603- dhr. R. Schuddinck (Gentbrugge)
604- dhr. Smeesters (Ledeberg)
605- mevr. Willaert (Ledeberg)
606- mevr. Mertens (Gent)
607- dhr. Van de Walle (Ledeberg)
608- dhr. Van Ryckeghem (Oosterzele)
609- dhr. Den Haese (Melle)
610- dhr. Fornier (Gentbrugge)
611- dhr. Vannevel (Balegem)
612- dhr. Goedertier (Scheldewindeke)
613- dhr. A. Vincke (Gentbrugge)
614- dhr. R. Bové (Gent)
615- mevr. Van de Vijver (Erpe-Mere)
616- dhr. B. Engels (Gentbrugge)
617- dhr. Van Wonterghem (Zwalm)
618- mevr. E. De Mol (Gentbrugge)
619- dhr. Slimbroeck (Gentbrugge)
620- dhr. Penning (Gentbrugge)
621- dhr. Van Royen (Gentbrugge)
622- dhr. Merchiers (Gentbrugge)
623- dhr. M. De Moor (De Pinte)
624- dhr. Van Cleemput (Gentbrugge)
625- dhr. De Schaepdrijver (Sint-Denijs-Westrem)
626- dhr. F. Steurbaut (Melle)
627- dhr. H. Wollaert (Sint-Amandsberg)
628- dhr. Vekeman (Moortsele)

ORDE VAN DE BELLEMAN

1. HISTORIEK

Op vraag van de Heer Paul Vlaeminck, toenmalige Gemeentesecretaris van Drongen, begon Julien Pauwels, nu 16 jaar geleden, als omroeper van de kunst- en antiekmarkt te Drongen.
Door de fusie en uit respect voor de eigenheid van de deelgemeenten mocht Julien Pauwels, geboren in het hartje van de Brugsepoort, maar door en door Drongenaar geworden, de Gentse feestenstoet uitbellen. Gebeten door de bellemanvirus begon hij samen met Gaston Poelman, op zoek te gaan naar overblijvende sporen van de vroegere omroepers of bellemannen.
De eerste kontakten voor het oprichten van de "Orde van de Belleman" werden eind 1985 gelegd en ter gelegenheid van de installatie in mei 1986 zou een tentoonstelling opgebouwd worden met de collectie van zijn bellen en documentatie over bellemannen, roepstenen en uitroephuisjes. Om dat te realiseren trok Julien Pauwels, samen met fotograaf Rudolf Slock, door Vlaanderen om overblijfselen op te sporen en op de gevoelige plaat te zetten.
De aanstelling van de leden van de "Orde van de Belleman" werd gedaan door Député Vercamer, die de Landelijke Politie onder zijn bevoegdheid heeft. De leden van het eerste uur waren : Julien Pauwels, Johan Decavele, Tony Gilissen, Rudolf Slock, Jacques Redel en Paul Vlaeminck. Later zou Antoon Wijffels erbij komen, maar verlieten Johan Decavele en Rudolf Slock ons als actief lid, wegens beroepsbezigheden.

De werking van de Orde kon starten en de Belleman uit Gent verwierf meer en meer bekendheid via Pers, BRT, TV en optredens. Dank zij de BRT werd zijn naam doorgespeeld aan de organisatoren van het kampioenschap voor Bellemannen op het eiland Wight (Engeland). Via het stadhuis kwam er een uitnodiging om mee te doen aan de "1ste Emu World Town Criers Championships" van 9 tot 15 mei 1987. Van de 87 ingeschreven Town Criers was Julien Pauwels de enige van het Europees Vasteland en ook de enige niet-officiële omroeper. Op de proclamatie, in aanwezigheid van de Koningin van Engeland, kreeg de Gentse

Belleman de prijs van de jovialaalste "Towncrier" ter wereld.

Ter gelegenheid van een persconferentie van de Stad Gent in juni 1987 werd Julien Pauwels, door Schepen Bracke, aangesteld om vanaf half augustus tot eind oktober op de diverse Centrummarkten van de zondagmorgen de cultuur-evenementen van de komende week uit te bellen.

Diverse ideeën werden naarvoor gebracht en de "Orde van de Belleman" die toen nog als Stuurgroep fungeerde, besliste een volwaardige vereniging te worden met een heus bestuur. Nieuwe belangstellenden werden aangesproken en op 7 december 1987 startte de eerste werkvergadering met als nieuwe leden : Mw Iris Lossy en de Heren Gaston Poelman en Roeland Van de Walle.

Het bestuur werd als volgt samengesteld :
Voorzitter : Jacques Redel
Belleman : Julien Pauwels
Schatbewaarder : Roeland Van de Walle
Secretaris : Iris Lossy
Archivaris : Gaston Poelman
Leden : Tony Gilissen, Jos Ottermans, Paul Vlaeminck, Antoon Wijffels

Het bestuur komt 3 à 4 maal samen per jaar en teneinde de courante zaken af te handelen, werd er ook een Dagelijks Bestuur samengesteld met de eerste vijf voornoemden.
Het lokaal is gevestigd in de "Belleman-Pub", Botermarkt te Gent en het briefwisselingsadres is : p/a Franklin Rooseveltlaan 365, 9000 Gent.

Op vraag van de Orde van de Belleman heeft het College van Burgemeester en Schepenen op donderdag 10 maart 1988 Julien Pauwels tot Belleman van de Stad Gent erkend en op de wekelijkse persconferentie van vrijdag 25 maart werd bij monde van de Heer Burgemeester Jacques Monsaert deze aanstelling bevestigd.

2. DOELSTELLINGEN

a) De doelstelling is ondermeer het herwaarderen door de tijden heen en informatie in te winnen over de belleman, en dit zonder landsgrenzen.

b) Informatie verstrekken aan belangstellenden over de belleman, zijn verleden en zijn herwaardering.

c) Opsporen van nog bestaande roepstenen en uitleeshuisjes en er de nodige informatie over hun plaatselijk verleden in te winnen. De instandhouding ervan trachten te verzekeren en daardoor ons cultureel patrimonium te verrijken.

d) Al het beschikbaar materiaal in een rondreizende tentoonstelling onderbergen en deze verder uitbouwen.

e) Hieruit vloeit voort dat de Orde van de Belleman een degelijk archief over het verleden, heden deze toekomst zal behouden.

f) Er wordt gesteld dat de Belleman niet zal optreden voor politieke of commerciële redenen. - Dekenijfeesten worden niet als een commerciële aangelegenheid beschouwd, doch veeleer een socio-cultureel treffen.

g) De Belleman zal opdrachten uitvoeren, o.a. :
- in opdracht van de Stad Gent : openbellen van de Gentse Feesten , handels- en kunstmarkten, tentoonstellingen, stoeten, culturele manifestaties, e.a.
- op verzoek van de Provincie Oost-Vlaanderen
- op vraag van het Koninklijk Verbond der Gebuurtedekenijen van de Stad Gent of van een van haar aangesloten Dekenijen.
- op vraag van socio-culturele organisaties en manifestaties gevestigd zowel binnen als buiten onze Stad.
- hij kan ook deelnemen aan manifestaties en competities in binnen- en buitenland.

h) De Leden van het Bestuur kunnen nieuwe leden in het Bestuur binnenbrengen mits zij aan bepaalde regels voldoen, nl. :
   - voorgedragen worden door een lid van het Bestuur
   - iets uitroepen met luide stem
   - een jenever, in éénmaal, uitdrinken en mond afkuisen

i) Men kan gewoon lid of ere-lid worden mits het betalen van een jaarlijkse bijdrage van respectievelijk 500 F of 2.000 F.

3. TOEKOMSTIGE ACTIVITEITEN

- Er is een aanvraag binnen om deel te nemen aan het 2de Europees Kampioenschap van de Town Criers op het eiland Wight. Deze zal doorgaan van 22 tot en met 29 juni in Shanklin.

- Eventuele deelname aan het 2de Wereldkampioenschap van de Town Criers in Australië - vermoedelijk Oktober 1988.

- Alle andere belangrijke uitnodigingen zullen U tijdig medegedeeld worden.

- Het plan wordt opgevat om het Europees of Wereldkampioenschap voor 1990 naar Gent te trekken.
  De eerste kontakten met de Guild of Criers in Engeland werden gelegd.

- Ibis-hotels geven vermindering op logies voor de bellemannen en via Mr. De Penter van Holliday-Inn, zal gezorgd worden dat Julien Pauwels gratis kan logeren in Sidney ter gelegenheid van het wereldkampioenschap.

KENNISMAKING MET..... „

In deze nieuwe reeks bijdragen gaan wij grasduinen in de figuren uit ons "LAND VAN RODE", het is onze plicht onze inwoners te kennen, doch vooral te verhinderen dat onze nazaten opzoekingen moeten doen naar hen waar wij als beveiligers van het LAND VAN RODE fier moeten op zijn, dat zij binnen onze omschrijving leefden en werkten.

Het moet als het ware een portrettengalerij worden, kortom een rubriek waardig voor ons ledenblad dat een band is en moet blijven onder onze leden - een blad waardoor wij ons heemkundig gebied nader leren kennen en waarderen.

Wij hopen dat deze rubriek belangstelling zal wekken bij onze leden, en hen er zal toe aanzetten de figuren uit hun omgeving te laten kennen aan het bestuur.

Berten Engels

Berten Engels is geboren te ENAME op 3I mei 1916 houtsnijder van beroep , en woont te GENTBRUGGE in de GONTRODESTRAAT 208.

POEZIE

- MIJN VUUR I970
- PASTORALE I972
- MAARKEDAL I980
- SCHOONHEID IN HART EN HANDEN I985
- ER WACHT ZOVEEL AAN 'T EIND I988.

Berten Engels en zijn sonnettenkrans. (foto Rol)

haast hier en daar een vers, en enkele rare vermeldingen of bijdragen in kranten en vakbladen, vindt men weinig over Berten. Hij leeft als een stille buur die nooit in de belangstelling wil komen of zijn persoon wil zien verheerlijken, doch leeft in volle eenvoud en eniet in natuur. Hij is een man die de lasten van het leven zonder morren tandengeknars wil dragen en zijn verplichte vrije tijd siert met sierten. Hij wil de mensen met zijn dichtwerk schoner, gelukkiger, rijker en verhevener maken. Alhoewel Gentbruggeling blijft hij eigenlijk een

zijn VLAAMSE ARDENNEN. Een voor hem uitzonderlijke streek waar hij steeds onderste boven van raakt, een voor hem allesbiedende omgeving, met een sfeer die hem ken binden.

Berten heet ENGELS, naar de naam van zijn overgrootmoeder maar had eigenlijk CLAUS moeten heten. Hij liep de lagere middelbare school en vier jaar technische tot het beroep van houtsnijder. Hij was in zijn beroepsleven een kunstenaar met hamer en bijtel, de vormer van zovele kunstvolle priemstijlen enz.

Hij woont sedert I954 te Gentbrugge en kwam tot de dichtkunst in zijn atelier, in de rustperiodes van zijn zijn noeste arbeid , en bij het beluisteren van klassieke muziek.

Nu dat hij geen beitel meer kan zien, naar hij zegt, is uiteindelijk zijn dichten, zijn dichtkunst overgebleven.

Hij studeerde tijdens zijn vrije uren wijsbegeerte, muziek en kunstgeschiedenis, en voelde zich steeds tot de letterkunde aangetrokken. Las de topfiguren van de Nederlandse - letteren, en maakte kennis met vele grote schrijvers. De betreurde Vlaamse Componist Professor Jan Douliez, zette drie gedichten van hem op muziek " TWEE VRIENDEN" - O LAND en MATER SONATA en onze betreurde Gentbruggeling ARMAND LONQUE zette van hem "ELKE WONDE DAN GENEEST" op muziek.

De betreurde grote vlaamse figuur MIEL KERSTEN, schreef in de inleiding tot zijn eerste dichtbundel

Wij menen te weten dat hij zelf overtuigd is van de noodzaak der poëtische ervaring voor rijper en voldragener werk. Intussen begroeten wij dichter BERTEN ENGELS met sympathie en hopen dat hij volharden zal op den weg van genade en doem.

--oOo--

DE INDUSTRIËLE ONTWIKKELING VAN GENTBRUGGE (7)

In de volgende nummers van ons tijdschrift wensen wij de voornaamste bedrijven te Gentbrugge afzonderlijk te behandelen.

Bedrijfsarchieven van verdwenen bedrijven opsporen is hetzelfde als zoeken naar een speld in een hooiberg.

De meeste van de volgende monografieën steunen dan ook op krantenartikels. Verschillende daarvan verschenen een eerste maal in het dagblad "Vooruit". Net diezelfde artikels verschenen twee jaar later in het plaatselijk blad "De Volksstem". Hieruit kunnen wij bijna met zekerheid afleiden dat ze geschreven werden door Emiel Van Sweden.

Daar die artikels doorgaans de enige bronnen zijn waarover wij beschikken werden de gegevens daaruit overgenomen. Daarbij moeten wij terdege rekening houden met het feit dat ze geschreven werden met de bedoeling leden te werven voor de socialistische vakbeweging.

De ligging en de oppervlakte van de bedrijven werden opgezocht in de archieven van het kadaster.

Voor de tewerkstelling in de verschillende bedrijven, kan men voor de periode 1923-1940, gebruik maken van de belastingsrollen op werknemers, die bewaard worden in het Rijksarchief te Gent.

GESCHIEDENIS VAN DE PUNTFABRIEK

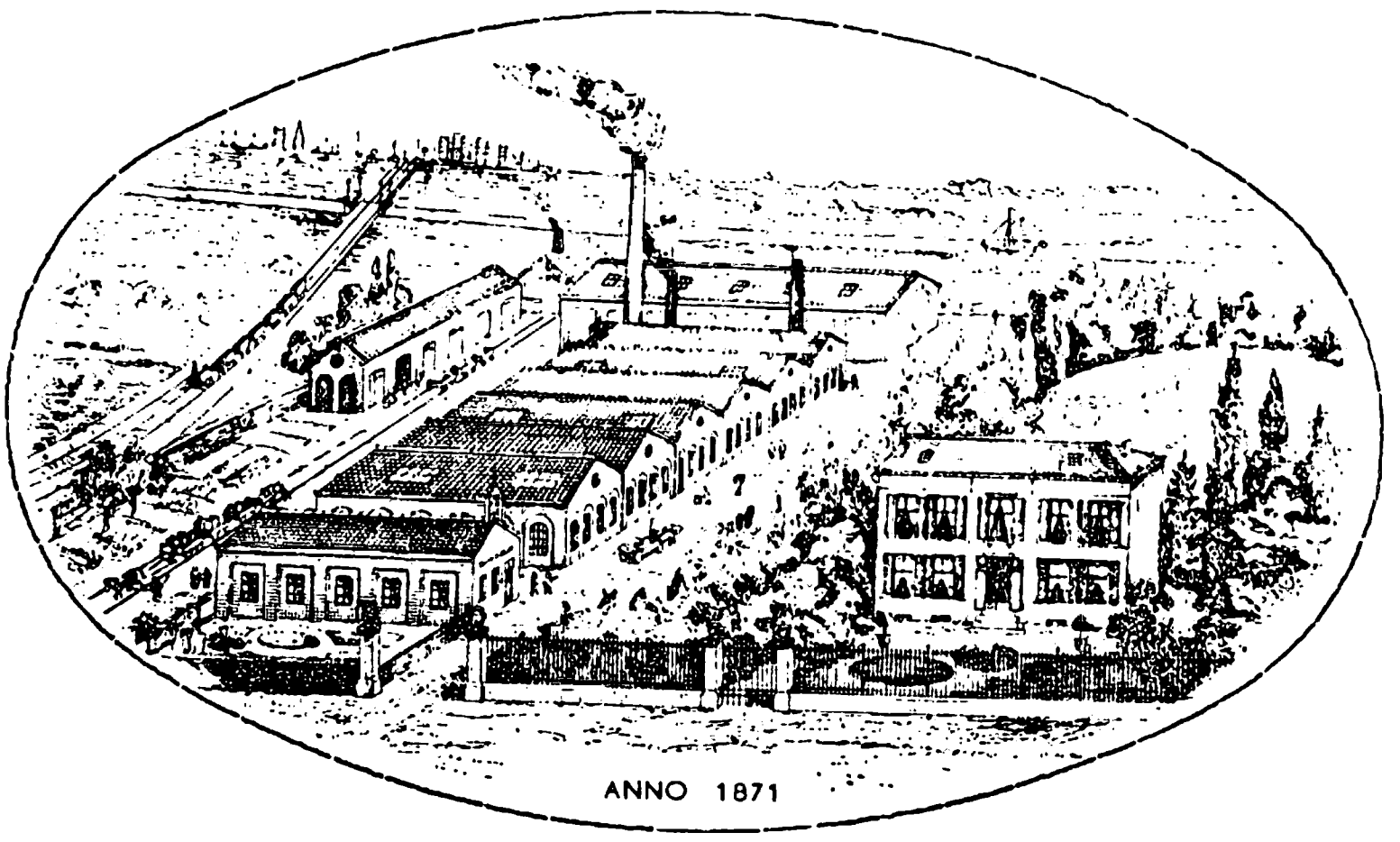

Bedrijf St. Adolphe van de heren Pernot-Minne te Gentbrugge

In 1839 vervaardigde dhr. Adolf Pernot, fabrikant van "beenen knoppen", de eerste nagelmachine.

In 1840 slaagde hij erin aan de machine merkelijke verbeteringen aan te brengen, er werden vijf machines gebouwd.

In 1840 kreeg A. Pernot de hulp van Karel Lodewijk Carels, smedersbaas.

Op het Nieuwland te Gent werd de firma Pernot-Minne gesticht. De zaken floreerden en in 1848 konden reeds elf mensen tewerkgesteld worden. Op de Tentoonstelling der Vlaanderen won de firma haar eerste bronzen medaille.

In 1851 verhuisde de firma Pernot-Minne van het Nieuwland naar de Minnemeerschbrug waar, met de hulp van het huis Carels, vier nieuwe nagelmachines en een stoommachine van 25 PK in een werkhuis geplaatst werden.

De ijzerdraad om nagels te maken betrok men uit Luik en uit Engeland.

In 1860 kocht Pernot 14 bobijnen, waardoor hij zelf ijzerdraad kon trekken. De eerste draadtrekker die hij aanwierf was Frans Heine, een Luikenaar.

In de winter van 1867 verhuisde het huis Pernot-Minne van de Minnemeerschbrug te Gent, naar de vrijgekomen kaarsenfabriek De Corte, in de Kerkstraat te Gentbrugge. Op dat ogenblijk stelde hij vijf Luikse werklieden tewerk en bezat hij vijftien nagelmachines "van eigen makelij", vier rivetmachines en 14 bobijnen in de draadtrekkerij.

Te Gentbrugge monteerde hij een draadverzinkerij met tien bobijnen waarvoor hij een stoommachine van 80 PK nodig had. Om de draadtrekkerij van veertien bobijnen in staat te stellen dag en nacht te werken liet hij bovendien nog een extra stoommachine van 30 PK plaatsen.

In 1868 stelde de fabriek reeds 54 mensen tewerk. Gedurende de jaren 1870-1871 stond Pernot in de patentlijsten vermeld met 60 werklieden.

In 1872 kocht hij de eerste buitenlandse nagelmachines: nl. drie machines Dubois-Paris om "Chevilles" (= pinnen) te maken.

In 1891 overleed Adolf Pernot, en een jaar later nl. op 30 juni 1892, werd de "N.V. Clouterie et Tréfilrie des Flandres" gesticht, bestuurd door de heren Georges Carels, Leon Tertzweil, J.J. Dierman, H. Drory en E. Van Ceulebroeck.

De fabriek werd voor twee derden afgebroken en volgens een rationeler plan herbouwd. Gedurende de verbouwingswerken lag het bedrijf acht weken stil. De meeste oude nagelmachines, rivetmachines, draadgalvanisatie, trekkerijbanken enz. kwamen onder de hamer. In de plaats werden

twee nieuwe dampketels van het huis Pétry te Luik aangekocht, alsook een nieuwe dampmachine van 300 PK. van het huis Carels. Verder werden nieuwe nagelmachines en trekbanken opgesteld van Duitse en Franse makelij. De fabriek werd bovendien elektrisch verlicht.

In maart 1893 waren 54 nagelmachines en 21 bobijnen in de draadtrekkerij in werking.

Het personeel bestond uit: 1 portier, 2 bureelbedienden, 1 meestergast en 70 werklieden. Er werd 66 uur per week gearbeid. Volgens de gegevens van de industrietelling van 1896 waren er dat jaar 160 arbeiders in de nagelmakerij en 36 in de draadtrekkerij tewerkgesteld.

In 1910 was het aantal arbeiders opgelopen tot 892, waarvan 390 in de nagelmakerij, 378 in de draadtrekkerij en 124 bij de produktie van bouten en schroeven.

De produktie werd evenwel nog uitgebreid. Benevens nagels, bouten en moeren werd fijndraad en bandstaal vervaardigd.

In 1907 werd de fabriek van A. Otlet te Fontaine l'Evêque overgenomen die nagenoeg dezelfde produkten voortbracht, maar daarenboven gespecialiseerd was in schoenspijkers.

Ruimtelijk moest het bedrijf meer en meer uitbreiden: in 1895 besloeg het een oppervlakte van 59 are, in 1898 werd dat 1ha. 68a. 7ca. en in 1909 was de oppervlakte tot 2ha. 61a. en 27ca. gestegen.

De verklaring van die ongang ligt voor de hand. Vanaf 1895 trad een gunsige economische conjonctuur in die aanhield tot aan de vooravond van de eerste wereldoorlog.

De Puntfabriek, zoals ze te Gentbrugge genoemd werd, kon haar produkten via de Gentse haven verschepen. Daarenboven was de binnenlandse markt eveneens een belangrijk afzetgebied.

Tijdens de eerste wereldoorlog werden de werkhuizen gemilitariseerd. In de "Militäre Drahtfabrik" werd, onder Duitse leiding, prikkeldraad voor de oorlogsvoering gemaakt door Franse en Russische krijgsgevangenen.

Na de Russische Revolutie en de vrede van Brest-Litovsk, stuurde de bezetter de Russen naar huis en werden een aantal plaatselijke werklieden van voorheen opgeëist.

Na het einde van de oorlog, werd de produktie in maart 1919 hervat, in een eerste fase met slechts 170 arbeiders.

In 1922 fusioneerde de fabriek met de Luxemburgse staalgroep A.R.B.E.D. (Acieries Réunies de Burbach, Eich et Düdelingen) en werd in 1953 volledig in die groep geïntegreerd.

Tussen de twee wereldoorlogen werd de fabriek te Gentbrugge nog verder uitgebouwd, zodat noodgedwongen steeds nieuwe terreinen in beslag genomen werden.

Toename van de oppervlakte

	ha	a	ca
1919	2	65	30
1925	4	93	18
1935	6	05	39

De tewerkstelling bereikte een hoogtepunt in 1929, zoals blijkt uit de volgende cijfers:

jaar	a	b	totaal	jaar	a	b	totaal
1923			1.026	1932	135	847	982
1924			1.142	1933	100	840	940
1925			1.194	1934	77	734	811
1926			-	1935	12	888	900
1927			1.373	1936	46	881	927
1928	156	1.223	1.379	1937	178	900	1.078
1929	193	1.269	1.462	1938	150	767	917
1930	191	1.242	1.433	1939	162	803	962
1931	166	960	1.126	1940			1.133

a) = werklieden waarvoor 5fr belasting betaald werd.
b) = werklieden waarvoor 10fr belasting betaald werd.

(Gegevens in het R.A.G., Modern Archief Gentbrugge, nrs. 198-213, Rol der belastingen op nijverheidswerklieden, 1923-1939)

Over de sociale geschiedenis van de Puntfabriek hebben we weinig gegevens.

In 1901 brak een staking uit tegen loonsvermindering, die na enkele weken zonder resultaat doodbloedde.

Het loongeschil bestond erin dat de "draadtrekkers en de regleurs" vanwege de patroons een bericht ontvingen dat binnen de acht dagen een nieuw tarief zou toegepast worden. Voor sommige ploegen kwam dat neer op een loonsvermindering van 15 tot 25%!

Een afvaardiging van de werklieden kon niet ontvangen worden daar de bestuurder ziek was. Ongeveer 200 werklieden besloten hierop het werk te staken (Vooruit 26/10/1901).

De "daghuurwerkers" en de "koerwerkers" bleven aan de slag, maar "ze zullen denkelijk verplicht worden het gesticht te verlaten" (Het Volk, 27 & 28/1/1901).

's Anderendaags zouden de "chef-marchal" en twee klerken zelf punten gemaakt. 's Avonds werd een groot mekanik op gang gebracht dat veel gerucht maakte, met de bedoeling, de nachtploeg in verwarring te brengen. (Vooruit 27/1/1901)

De voorlopige optelling der stakers en gedwongen stakers werd gedaan (onder deze laatsten behoort het personeel van de smis) en er zijn tot heden 64 lidboekjes ingebracht, anderen brengen het maandag mede; het aantal vereenigden mag op 80 geschat worden die bij de werkliedenpartij aangesloten zijn, het getal niet-vereenigden bedraagt 57, waaronder 24 leerlingen. ER zijn dus meer georganiseerde werklieden dan niet-vereenigden. (Aldus Vooruit 29/1/1901).

Ondanks pogingen om tot onderhandelingen te komen maakte de bestuurder op 29/1/1901 bekend dat alle werklieden die op vrijdag 1 februari niet op het werk zouden verschijnen, als ontslaggever aanzien zouden worden.

De patroons weigerden deel te nemen aan de vergaderingen die belegd werden door de zesde afdeling van de werk- en Nijverheidsraad, om tot een oplossing te komen (aldus Vooruit 30/1/1901).

"Het Volk" meldde op 31 januari: gisterenmorgen hebben een aantal trekkers zich vervoegd bij hun gezellen die reeds aan het werk waren. De overblijvende trekkers hebben in hun vergadering van gisterennamiddag besloten heden in blok het werk te hernemen, natuurlijk met aanvaarding van den aftrok.

"Vooruit" 1/1/1901: Onder de teruggekeerden hoorden de meeste niet-vereenigden waaronder de Waalse werklieden op één na. Gezien dien toestand besloten de draadtrekkers als één man binnen te gaan. Op 81 draadtrekkers telden wij slechts 34 vereenigden. De vroegere berekening verviel om reden der bijgekomen werklieden bij het begin der week.
Het besluit gehoord hebbende vergaderden de regleurs, nagelmakers ook afzonderlijk en, steunende op de algemeeene vereeniging en op de afzonderlijke maatschappij der werklieden, ten krachtigste protesterende tegen de loonaftrok, besloten deze mannen ten getale van 24, den strijd voort te zetten.

In "Het Volk" van 8/2/1891 lezen wij het volgende: "Tréfilerie et Cleuterie des Flandres (Puntfabriek) te Gentbrugge hebben de strijd opgegeven en zijn gisteren terug aan het werk gegaan. Dat de strijd door de werkstakers ging verloren worden, was van den beginne af te voorzien; de staking was niet overlegd en men had daarbij af te rekenen met een groot aantal onvereenigden, wier

strijdvaardigheid spoedig aan 't zakken gaat van zohaast het aan voldoenden onderstand mangelt.

Vele werklieden waren ontgoo/cheld en sommigen traden uit de vakbeweging.

Deze feiten trokken de aandacht van een aantal Liberalen, die met de steun van de bazen van de "Clouterie", in 1904 tot de oprichting besloten van een Liberale Kring. Die Kring werd volgens de socialistische krant "De Volksstem" de "Werkbeure van de Puntfabriek" genoemd.

Alhoewel de leiding uitgesproken liberaal was, werd op de werknemers niet veel druk uitgeoefend om aan te sluiten bij de Liberale Associatie.

In "De Volksstem" van 19/9/1909 kan men lezen:
Telkens wij een economisch overzicht geven, moeten wij er bijvoegen dat in de "Clouterie des Flandres", de gewone verschijnselen bij de ontwikkeling van een kapitalistisch nijverheidsgesticht zich NIET voorgedaan hebben. Terwijl in alle andere nijverheidsgestichten die op onze gemeente kwamen, de onderdrukking van de werkman eene hoofdrol speelde, moeten wij zeggen, dat de vrijheid van de arbeider in de Puntfabriek op een lofwaardige wijze geëerbiedigd werd door het bestuur! (...)
Met betrekkelijk hooge loonen uit te betalen en menselijk om te gaan heeft de Puntfabriek er veel bij gewonnen!

Op 14/8/1909 scheef dezelfde krant:
Dat in de Puntfabriek, werklieden die anders denken dan hun heer en meestergast, broodeloos gesteld worden is valsch. In de Puntfabriek bestond tot hiertoe, een groote verdraagzaamheid. Van politieke vervolging in dit gesticht hadden wij niets aan te stippen. (...)
Wat de heeren Tertzweel en De Jaeger betreft (resp. Algem. Directeur en Fabrieksoverste) stelden zij zich tot hiertoe zeer verdraagzaam aan t.o.v. de socialistische als t.o.v. andersdenkende werklieden.

De Puntfabriek stond destijds bekend als een bedrijf waar men goed zijn brood kon verdienen.

Jozef Volckaert, een van de zeldzame mensen die "arbeiders-mémoires" nalieten, getuigde hierover als volgt:
... Wij woonden toen op een kamer bij mijn zuster Victorine en haar man werkte in de Puntfabriek in Gentbrugge en verdiende er een hoog loon. Ik zal wel zorgen dat gij bij ons kunt komen zei hij, de fabriek moet veel vergroten en ik zal u mijn stiel leeren (...)
En het was zoals hij gezegd had: eenige tijd nadien mocht ik in de Puntfabriek gaan werken en op korte tijd verdiende ik een loon dat tweemaal zo hoog was als bij Rey (een weverij gelegen aan de huidige Reystraat te Ledeberg waar later de hoofdzetel van de N.V. UCO opgetrokken werd).

Ik bedankte mijn schoonbroer voor zijn goedheid en zal hem er altijd dankbaar voor zijn. Nu kon ik mijn vrouw thuis houden om ons huishouden te doen. (J. Volckaert, "En dat alles voor een paar tirannen" herinneringen van een socialistisch arbeider,Leuven 1983)

Andere stakingen:

Tijdens de algemene staking voor het algemeen enkelvoudig stemrecht in 1913, behoorden de arbeiders van de Puntfabriek tot de voorhoede van de beweging.

Tijdens de nationale staking in de machinebouw en de metaalconstructie in 1922, die niet minder dan 12 weken duurde was de Puntfabriek alles behalve "de combatieve speerpunt in de Gentse metaalsector".

Ook tijdens de algemene staking van de Gentse metaalsector in 1930 bleef de fabriek eerder afzijdig en zette de directie haar politiek van aparte onderhandelingen verder.

Telkens legden de dagbladen "Vooruit" en "Het Volk" er de nadruk op dat de Puntfabriek <u>ook</u> in staking was gegaan.

De geringe strijdbaarheid van de arbeiders uit de "Clouterie" is voor een deel te verklaren door het feit dat een groot deel der arbeidskrachten afkomstig was uit de omliggende gemeenten.

M. Bode

STRATEN TE GENTBRUGGE MET EEN PERSOONSNAAM

26- De Jacob Van Arteveldestraat.

Deze straat werd aangelegd in 1940, zij verbindt de Ankerslaan met de Maurits Sabbestraat.

JACOB VAN ARTEVELDE werd te Gent geboren omstreeks 1290 en er vermoord op 17 juli 1345.

Hij behoorde tot een geslacht van Gentse patriciërs die rijk geworden waren met wol- en lakenhandel. Dat geslacht had een belangrijke rol gespeeld in het beleid der Vlaamse steden.

Over de vader van Jacob is weinig gekend. Zijn naam was Willem, hij was lakenhandelaar en men mag veronderstellen dat hij als Klauwaert in de Guldensporenslag (1302) gestreden heeft.

Jacob bewoonde een groot herenhuis op de Kalandeberg te Gent, maar bezat ook tal van andere eigendommen. waaronder twee herbergen of afspanningen. In andere gebieden van Vlaanderen beschikte hij over meersen, polders en weiden, zoals te Assenede, Bornem, Bardonk, Deinze, Sint-Martens-Leerne en Zelzate. Artevelde was makelaar en groothandelaar. Hij was tweemaal gehuwd en uit zijn tweede huwelijk werd in 1340 zijn zoon Filips geboren die in 1382 sneuvelde in de slag te Westrozebeke.

Vóór Jacob in 1338 aan de macht kwam, speelde hij geen enkele politieke rol. Men weet uit de periode vóór 1338 alleen dat hij in het schepenjaar 1326-1327 een van de speciale ontvangers was van de gehate boetetaks op de rebelse wevers.

Toen de graaf van Vlaanderen, Lodewijk van Nevers, partij koos voor zijn Franse suzerein Filips VI van Valois, tegen Edward III van Engeland, hetgeen voor Vlaanderen werkloosheid en verpaupering bracht, trad hij op politiek terrein. Na een woelige volksvergadering waar hij op het voorplan trad, werd hij op 3 januari 1338 verkozen tot een der vijf hoofdmannen van de stad Gent. Enkele maanden later werd zijn gezag door het hele graafschap erkend onder de titel van Opperhoofdman. Doorzicht en doorzettingsvermogen waren de kenmerken van zijn beleid.

In Vlaanderen streefde hij naar politieke en sociale verzoening. Te Gent liet hij de wevers toe tot de schepenbanken. Hij bracht een driestedenverbond tot stand tussen de drie grote rivalen, Gent, Brugge en Ieper. Daar waar voorheen in de grafelijke administratie alleen de Franse taal naast het Latijn mocht gebruikt worden, liet hij de Vlaamse ambtenaren toe het Vlaams te gebruiken. Door zijn eis dat de Graaf zijn raadgevers uitsluitend onder de

Vlamingen zou kiezen en geen buitenlanders zou aanstellen lag Jacob Van Artevelde aan de grondslag van de "Raad van Vlaanderen". Verder eiste hij bovendien medezeggingschap van de drie voornoemde steden in het bestuur van het Graafschap.

Zijn buitenlandse politiek was gericht op neutraliteit in de Engels-Franse spanning. Die houding leverde Vlaanderen economische en financiële voordelen op: de verbroken handelsrelaties met Engeland werden hersteld en van Filips VI werd afschaffing van schulden en boeten (opgelegd bij het verdrag van Athis sur Orge) bekomen, bovendien werd het koninklijk recht opgeheven dat toeliet Vlaamse krijgers, ingeval van oorlog, op te eisen.

Bij de poging van Artevelde, onder militaire dreiging, Waals Vlaanderen van Frankrijk terug te krijgen, en dat opzet niet slaagde, gaf hij in 1340 de neutraliteit op.

Met Engeland sloot Artevelde een militair, politiek en economisch-financiëeel verdrag, nadat hij hetzelfde reeds met Brabant en Henegouwen verwezenlijkt had.

In 1340 werd Edward III te Gent tot koning van Frankrijk uitgroepen waardoor de Engelse wol terug naar Vlaanderen uitgevoerd werd terwijl de vrijheden en voorrechten gevrijwaard bleven. Met de hulp van de Engelsen ondernam Artevelde een poging om Doornik in te nemen teneinde Frans Vlaanderen te herroveren, hetgeen hem niet gelukte.

Nog andere plannen had "de Wijze Man van Gent" op touw gezet, doch ingevolge een complot waaraan de Franse koning, de hertog van Brabant en de graaf van Vlaanderen niet vreemd waren werd Artevelde in zijn woning vermoord door opgeruide, misleide en bekrompen malcontenten.

Met hem verdween al te vroegtijdig een beproefd politicus, een groot diplomaat en een overtuigd democraat, die wij mogen aanzien als een pionier van het Vlaams bewustzijn, die daadwerkelijk aandacht heeft besteed aan de vereniging der Lage Landen. Hij was de incarnatie van de Vlaamse zelfstandigheid die door naijver en verdeeldheid niet tot stand kon komen.

Onder de titel "Jacob Van Artevelde" schreef Hendrik Consciense een historische roman en Cyriel Verschaeve een beroemd drama.

In 1863 liet het stadsbestuur van Gent op de Vrijdagmarkt een indrukwekkend standbeeld oprichten voor de "Wijze Man van Gent", werk van Pieter de Vigne.

Een hulde aan ons groot verleden waarvan de verwachtingen niet werden ingelost treffen wij aan op de gevel nr 132 Sint-Lievenslaan te Gent (In 't Rijk der Nederlanden):

Geen Rijk moest zijn als 't Nederlandsche Rijk
Tot loon voor 't bloed van zooveel Burgerhelden.

Geen wereldstad aan 't fiere Gent gelijk
Tot kroon voor 't werk van honderd Artevelden.

W. Patoor.

UIT ONS ARCHIEF

Door toedoen van een onzere Bestuursleden kwamen we in het bezit van een " DEBET-CREDIT BOEK " lopende over de jaren I720-I770 .

Het redelijk intakt gebleven exemplaar handelt hoofdzakelijk en alleen over "leveriynghe" en diens betalingen van

--- getauwde calfsvellen en drooghe huiden " .----

Over de ganse tijd spanne (I720-I770) treffen we een vijftigtal namen aan van "leveranciers ,die we hier laten volgen .

Lucas Mechiels
Jan Desmer
Ignatius de Clercq
Arnaut de Clercq
Jan Van Dijck (vader)
Lodevicus Scheldewaert
Charles Lesseliers
Jan Bauwens
Jan Sagaert
Francoos Hendrickx
Jan Van Dijck (zoon)
Jacques Micheles tot Doornycke
Judocus Maes
Stephanus Robert
Jacobus Callens
Bernard de Smidt
Theodoor de Keyser
Juffrauwe Wd.Ambrosius Heremans
François Mertelaere
Jan Dida
Lucus Dulle
Jan Dierkens tot Thielt
Julianus Rochaudt
Peter Vercouter
Phillippus Lantheere
Gregorius Jannes Bauwens

Pieter vande Velde
Joffrauw Marie Ceflet
Fransoois Blanckw
Pauwel Abdries
Martinus van Dijcke
Guilliaum de Ketelbeuter
Jan Christiaens
Jan Heber (vader en zoon)
Ignatius Gillou tot Cortryke
Aenaut Pullekens
Joannes Peris
Joannes Goeminne
Frans Mortier
Jacques de Baddere
Jos.Neirinckx tot Wacken
Gillis Moeraert
Gilliaumus Goethals
Carel De Vos
Aur. Temmerman
Jan.Baptiste Herreman
Jan Louis Blommaert
Peter vercouter
Françis Herterieck over Schelde
Wd. Janus Goemine
Jan Serlippens over Schelde
Julianus Roelant

==========

Bij het doorbladeren van het boek vonden we benevens kwijtschriften ook een paar goed bewaarde brieven ,waaruit we konden opmaken wie de eigenaar was. NL.:

JAN BAPTISTE VANDER VENNET
Nieuwland 2 Gent ..... Tenjare 1720-I770 .

Dat J.Bapt.Van der Vennet niet alleen koper of handelaar was in getaande kalfshuiden en andere vellen blijkt uit de brieven die we in het boek vonden. Een hier van behandelen **we verder.**

VOOREERST gaat onze hartelijkste dank (iet wat laattijdig) naar Dhr. SERVAES van Heemkring " TER PALEN " die zo vriendelijk was betrefffende brief in meer leesbare taal om te zetten en darenboven van verklarende uitleg voorzag .

434

Mechelen den 7-II-1728 .

Mons(ieu)r Jan B(apt.) Van de Venne

Ue brief met de vier sacken snoeyl(inck) heb ick
den 3-9-1728 wel ontfan(ghen) | die gewoghen
hebbe (in cyeldgen) 939 pont die ijdelsack(en)
weghen vijftien pont en twee **parcenten**
is neghentien pont | blijft te betaelen
neghen honderd en vijf pont a drij gulden
thien stuyvers het honder(t) pont facit 31-I3½
-Voeders,soo synde ick UE dese afirmatie om
te ontfan(ghen) bij Mons(ieu)r Gilliam Van den Abeele
de somma van eenendertight gulden ende
tien stuy(vers) tot volle betaelinge vande boven(be)schr(even
snoeylinck | en als UE weder een .....party
bij een hebt | cont mij laeten weten | sullen niet
mancken UE mijnen tolbrief met .....
te sijn is hier mede UE ...

Ue dien(a)ers broodmeester
Jacobus Matthijs .

.....MATTHIJS,een bakker uit Mechelen , laat weten dat hij de zending "snoeylinck" (vermoedelijk de aren van een ongedorsen graangewas)heeft ontvangen.In het geheel woog de zending 939 pond maar na aftrek van het leeggoed (34 pond) bleef er 905 pond te betalen. Verder zond hij die bevestiging om Van de Venne toe te laten die koopsom te gaan innen bij Van den Abeele (rentmeester of beheerder van Matthijs ?).
Waarom werd het bedrag afgerond tot 31 g.10 st. ? =(Een handelspraktijk te dien tijde.)
Wanneer Van de Venne een nieuwe voorraad kon vergaren bleef Matthijs steeds geinteresseerd.
.....De tolbrief was noodzkelijk.Mits uitgeschreven door een ingezetene van Mechelen verviel de bijkomende belasting om het graan binnen de poorten van de stad te brengen.
.....BROODMEESTER = meesterbroodmaecker - zelfstandige bakker.
....."ijdelsacken" = leeggoed.

In de transcriptie ontbreken nog een paar woorden , maar die kunnen de inhoud of betekenis van de brief niet beinvloeden.
Ook de ingekorte " woordgedeelten " werden tussen ( )geplaatst.

-----I========== SERVAES ------

Jo Van Damme .-

Dheer j. B.e vander Vennet
tot Gendt

Ostende 38, 8bre 1758

E. H. Eynheer.

In lenge dese met gehaeck. Te schrijven aande van Materie
delen ten principaelen om. Vb te ingelusse rendre hebbende
voor sig. nu. 16 saldo ligget voor f 41. 13. 0 court. en wa
over gedisponeert hebbe. Jr Lenigen tentie aend Order
van dheer j. B.e pardon, diverse stucken te laeden Examin
= sin en haer welberinden d'accord te boecken.
heeft op 28 voor. volgens verseck van Dheer inmoran
vander Vennet pardon 16 Tays bicomm op gadir afgelaed en
twee motten Boter, en verkrijt dinlosten insgeven
de ontfangen gunoffement over den Valeur cotter van dheer
pardon. d'invdelen. dinder ogenen mogelyck voor
dese ontfangen naer volg tenden, reden de gem mistendaen
hiaer. Liegen gen gelooft tenty dts. Landen geven, en voo
Jtem die gevaeren dan Vleederen daer in saeden wesen
waer naer Vb dag gan regulieren
en t overige dese d'eke Vbenwaerde familliedesen
den laenden sectdagh van alle neghigen heel voorty wedig
hyt. toebevens alhier, vervult met allen Zegenen bindelen
voo hier tydelyk en alo. Luyckdurende, t geen myn Raam
reeds. Voor en noch Vb. en waerde familliede zelve
te recommanderen en blyve naer minsaeme groetenisse
met vel Estats
Vorderen

J. C. H. Deiner
Franciscus Josephus Deiner

DD'heer J.Bte. Vandervennet

tot Gendt

Oostende , 31-8ber-1758.

Mijnheer ,

In lange dEre niet gehadt U te schrijven faute van Materie desen ten princypaelen om U te incluseeren rek.courant, waerbij mij is saldo tegoed comt. 11-I3-0 court. en waer over gedisponneert hebben per eene quitantie aen d'order van dheer J.Bte.Cardon,die versoecke U laeten Examineeren en naer welbevinden d'accord te boecken .

Hebbe op 28 cour.volgens versoeck van Dheer en mevrauw vandervennet Cardon J Bapt biconne op Cadir afgelaeden twee potten Boter,en oock met denlesten inscriven becommen conossement over den kleercoffer van d'heer U Zoon den welcken sonder openen mogelijck niet sal connen naer Corty senden,reden de commissen aen mijn seggen geen geloof somtijds sauden geven , en oock op andere goederen dan kleederen daerin sauden wesen, waer naer U sig can reguleeren ..

Intoverigh hebben d'eere U en waerde famillie desen aenstaenden feestdagh van allerheyligen heel voorspoedig-lijck toetewenschen,vervult met allen Zegen en benedictie soo naer tijdelijck als Eeuwigduurende , t geen mijn vrauw, vaeder , Moeder en oncle U en waerde famillie excorde reciproqueeren en blijve naer minsaeme groetenisse

met veel Estimee

Mijnheer

Uw Dienaer

(getekend *) * Françiscus Josephus de Jaegher

**********_____**********

Ontfaen bij mij onderscheven uyt handen van jan Bapte
van der vennet de somme van vier ponden groote courant
ghelt ter rekenijnghe van mijn leverijnghe van mijn huyden
ende calfvellen actum in Gendt desen 4 November 1737

pieter dauwe f J B VVennet

jck onderschrevn bekenne voldaen te sijn van de leverijnghe
van de huijden ende calfvellen tot daete deser Desen 8 meije
1738

pieter dauwe

Heemkundig Genootschap " LAND VAN RODE „

Geacht Lid,
Beste Lezer,

Wij hopen dat het te korte verlof, met teveel regen, toch U liet genieten van wat de natuur, de kunst, de heemkunde te bieden heeft. Ook Uw bestuur volgde van nabij de gebeurtenissen binnen het "LAND VAN RODE", wij kunnen het slechtsbetreuren dat wij gebonden zijn aan de periodiciteit van ons tijdschrift, en aldus U niet tijdig op de hoogte kunnen brengen van belangrijke gebeurtenissen, waarop wij U zouden willen attent maken. Doch steeds zijn wij gelukkig leden te ontmoeten die ondanks wij in gebreke bleven, toch aahwezig zijn, en ons hun lof uitspreken over de werking van onze vereniging, ons genootschap.

Dank aan al deze die ons teksten en berichten lieten geworden, melding gaven van gebeurte - nissen in het "LAND VAN RODE".

Deze die nog belangstelling hebben voor onze uitgave ter gelegenheid van onze GOUWDAG kunnen bij onze secretaris terecht (250 F.) het wordt zeker een "BIBLIOFIELE" uitgave en belangrijk dokument.

Wij hopen de werking van het genootschap verder te zetten in een geest van belangstelling voor het verleden doch ook voor het heden.

ROGER DE VOCHT,
VOORZITTER,

BALEGEM

Voorzien wordt (in november of in het voorjaar) een voordracht over de vroegste geschiedenis van Balegem, door ons bestuurslid en Balegemkenner bij uitstek LUCIEN DE SMET. De voordracht zal plaats hebben in een rustieke omgeving te Balegem en zal opgeluisterd worden met muziek. Leden die voor deze voordracht belangstelling hebben kunnen hun naam overmaken aan het secretariaat, Rodebeukendreef 20 - 9219 GENTBRUGGE (tel:091.30.56.56.) en zullen tijdig een persoonlijke uitnodiging ontvangen.

VOLKSHOGESCHOOL

Goed 10 jaar geleden, in maart 1978, gingen de eerste vormingsreeksen in de Oostvlaamse Volkshogeschool, die werkt onder auspiciën van STICHTING LODEWIJK DE RAET van start. Er werden meer dan 10.000 deelnemers aan een kursusreeks bereikt. Wat was in 1978 de opdracht van de Volkshogeschool en in welke mate is die bereikt? Zelfverdediging voor vrouwen - naar een nieuw evenwicht zeker van mezelf voor vrouwen - zeker van mezelf voor mannen - individuele psychologie - de komputer toepassen- hoe krijg ik het gezegd - bouwstenen van de natuur - kinderen van vandaag - onderhandelen - spreken in het openbaar- territoriumleer - de islam - leren van je lichaam - omgaan met geld - op eigen benen - de Euro- pese architectuur van W.O.I tot heden - ik zou wel eens willen wonen - vlaams edpressionisme-expressionisme in Europa - postmodernisme - leren luisteren naar klassieke muziek - literatuurkring - moderne schrijvers lezen en bespreken - 5 plus-kring - mijn stem in de gemeente, kortom een ganse reeks, voor verdere inlichtingen NEDERKOUTER III - 9000 GENT - tel:091/24.22.65.

M E L S E N

Ons bestuurslid JOZEF DE COCKER, heeft met zijn uitgave "GESCHIEDENIS VAN MELSEN" een uitzonderlijk werk tot stand gebracht, dat als voorbeeld kan dienen voor velen die een werk willen maken over hun gemeente. Men kan nog steeds dit werk bestellen tegen de uitzonderlijke prijs van I.950 F + 50 F. verzendingskosten. U kunt ook overschrijven op rekening 890-4640I23-62 van JOZEF DE COCKER te 9742 MERELBEKE-MELSEN.

GENTBRUGGE-KASTEEL DE PELICHY

De dienst Voorlichting van de Stad Gent, gaf op I7 juni I988 volgende 5I6e persmededeling uit:

De Gemeenteraad zal uitgenodigd worden het bestek vast te stellen met het oog op het restaureren van de glas-in-loodramen van het Kasteel de Pélichy. Bijaldien de Gemeenteraad hiermede instemt,zullen deze werken toevertrouwd worden voor de som van 365.958 F.

Eens te meer het bewijs dat het Stadsbestuur van Gent werk maakt van de herstelling van een meer dan waardevol gebouw, dat door gebrek aan onderhoud aftakelde. Doch nu maakt men werk van de herstelling, DANK EN GELUKWENSEN,

En in datum van 2 september '88, een nieuwe persmededeling waarbij de gemeenteraad zal uitgenodigd worden de bestekken vast te stellen met het oog op het uitschrijven van aanbestedingen voor het herstellen en/of vernieuwen van het buitenschrijnwerk en voor het uitvoeren van buitenschilderwerk (ramingen:resp.575.570 F en 3I8.9I3 F).en het plaatsen van een houten draagvloer in de vestibule (raming I00.006 F.)

STRATEN TE GENTBRUGGE MET EEN PERSOONSNAAM

27- De Sint-Eligiusstraat.

Deze straat verbindt de Brusselsesteenweg met de Keiberg en werd geopend in 1885.

Sint-Eligius.

In het jaar 589 werd Eligius geboren in het dorp Chaptelat in de omgeving van Limoges (Frankrijk). Zijn vader Eucherius en zijn moeder Teregia gaven hem een kristelijke opvoeding en op zeventienjarige leeftijd trad hij in de leer bij Abboni, een goudsmid te Limoges, die toezicht hield over de Koninklijke Munt. Toen hij zijn beroep volledig beheersye trok Eligius naar Parijs waar hij werkzaam was bij de schatmeester van koning Clotarius. Van de koning kreeg hij de opdracht een gouden zetel te maken, doch met de hoeveelheid goud die hem ter beschikking werd gesteld vervaardigde hij er twee. Tengevolge daarvan kwam hij hoog in de gunst van de vostr te staan die hem tot raadsheer en goudsmid van het Hof aanstelde.

Eligius was diep godsdienstig en zijn grote liefdadigheid was bijzonder op de armen gericht.

Door de opvolger van Clotarius, Dagobert, werd hij in zijn ambt bevestigd. Een hoogst belangrijke diplomatieke zending bij de koning van Armorica (Bretagne) wist hij tot een goed einde te brengen.

Zijn bedrijvigheid richtte hij ook op de bouw van kerken en kloosters en begiftigde die met zilveren en gouden vaten. Hij bekommerde zich bovendien om de inrichting van de Kerk en de opleiding van de geestelijken.

Na het overlijden van de bisschop van Noyon-Doornik, nl. Anscharius, werd Eligius, alhoewel geen priester, aangezocht de bisschopszetel te bekleden. Hij aanvaardde de zware opdracht, en na de nodige voorbereiding, na studie en gebed, werd hij door bisschop Audoenus tot bisschop gezalfd. Door woord en voorbeeld stichtte hij zijn priesters. Teneinde de heidenen in Vlaanderen en Zeeland te bekeren verliet hij zijn bisdom om in de genoemde streken te gaan prediken. Na veel strijd en tegenkantingen bracht hij er velen tot het geloof.

Het leven van Eligius was er een van studie, gebed, apostolaat en prediking. Hij overleed te Noyon in 659 of 660, 70 jaar oud.

(naar"Vitum Sanctorum" van Migne)

De heilige Eligius werd reeds in de Middeleeuwen door tal van ambachtslieden tot schutspatroon verkozen, vooral door ijzer- en goudsmeden. Later stelden ook vele anderen zich onder zijn bescherming: bankiers, metaalgieters, blik- en ketelslagers, koetsiers en voerlui, paardenfokkers en paardenkooplui.

Eertijds bestond het gebruik dat op Sint-Eligiusdag, de boeren hun jaarrekening bij de dorpssmid gingen vereffenen. Dat ging dan ook gepaard met een kermismaal.

28- De Jozef Wautersstraat.

Deze straat verbindt de Frederik Burvenichstraat met de Henri Pirennelaan. Vóór de samenvoeging met Gent droeg het deel tussen de Land van Rodelaan en de Pirennelaan de naam Emiel Clausstraat.
De straat werd aangelegd volgens het algemeen richtingsplan van 1933.

Jozef Wauters was journalist en socialistisch staatsman, hij werd te Rosoux geboren op 8 november 1875 en overleed te Ukkel op 30 juni 1929. Hij was bovendien Dr. in de Natuur- en Scheikundige Wetenschappen. Vanaf zijn jeugdjaren was hij bedrijvig in de politiek.

In 1908 werd hij tot volksvertegenwoordiger verkozen voor het arrondissement Hoei-Borgworm. Twee jaar later werd hij directeur van de krant "Le Peuple".

Tijdens de eerste wereldoorlog (1914-1918)was hij in België gebleven en spande zich speciaal in om de benarde voedselvoorziening, vooral van de arbeidersklasse, te verbeteren; hij bekommerde zich bovendien om het lot van de werklozen.

Na het beëindigen van de vijandelijkheden werd hij minister van Arbeid, Nijverheid en Bevoorrading, ambt dat hij waarnam van november 1918 tot oktober 1921. Hij ijverde voornamelijk voor het tot stand komen van de wet op de achturendag, die hij deed stemmen. Ook zorgde hij voor de oprichting van het "Nationaal Crisisfonds", voor de wet op de arbeidsongevallen. Hij beijverde zich tenslotte voor een pensioenwet.

In juni 1925 werd hem wederom het ministerschap in hetzelfde departement aangeboden. Toen was hij minister van juni 1925 tot november 1927. Buiten zijn deelname aan de regering wijdde Jozef Wauters zich vooral aan de uitbouw van de partijpers en -uitgeverij.

Walter Patoor

DE INDUSTRIËLE ONTWIKKELING VAN GENTBRUGGE

(VIII)

DE CENTRALE WERKHUIZEN DER BELGISCHE SPOORWEGEN

(Het Arsenaal)

1- Ontstaan en beschrijving

In 1884-1885 kwamen de werkhuizen van de Belgische Spoorwegen klaar, waarvan de bouw in 1881 begonnen was. Zij zijn gelegen tussen de Ringspoorweg en de Jules de Saint Genoisstraat, op een kleine afstand van de Brusselsesteenweg. De monumentale hoofdingang gaf uit op de zoeven genoemde steenweg, naast de bewaakte overweg en de toegang van het toenmalig station van Gentbrugge-Zuid.

De totale oppervlakte bedroeg in 1889: 11ha 96a; in 1940: 12ha 64a. 50ca.

Het hierbij gevoegde plan geeft een beeld van de uitgestrektheid der werkplaatsen.

Sindsdien zijn uitbreidings- en verbouwingswerken uitgevoerd. Zo werden in 1903 een draaierij, een koperslagerij en nog een paar werkplaatsen bijgebouwd (Zie de gearceerde delen op het bijgaand plan).

Oorspronkelijk was dat spoorweggeheel bedoeld als centrale werkplaats voor de herstelling van locomotieven en wagons.

Door een reorganisatie van de diensten van de N.M.B.S. viel de reparatie van locomotieven weg en begon de centrale werkplaats te Gentbrugge in 1928 zich te specialiseren in de herstelling van wagons. Het kettingwerk dat daarvoor in 1930 gebouwd werd was in 1959 nog steeds in gebruik.

Benevens het herstellingswerk, werden te Gentbrugge ook nieuwe wagons gebouwd o.m. voor het vervoer per spoor van cement, suiker, tremelwagons en open dubbeldekwagons voor het vervoer van auto's voor de auto-nacht-expres (zie G. Verplancken, Gentbrugge,"Het Spoor" 4de jg. nr. 37, sept. 1959 blz. 7).

Zonder twijfel was de Centrale Werkplaats van de N.M.B.S. gedurende vele jaren de belangrijkste werkgever te Gentbrugge. Geen wonder dat in de onmiddelijke omgeving een nieuwe wijk ontstond, temeer omdat in dezelfde omgeving nog andere nijverheden tot stand kwamen, o.a.

Centrale Werkplaatsen van de Belgische Spoorwegen.

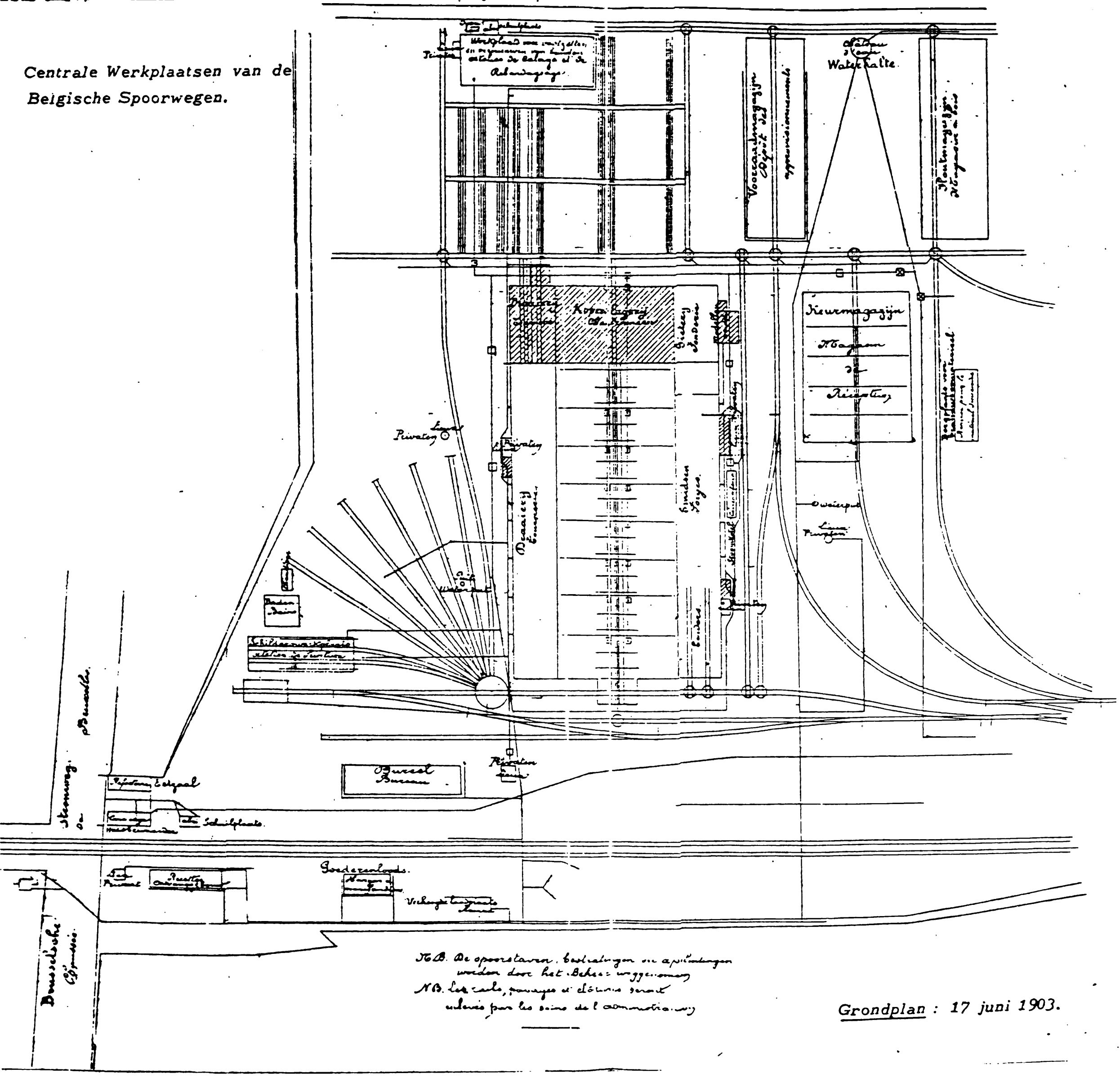

N.B. De opgerichte werkplaatsen en afdelingen worden door het Bestuur aangewezen.

N.B. Les ateliers, magasins et dépôts seront indiqués par les soins de l'administration.

Grondplan : 17 juni 1903.

Ets. E. De Porre et Fils, de Déchets-fabriek van A. Biebuyck, de kartonfabriek van A. De Ram, de Déchets-fabriek van M. Franck & Cie, de N.V. Cotonnière Gantoise, de bleekwaterfabriek van Cotelle en Foucher...

2- Tewerkstelling

Over de tewerkstelling in de Centrale Werkplaats zijn geen juiste cijfers beschikbaar. Wel zijn er aanduidingen.

- In "De Volksstem" van 4 april 1909 werd kritiek geuit over het té beperkt aantal wasplaatsen:
"... Ook het aantal badkamers, 11 voor 1.200 man schijnt ons te weinig!"

- In "Vooruit" van 2 en 3 mei 1923 werd, bij gelegenheid van een optocht om de looneisen kracht bij te zetten, gemeld dat 1.400 werklieden de staatswerkhuizen te Gentbrugge verlieten om aan het gemeentehuis te Ledeberg te verzamelen.

- In 1928 door een gemeentebediende, bij vergissing, ook de N.M.B.S. op de lijst van belastingen op werknemers geplaatst, met vermelding 1.437 werklieden (zie RAG "Modern Archief Gentbrugge" 198-213: Rol der belastingen op nijverheidswerklieden 1923-1939.

- In 1956 waren er 1.200 werklieden, 25 toezichtsbedienden en een 50-tal beambten en ambtenaren (zie G. Verplancken: "Gentbrugge- Het Spoor" 4de jaargang nr 37, sept. 1959 blz. 7).

3- Enkele aanklachte geuit in de socialistische pers vóór Wereldoorlog I en onmiddelijk daarna.

a. Partijpolitieke beslissingen van het bestuur.

In "Vooruit" van 1 juli 1895 lezen wij dat op een dag dat te Namen een groot socialistisch feest plaats had, reisbiljetten geweigerd werden die door personeelsleden aangevraagd waren.

In "De Volksstem" van 28 april 1912 werd de achteruitstelling en benadeling van vrijzinnige werklie-werklieden bij werk- en loonsverdeling aan de kaak gesteld; alsook de achteruitstelling bij aanwerving van"kandidaten die niet in het bezit waren van een diploma of getuigschrift afgeleverd door het katholiek onderwijs".

b. Het gebrek aan sanitaire installaties werd aangeklaagd.

"Vooruit" schreef op 14 januari 1907: "... ik wil de aandacht roepen op krapuleuze gemakhuisjes, die gebouwd zijn op eenen hoogen berg en geheel open zijn langs de kant der straat".

In "De Volksstem" van 4 april 1909 werd art. 38 van het reglement aangeklaagd dat inhield dat werklieden slechts recht hadden op één bad per maand.

c- Klachten in verband met werkvoorwaarden en geneeskundige zorgen.

In "Vooruit" van 14 januari 1907 werd geklaagd over de onheuse behandeling van werklieden die zich kneusden ingevolge een gebrek aan het materieel en de nodige ruimte; alsook over de miserabele werkvoorwaarden van de arbeiders die in regen en wind wagons moesten herstellen.

In "De Volksstem" van 11 april 1909 werd de gebrekkige inrichting van de geneeskundige dienst aangeklaagd.

d- Aanklacht tegen te lage lonen, een schijnbaar willekeurige loonsverhoging en tegen de toepassing van het premiestelsel "Rawan".

In "De Volksstem" van 29 september 1908 werden de lage lonen besproken en in het blad van 6 februari 1910 werd aanstoot genomen aan het feit dat sommige werklieden wel en andere geen loonsverhoging kregen bovendien was de loonsverhoging niet voor iederen dezelfde.
Uit een artikel van 3 september 1911 blijkt het ongenoegen bij de werklieden, omwille van de toepassing van het "Rawan"-premiestelsel.

e- In tal van artikels werd de spot gedreven met fouten in de planning en de uitvoering van bouwwerken en op verspilling gewezen die daarmee gepaard ging. Ook de aanleg van bloemenserres en parken werden onnodige uitgaven genoemd.

4- Arbeidersverenigingen en syndikaten.

In chronologische volgorde van oprichting, kunnen drie verenigingen of groeperingen, met uiteenlopende doelstellingen aangehaald worden.

a- Chempostel: is een samenwerkende vennootschap, die in 1910 opgericht werd door katholieke personeelsleden van de Spoorwegen, de Posterijen, Telegraaf en Telefoon om verbruikers-coöperatieven ten dienste te stellen van de aangesloten leden.

b- Het Nationaal Syndikaat van den Ijzerenweg, Post, Telegraaf, Telefoon en Zeewezen, de eerste algemene vergadering werd op 11 juni 1917 gehouden. Francis Toch speelde er een belangrijke rol.

c- De plaatselijke Sint-Rafaëlsgilde, een vereniging van het personeel van Spoor, Post, Telegraaf, Zee- en Luchtvaartwezen, van Tran- en Tolbedienden. De Sint-

Rafaëlsgilde werd opgericht op 6 juli 1939 onder .. impuls van de toenmalige pastoor te Gentbrugge Arsenaal.
Die plaatselijke gilde behoorde tot een organisatie die in 1893 werd gesticht door een pater Jezuïet te Aarlen. De gilde was oorspronkelijk mutualistisch gericht maar beoogde bovendien meer godsdienstige en morele begeleiding te geven aan het aangesloten overheidspersoneel van de hogervermelde communicatiegroepen. (Zie: C. Van Brantegem "100 jaar Sint-Eligiuskerk" wel en wee van onze parochie van 1884 tot 1984, blz. 64)

M. Bode

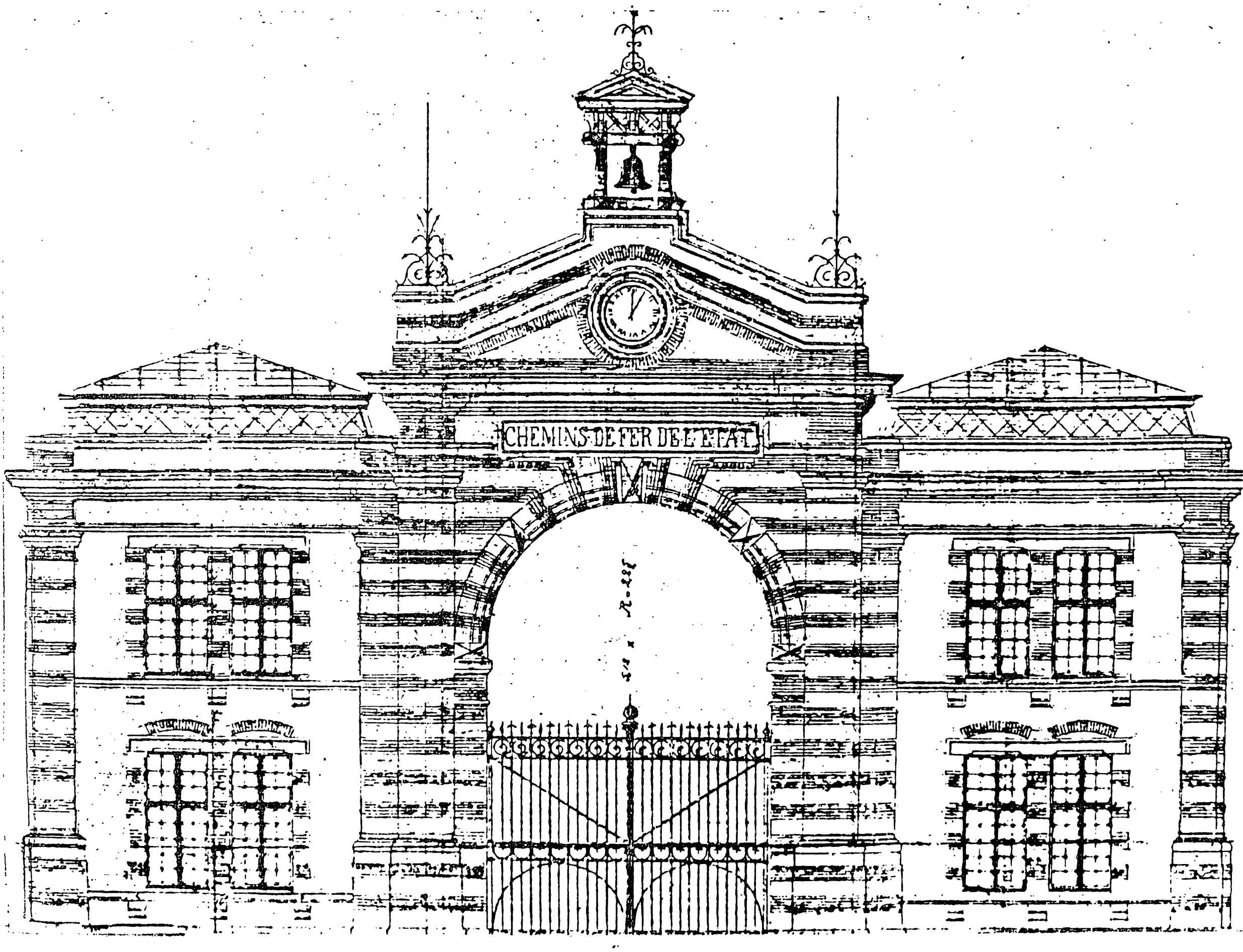

Monumentale hoofdingang der werkplaatsen van de
N.M.B.S. te Gentbrugge
(gesloopt)

INHULDIGING VAN DE PROVINCIALE WINDEKEMOLEN

Zaterdag 25 juni I988 te I4.30u. Past. De Vosstraat te Oosterzele-Balegem (wijk Vrijhem), hoogtepunt voor de Molenliefhebbers. Na een optocht onder begeleiding van de fanfare "SINT-MARTINUS" uit Balegem, toespraken door de heer Gedeputeerde E. DE CUYPER manens het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen en de heer M.PIEN Burgemeester: namens het Gemeentebestuur van Oosterzele, inzegening door Z.E.H. JULIEN VAN DER MEEREN deken van Oosterzele, lichten van de vang, onthulling van de herinneringsplaat en receptie. De Pers bracht uitvoerig verslag over de plechtigheid, en ons Bestuurslid LUCIEN DE SMET, zal zeker op de molen terugkomen, wat ons toelaat meer aandacht te hebben voor de toespraken van de Gedeputeerde en de Burgemeester.

Gedeputeerde E. DE CUYPER, gaf melding in zijn inleiding van het feit dat de molen reeds in oktober I987 werd afgewerkt en opgeleverd, en men op een verantwoorde manier uitkeek naar een geschikte molenaar. De WINDEKEMOLEN, de grootste staakmolen van de provincie, en de inhuldiging komen vier jaar na de memorabele inhuldiging van de Fauconniersmolen te Lede-Oordegem in juni I984. In dat tijdsbestek is heel wat gebeurd in de provincie Oost-Vlaanderen op het vlak van de molenzorg en de sensibilisering van de publieke opinie voor het molenerfgoed.

- de restauratie van de Klepmolen te Balegem in I985 een initiatief van het gemeentebestuur van Oosterzele.
- de Stenenmolen met rossekot te Ertvelde in I985
- de Gerardsmolen te Evergem in I986.

en de publikatie van twee brochures en een set van IO gekleurde postkaarten in I984, in I985 het prestigieuze boek "EEUWEN ONDER WIND EN WOLKEN - WINDMOLENS IN OOST-VLAANDEREN", een beknopt handboek van het Oostvlaams molenbestand in I986 van de hand beiden van PAUL BAUTERS.

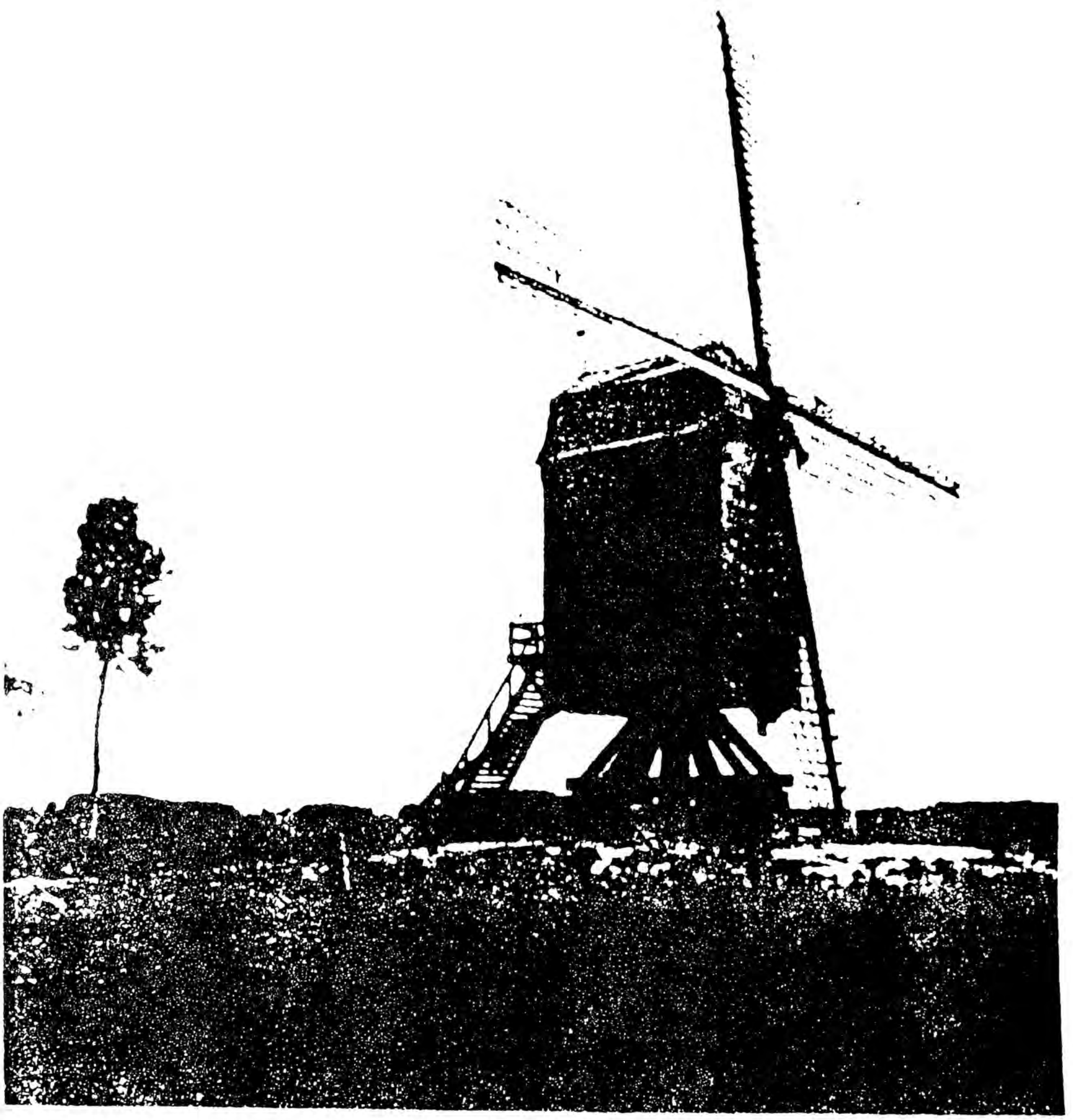

De Windekemolen te Balegem

In juli verscheen de gids van het provinciaal molenmuseum te Wachtebeke. Dit museum, opgericht in I976, kende vooral de jongste jaren een hele uitbreiding en een grondige herschikking. Tussen de principsbeslissing tot aankoop van de Windekemolen in I975 en de inhulding I988 verliepen I3 jaar. Men kan aanvaarden dat niet-ingewijden het hoofd schudden , doch restauraties van beschermde monumenten en zeker van molens, nemen een hele tijd in beslag. De Gedeputeerde moest het ook betreuren dat in het landelijk karakter van de onmiddellijke omgeving van de Windekemolen een storing kwam door de aanleg van een betonweg in het kader van ruilverkavelingswerken. Voor de aanleg werd niet enkel de kasseiweg opengebroken, maar ook de holle weg afgegraven en zelfs een gedeelte van de motte van de windmolen verwijderd.

De Provincie Oost-Vlaanderen beschikt thans over een stenen windmolen - de fauconniersmolen - en een houten windmolen - de Windekemolen. Aangezien de Provincie zeer vele watermolens telt - namelijk 50- dus een groter aantal dan de 4I windmolens - rees het idee een watermolen aan te kopen, en onderhandelingen zijn ingezet. Tot besluit betrok de Gedeputeerde het gemeente-bestuur in zijn dank, er is aldus de Gedeputeerde, geen tweede gemeente in Oost-Vlaanderen, die nog over zulk een belangrijk molenpatrimoniam beschikt: 2 molenrompen 2 watermolens, 2 bovenkruiers en 2 staakmolens, de helft daarvan situeert zich bovendien in de deelgemeente Balegem: de watermolen in de Molenstraat, de Klepmolen op de wijk Bierman en de Windekemolen op de wijk Vrijhem.

Burgemeester van Oosterzele MARCEL PIEN, hield het niet alleen bij dankwoorden, de vermelding van zijn tussenkomst is van groot belang. Hij maakte geen geschiedenis van deze houten windmolen, doch herinnerde dat nog vóór de fusie van de gemeenten, het voormalig gemeentebestuur van Balegem reeds kandidaat koper was toen de vroegere eigenaar zijn molen - of wat er nog van overbleef- wilde

schenken aan de gemeente. Toen was men ook al van mening dat niet langer lijdzaam mocht toegezien worden hoe al de waardevolle monumenten, en inzonderheid de molens, verloren gingen. Gelukkig dat men kon rekenen op het begrip en steun van het provinciebestuur, zodanig dat het provinciebestuur besliste zelf eigenaar te worden van de molen. Aldus werd de Provincie eigenaar in I975 van de WINDEKEMOLEN. Dat het nog zou duren tot I988 vooraleer deze houten staakwindmolen als gerestaureerd monument kan ingehuldigd worden is te wijten aan de logge-ingewikkelde en inspiratieloze administratie en niet aan de goodwill van de provincie. Er wachten aankoop en restauratie van twee andere windmolens door de gemeente, aldus de burgemeester, doch???? "wij zijn van mening dat er eerst gerestaureerd zou moeten worden aan de papieren mallemolen vooraleer de volgende windmolen aan te pakken". Hij herinnerde aan de reeds lange lijst van geredde en gerestaureerde gebouwen en monumenten te Oosterzele: de gerestaureerde hoeven - de gerestaureerde kerken en kapelletjes enz. Staat de houten windmolen op het grondgebied van Bal egem en niet op het grondgebied van Scheldewindeke zoals de benaming " WINDEKEMOLEN" laat veronderstellen, trouwens is deze molen bij de plaatselijke bevolk ing beter bekend als "VISSERSMOLEN" dan onder de naam van WINDEKEMOLEN.

Uit beide toespraken is veel na te denken. Gedeputeerde DE CUYPER had vooral oog voor het ganse molenbestand en de schade aangebracht door onverantwoorde betonleggers, die elk stedebouwkundig gevoel missen, Burgemeester Pien zag meer de ganse restauratie en legde vooral de nadruk op de langdurigheid van onderzoekprocedures. Beide toespraken zijn voor "HET LAND VAN RODE" van groot belang, wij danken dan ook beide sprekers die ons hun teksten overmaakten en ons aldus in staat stelden bij de inhuldiging van een zo belangrijke molen ook eens naast de molen te kijken.

ROGER DE VOCHT,
architect,
voorzitter"LAND VAN RODE"

VELDKAPELLEN ALS THEMA VOOR HEEMKUNDIG ONDERZOEK

Het Duivelskapelletje Oosterzele Balegem

In een vorig tijdschrift schreef ik een bijdrage over het duivelskapelletje. In een poging de betekenis van de naam te verklaren, meende ik toen een verband te vinden tussen de kapel en het schilderij dat er in opgehangen was.

Het schilderij in de kapel was de afbeelding van de "wonderdadige medaille". De aanwezigheid van dit werk in de kapel moet worden gezien in het kader van een bijzondere devotie die op het einde van de 19 de eeuw bestond, voor de Lieve Vrouw van de wonderbare medaille.
Op de wijk het Gootje werd in 1883 ter deze attentie een nieuwe kapel bebouwd.

Betekenis van de naam 'Duivelskapelletje'

Een aanvaardbare verklaring voor deze benaming moet worden gezocht in het heiligenleven van Martinus. Zoals de geciteerde bijdrage vermeldt, was de kapel aan de Heilige Martinus toegewijd.

Over het leven van de heilige is de legende van de mantel voldoende bekend.
Nagenoeg onbekend zijn de verhalen over de heilige in zijn strijd met de duivel.
Het ligt voor de hand dat na het lezen van al deze verhalen enig verband te vinden is tussen de naam duivelskapelletje en de Heilige Martinus.
De meeste van deze verhalen zijn bij de bevolking verloren gegaan, vandaar de verklaring voor de onwetendheid rond de betekenis en herkomst van de naam.

'Duivelverhalen'uit het leven van de Heilige Martinus

Toen Martinus Milaan verliet ontmoette hij de duivel in de gedaante van een mens. Op de vraag waarheen hij ging antwoordde Martinus 'Naar waar de Heer hem riep' De gedaante vervolgde : 'Waarheen gij ook gaat en wat gij ook onderneemt, de duivel zal u tegenwerken.' Het antwoord van Martinus was eenvoudig : 'De Heer is mijn helper, ik zal niet vrezen wat een mens mij doet.'

Sulpicius verhaalt dat Martinus vaak engelen zag, maar dat hij de duivel steeds kon onderscheiden in welke gedaante hij zich ook vertoonde.

Op een dag toen Martinus zat te bidden verscheen hem de duivel, zich voorstellende Christus te zijn. Martinus vroeg hem de wonden van het kruis te tonen, waarop de duivel terstond verdween.

Martinus' tussenkomst werd meermalen gevraagd om duivels en kwade geesten te verdrijven.

Zo overkwam dit de knecht van de proconsul Tactradius. Hij beloofde kristenen te worden als de demon uit de knecht verdwenen. Martinus heeft de knecht de hand opgelegd en alzo die onreine geest uit hem verjaagd.
Uit de brieven van Sulpicius Severus halen wij het verhaal waarin, door een list van de duivel, Martinus bijna vergat het vuur waarin hij in zijn slaap werd verrast, door geloof en gebed te bestrijden.

Uit gesprekken van Sulpicius met Postumiaunus halen wij het verhaal van de duiveluitdrijving bij een rund. Bij zijn terugreis uit Trier ontmoette hij een koe door de duivel bezeten ; Martinus hief de hand en beval het bezeten rund stil te blijven staan. Toen zag hij een duivel op de rug van het dier. Hij bestrafte de duivel met de woorden : 'Ga weg ellendeling van het rund en hou op een onschuldig dier op te jagen.'

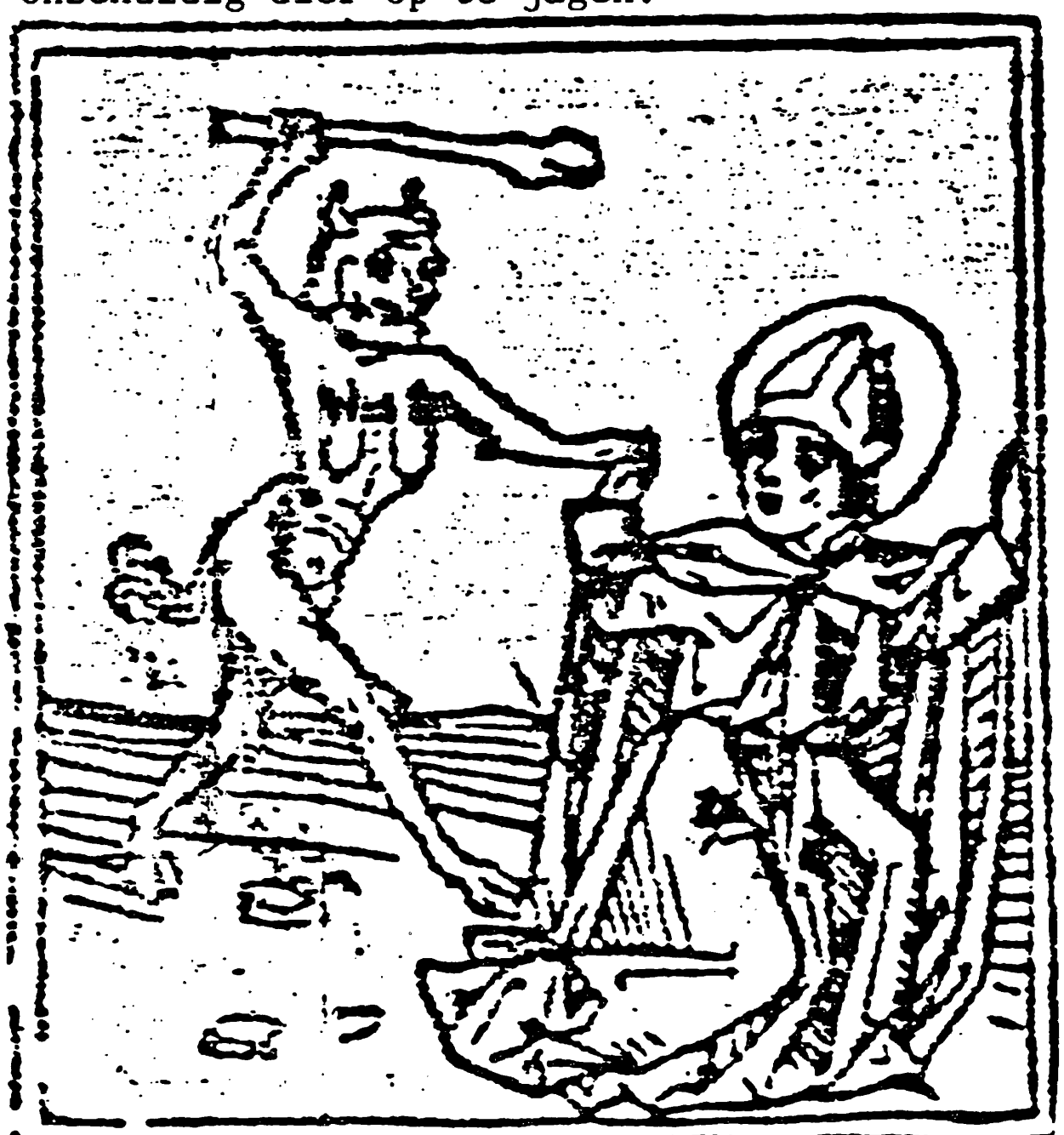

Toen Martinus het einde van zijn leven voelde naderen en hij kost wat kost de parochie Candes wilde bezoeken, werd hij op de rivier met een duivels taffereel geconfronteerd :
Op de rivier zag men rovers jacht maken op vissen en de roofzuchtige krop volstoppen met telkens nieuwe vangsten. Hierin zag Martinus het werk van de duivel. Hij beval hen de stroom te verlaten en droge eenzame streken op te zoeken. Hij bediende zich bij die vogels van hetzelfde gezag als waarmee hij gewoon was duivels op de vlucht te jagen. Zij verlieten de rivier en vluchtten naar bergen en wouden tot grote verwondering van de menigte, die in Martinus zo een grote kracht bespeurde, dat hij zelfs over vogels zeggingschap had.

De Heilige wordt dikwijls als krijgsman te paard voorgesteld,terwijl hij zijn mantel met zijn zwaard in twee snijdt. Ook als bisschop met een gans als kenteken. Hij geldt als schutspatroon der ganzen.

Volksgebruiken

Op de vooravond van 11 november lopen kinderen met hun dansende lichtjes langs de huizen. Het kan zijn dat zij hem ontmoeten, de geheimzinnige ruiter met wijde mantel. De liederen die zij zongen waren zeer oud. In het begin lag de nadruk op het bedelen bij de welgestelden. Wat de kinderen toen ontvingen was een welkgekomen aanvulling op het karig rantsoen die zij thuis ontvingen.
Dagen op voorhand werd geknutseld aan de lapion. Zorgzaam werd een voederbiet of koolraap uitgelepeld. Mooie sterfiguren en maskers werden er in uitgesneden. Het lichtje binnenin maakte die knol ineens doorschijnend zodat je er steeds maar moest naar kijken.
Als het op 11 november waaierig en regenachtig weer is, dan beleef je het St.-Maartensfeest het best, want dan kost het de meeste moeite om het kleine lichtje in je lantaarn brandend te houden.
Het St.-Maartensfeest op de vooravond van 11 november is te Balegem onbekend. Vermoedelijk heeft het wel bestaan. Het uithollen van rapen was in mijn jeugd wel in trek. Het plaatsen van lichtmaskers voor de deur is het enige wat overbleef van wat ooit eens was geweest.

Lucien De Smet

Bronnen

Het leven van St.Martinus werd beschreven door Sulpicius Severus Vita S Martini en door Gregorius van Tours in diens Miraculorum Libri VIII

- A. Lecoy - De La Marche St.- Martin de Tours 1890
- C. Van Rhyn - Martinus van Tours 1912
- J. Besse - Le Tombeau de St.-Martin 1922
- P. Monceaux - Sulpice Sévère Ricits mis en françois avec une introduction 1926
- P. Ladoué - St.-Martin De Tours 1930
- J. Leclercq - St.-Martin et son Temps 1961
- C.W. Mönnich - Martinus van Tours 1962
- Renaat van der Linden - Bedevaartvaantjes 1986
- Marieke Anschütz - omgaan met de jaarfeesten 1983

De illustraties in dit artikel zijn ontleend aan het werk van C.W. Mönnich: Martinus van Tours. 1962.

De Kapel van Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangen

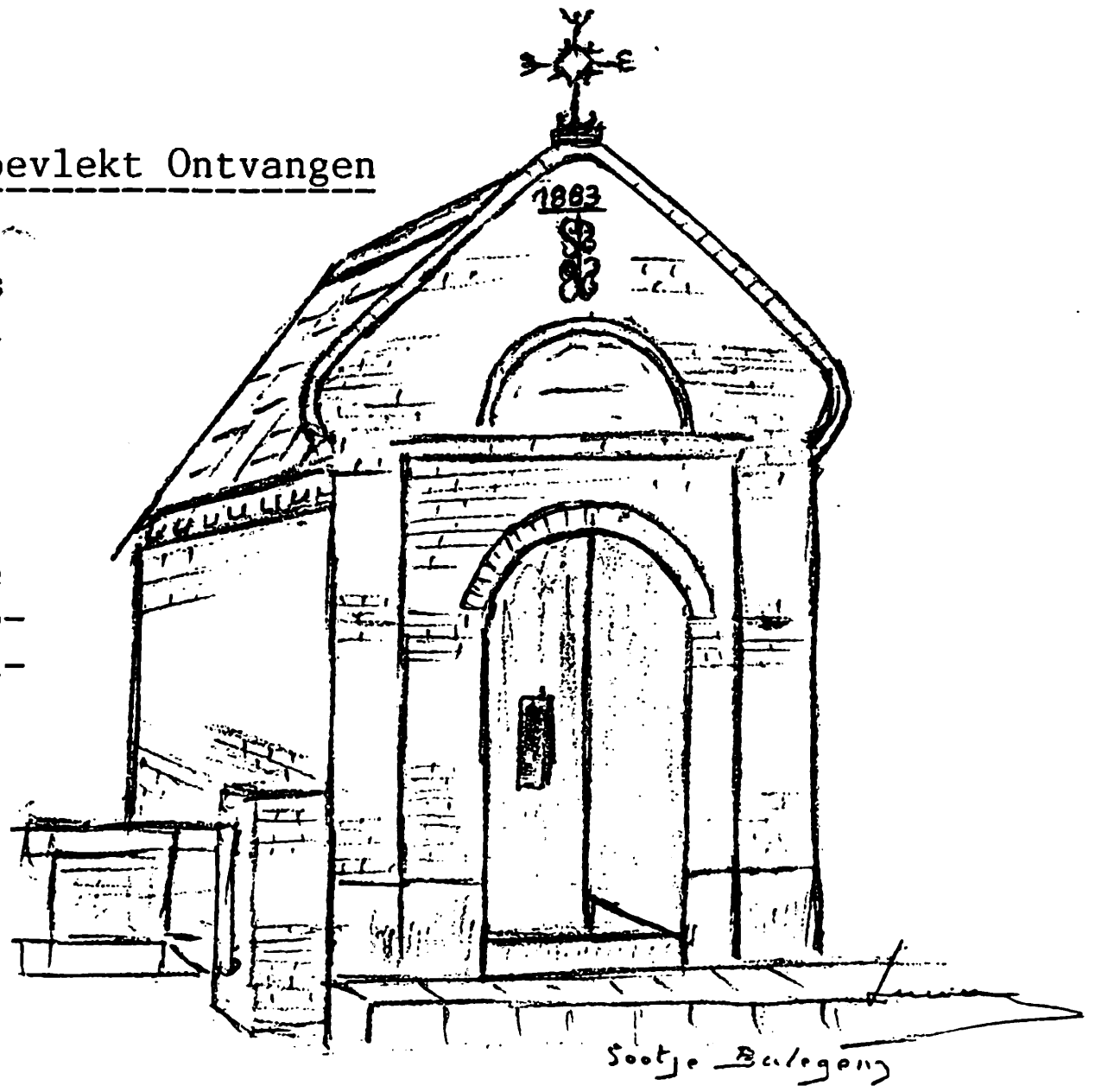

Op de wijk het Gootje staat sinds 1883 de enige toegankelijke kapel van de St.-Martinusparochie Balegem.

Wanneer werd deze kapel gebouwd ?

Dr. Desiré Robijns, geneesheer te Balegem en August Verbrugghen, notaris te St.-Lievens-Houtem, kochten in 1880 van Jeanne Collette Waeytens uit Balegem een stuk grond op de wijk het Gootje. (1) De grond werd verkaveld en in 1883 verkochten zij de percelen 446c en 466d aan Marcelin Verschaffelt-Porrez die er nog het zelfde jaar de kapel lieten bouwen (2).
In 1892 werd de in Asper wonende spoorarbeider Camille Porrez-Meerhaege de nieuwe eigenaar. (3) Hij verkocht in 1897 de kapel aan de familie Vandevelde-Verbrugghen notaris te Belcele (4). Hij kocht de kapel als attentie voor zijn zwaar zieke vrouw.
Op 24.06.1924 schrijft hij aan de pastoor van Balegem dat hij het voornemen heeft de kapel aan de kerkfabriek te schenken (5). Tijdens de beraadslagingen van de kerkfabriek op 01.03 en 05.04.1925 werd de gifte van Georges Vandevelde, ere-notaris te Gent en zijn echtgenote Helene Verbrugghen, aanvaard. (6)

Tijdens het Mariajaar 1988 werd de vernieuwing van de kapel grondig aangepakt. De restauratie van het Mariabeeld werd toevertrouwd aan Victor De Smet uit Balegem. Het koperen smeedwerk waarmee het beeld versierd is, werd gerestaureerd door meester kunstsmid Omer Loontjes uit Aalter.
De kapel werd onder de zorg van Gerard De Grote uit Balegem van een nieuw dak voorzien en de gevel grondig gereinigd.
Op 6 juni 1988 werd tijdens een eucharistieviering het beeld door E.H. Pastoor Hanssens opnieuw gewijd, waarna het onder ruime belangstelling in processie naar de kapel op het Gootje werd gedragen.
De missa in Honorum Sanctae Bernadette van D. Clement werd uitgevoerd door het St.-Ceciliakoor uit Aalter onder leiding van Nelly Geirnaert en als organist Emiel De Wulf.

Het beeld van Onze-Lieve-Vrouw

De kapel werd aan Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangen toegewijd. Het uit plaaster vervaardigd Mariabeeld is even oud als de kapel. Maria staat op een wereldbol, terwijl ze met haar voet een hels serpent verplettert. Haar hoofd houdt zij zachtjes naar rechts gebogen zonder hoofddoek. Haar handen zijn in een gratieus gebaar uitgestrekt, aan haar vinger siert een schitterende glans. Om haar hoofd draagt zij een krans van edelstenen, twaalf sterren voorstellende. Het beeld is onder de bevolking het best bekend als de Lieve Vrouw van de wonderbare medaille. Het Mariabeeld zonder hoofddoek is identiek aan de oudste gekende medaille.

Catharine Labouré

Catherine Labouré werd op 2 mei 1806 geboren te Faix-les-Moustiers, in Bourgondië, als negende kind van een landbouwersgezin. Na haar kwamen er nog een jongen en een meisje bij. Toen ze negen jaar was overleed haar moeder. Toen haar oudste zus naar het klooster ging moest Catherine op twaalfjarige leeftijd de taak van moeder overnemen. Op een nacht had het meisje een zonderlinge droom : een onbekende priester gaf haar een teken hem te volgen. In de spreekkamer van het klooster kwam zij tot de ontdekking dat die priester Vincentius à Paulo was, de stichter van de dochters van liefde. Ze wist dat ze in die congregatie moest intreden. Na een kort postulaat kwam zij op 21 april 1830 naar het noviciaat in het moderhuis van de congregatie, in de Rue du Bac te Parijs. Op 18 juli 1830 verscheen Maria aan Catherine. Maria vertelde haar dat God haar met een zending zou belasten. Maria keek bedroefd en waarschuwde voor grote rampen, die vooral over Frankrijk zouden neerdalen. Tien dagen later begon de opstand in Parijs. In heel Europa braken revoluties uit : België, Polen, Ierland, Italië.
Op 27 november 1830 verscheen Maria opnieuw aan Catherine die haar vroeg van wat zij gezien had een medaille te slaan. Wanneer men in 1836 een officieel onderzoek instelde naar de oorsprong van deze medailles kwam men tot de vaststelling dat er reeds meer dan 4 miljoen exemplaren verspreid werden. Op 5 februari 1831 stuurde men haar naar het Hospice d'Enghien te Parijs. Ze zou er blijven tot het einde van haar leven. Ze was er portierster en hulp in de keuken, in de linnenkamer en op het neerhof. Terwijl de wonderbare medaille verder de wereld veroverde leefde Catherine haar stil verborgen leven.
Op de laatste dag van het jaar 1876 nodigde het kloosterklokje de zusters uit naar de ziekenkamer van Catherine. Op haar verlangen bad men nog eens samen de litanie van de Onbevlekte en het gebed dat zij zelf van Maria geleerd had : 'O Maria zonder zonde ontvangen, bid voor ons, die onze toevlucht tot U nemen.' Pas toen werd bekend dat zij de zuster was aan wie Maria verscheen. Op 21 maart 1944, 57 jaar na haar overlijden, werd de kist geopend. Het lichaam van de zuster was ongeschonden bewaard. Op 28 mei 1933 nam Pius XI haar op tussen het getal van de gelukzaligen. Zij werd heilig verklaard door Pius XII op 27 juli 1947. Thans rust haar lichaam ongeschonden en zichtbaar in de kapel van de Rue du Bac onder het altaar van O.L.Vrouw met de wereldbol. Het was voor dit schrijn dat 150 jaar na de verschijningen, Paus Johannes Paulus II kwam knielen ter gelegenheid van zijn officieel bezoek aan Parijs en de UNESCO. (7)

Lucien De Smet

Bronvermelding

1. Archief van het kadaster art. 1188 - sectie B nr. 466 b 13 a 60 ca
2. Archief van het kadaster art. 381 sectie B nr. 466 c ; 466 d
3. Archief van het kadaster art. 1854 - sectie B nr. 466 c ; 466 d
4. Archief van het kadaster art. 1913
5. Kerkarchief Balegem (losse stukken)
6. Kerkarchief Balegem register van beraadslaging 1899 - 1953
7. 150 jaar wonderbare medaille (tijdschrift Middelares en Koningin 1980)

Bibliography

De Wonderbare medaille - Joos Philippen
Catherine Labouré 1946 Albert De Swaef (L. Van Melle Gent)

HET DIALECT VAN AARSELE WORDT UITGEGEVEN!

Reeds 40 jaar verzamelt Jozef Neirinck woorden en uitdrukkingen uit het dialect van zijn geboortedorp Aarsele. Zijn zoon Frans heeft die honderden bladzijden aantekeningen geordend en van fonetisch schrift voorzien. Samen hebben zij nu gezorgd voor de publicatie van deze studie. Het wordt een uitgave van zowat 300 blz. op A4-formaat, netjes en stevig ingebonden.

Wat vindt u allemaal in deze publikatie ?

1. Een 2000-tal woorden uit het Aarseels dialect : gereedschap, werktuigen, huisgerei, persoonsnamen, dieren, planten, lichaamsdelen, ziekten, allerlei zaaknamen en voorwerpen, plaats- en tijdsaanduidende woorden, bijwoorden, vergelijkingen, kledingstukken, voedsel en drank, klanknabootsingen.
2. Meer dan 700 volkse gezegden, zegswijzen, humoristische spreuken.
3. Tientallen versjes, rijmpjes, kinderliedjes en kinderspelen.
4. Wat zegt men allemaal i.v.m. het weer te Aarsele ?
5. Oude volksgebruiken en gewoonten te Aarsele.
6. Enkele humoristische verhalen en anekdoten in het Aarseels dialect :
   - "De grote vakanse in 1927"
   - "De eerste schoolreize naar de torens van Ruiselede in 1929"
   - "De legende van Sint-Pieter op Aarsele-kermis".
   - "Pannekoeken bakken in de oude tijd"
   - "De legende van de Duivelsputten"
   - "De ontgraving van Henri Lievrouw in 1905"

De woorden en uitdrukkingen worden niet droog en saai opgesomd, maar geïllustreerd met honderden humoristische voorbeelden, die u op de dijen zullen doen kletsen van plezier ! Verder werd ook gezorgd voor tientallen verklarende tekeningen.

Kortom, een zeer interessant werk voor iedereen die geïnteresseerd is in dialectstudie, heem- en volkskunde.

De uitgave kan besteld worden door 700 Fr (verzendingskosten inbegrepen) te storten of over te schrijven op prk. 000-1121242-19 van Frans Neirinck, Schipdonkstraat 27, 9800 Deinze, met vermelding "Het dialect van Aarsele".

Het werk wordt u dan spoedig toegezonden. Het verschijnt rond november 1988. De oplage is beperkt, dus bestel vlug !

OPROEP

In het kader van mijn licentiaatsverhandeling hou ik mij momenteel bezig met een doorgedreven onderzoek naar Merovingisch (5de t.e.m. 8ste eeuw) glaswerk in België. Het eerste deel van dit onderzoek is er uiteraard op gericht een zo volledig mogelijke inventaris aangaande deze archeologica op te maken.

Mocht U weten of, en waar, zich in privé-verzamelingen of kleinere musea dergelijke (glazen) voorwerpen uit deze periode bevinden, dan zouden wij U zeer dankbaar zijn mocht U ons dit ter kennis willen brengen. U kan zich wenden tot onderstaand adres of telefoonnummer. Hartelijk dank bij voorbaat.

MELKEBEEK DIRK,
Parklaan 32,
9200 WETTEREN,
Tel. 091/69.47.68

vzw De Gulden Sporen

Stichting voor de promotie van de Kunst

De Etienne Sabbeprijs voor Geschiedenis 1989, uitgeschreven door de vzw De Gulden Sporen, ten bedrage van 75.000 Fr., wordt opengesteld voor Belgische historici, jonger dan 45 jaar. De Prijs is bestemd voor het bekronen van een al dan niet gepubliceerd, niet eerder bekroond werk over algemene, regionale of lokale geschiedenis, met uitsluiting van literatuur- en kunstgeschiedenis.

Art. 1
In uitvoering van de akte verleden voor Notaris Maertens op 28 september 1984, tussen Mevrouw E. Sabbe en de vzw De Gulden Sporen, zal de vzw De Gulden Sporen, gevestigd te Kortrijk, Grote Markt 50, de driejaarlijkse Etienne Sabbeprijs uitreiken, en dit voor de tweede keer tegen uiterlijk 31 december 1989.

Art. 2
De Etienne Sabbeprijs 1989 is vastgesteld op vijfenzeventigduizend Fr. De jury heeft de bevoegdheid de Prijs te splitsen in maximum drie aanmoedigingsprijzen.

Art. 3
De Prijs is bestemd voor het bekronen van een al dan niet gepubliceerd, niet eerder bekroond werk over algemene, regionale of lokale geschiedenis, zonder kronologische of tematische beperking, doch met uitsluiting van literatuur- en kunstgeschiedenis.

Een gepubliceerd werk mag niet verschenen zijn voor 1 januari 1986. Als criterium geldt het wettelijk depotnummer.

Art. 4
Indien het werk handelt over de Stad Kortrijk, kan gebruik gemaakt worden van de dokumentatie die verzameld werd door wijlen Dr. E. Sabbe en die thans als "Etienne Sabbefonds" bewaard wordt op het Rijksarchief Kortrijk. Het gebruik hiervan dient uitdrukkelijk vermeld te worden in de bibliografie van het ingediende werk.

Art. 5
Het ingediende werk moet in het Nederlands geschreven zijn, door een auteur die de Belgische nationaliteit bezit en die op het ogenblik van het indienen van de studie de leeftijd van 45 jaar nog niet heeft bereikt. De Prijs kan ook worden toegekend voor een werk dat werd geschreven door meerdere auteurs die allen voldoen aan de gestelde voorwaarden.

Art. 6
Het werk moet in drie eksemplaren worden ingediend bij de sekretaris van de vzw De Gulden Sporen, op de maatschappelijke zetel van de vzw voor 1 april 1989.
De ingediende werken zullen na de proklamatie gedurende zes maanden ter beschikking worden gesteld van de auteurs op de maatschappelijke zetel van de vzw De Gulden Sporen.

Art. 7
De jury zal worden samengesteld door de Raad van Bestuur van de vzw De Gulden Sporen en zal bestaan uit doctoren. De Algemene Rijksarchivaris en het diensthoofd van het Rijksarchief Kortrijk zullen uitgenodigd worden om deel uit te maken van deze jury.

Art. 8
De Raad van Bestuur van de vzw De Gulden Sporen zal onder de leden van de jury een voorzitter aanduiden.
De jury zal een reglement van inwendige orde opstellen teneinde alle ingediende werken op eenzelfde wijze te kunnen beoordelen. Hierbij zal vooral aandacht geschonken worden aan de originaliteit, de inhoud, de wetenschappelijke waarde en de taal. Elke beslissing van de jury wordt genomen bij eenvoudige meerderheid. Bij staking van stemmen zal de stem van de voorzitter doorslaggevend zijn.

Art. 9
De jury zal worden samengeroepen door de voorzitter van de Raad van Bestuur van de vzw De Gulden Sporen. Een lid van de jury kan zich niet laten vervangen door een ander persoon en kan geen volmacht geven aan een ander jurylid. De jury vergadert op de maatschappelijke zetel van de vzw De Gulden Sporen. De Raad van Bestuur van de vzw De Gulden Sporen zal een afgevaardigde aanduiden die notuleert. De notulen van de beraadslagingen en de stemmingen worden niet gepubliceerd. De Raad van Bestuur kan bovendien één of meerdere waarnemers aanduiden.

Art. 10
Buiten de beraadslagingen zullen de juryleden zich onthouden van om het even welke schriftelijke of mondelinge kommentaar betreffende de ingediende werken.

Art. 11
De proklamatie en de officiële uitreiking van de Prijs zullen plaatshebben tijdens de maand december 1989.

Art. 12
De vzw De Gulden Sporen heeft optierecht op het uitgeven van manuskripten die daartoe geschikt zullen worden bevonden. In dit geval zal aan de auteurs een kontrakt worden voorgesteld.

Inlichtingen : vzw De Gulden Sporen, Grote Markt 50, 8500 Kortrijk
Tel. 056/23.24.42

Heemkundig Genootschap " LAND VAN RODE „

Beste Heemvriend,

Wij zijn aan het einde van onze I6e jaargang, dit jaar is voor de heemkundigen zeer vlug voorbij gegaan,en zeker voor onze leden die van nabij onze werking hebben kunnen volgen. I5 mei werd voor ons genootschap een hoogdag die deze die het konden medemaken niet licht zullen vergeten. Het is dan ook mijn plicht,als voor - zitter, allen te danken die het hielpen verwezenlijken. Wij zullen geen namen noemen doch dat deze zich bedankt weten die er iets voor hebben gedaan.

Ook wil ik ons Verbond van de kringen voor Heemkunde in Oost-Vlaanderen even in het daglicht plaatsen. Het Verbond dat ons door zijn inzet weet te stimuleren, en getuigenis brengt dat de Heemkundigen in Oost-Vlaanderen tot een grote gemeenschap behoren. I4.000 leden in 33 ringen. Niemand zal het mij ten kwade duiden dat ik een man in een gans bijzonder daglicht breng;

R O B E R T R U Y S

Voorzitter van dit grote Verbond, de man voor wie niets te veel is, die overloopt van inzet, een stimulans is voor gans zijn bestuur en dan ook weet waar te maken dat gans dit bestuur werkt in vriendschap. De man die steeds te zien is, of het te Gentbrugge bij de Gouwdag, te Erpe-Mere bij de voorstelling van het uniek werk over YOLANDA SUYS, of te Wachtebeke bij de huldiging van PAUL HESTERS,laureaat van de Provinciale prijs I988 voor Volkskundewenz. Over al zien wij onze voorzitter en overal is hij graag gezien.

Tot slot vrienden, einde I988, einde I6e jaargang vergeet niet dat I989 op komst is. Als U dit nummer zult in handen nemen is I989 nabij, laat mij dan ook de eerste zijn om U het allerbeste te wensen voor dit nieuwe jaar,voor U en Uw familie en voor onze Heemkunde. Dank voor Uw vertrouwen, inzet, beleven en steun. U mag ook reeds Uw lidmaatschapsbijdrage over maken voor I989, alles blijft bij 275 F.,maak gebruik van ingesloten overschrijvingsbiljet.

ROGER DE VOCHT
voorzitter Heemkundig genootschap "LAND VAN RODE".

MEVROUW

Bertha, Adolphina PARIJS

Ons verbond van Heemkunde is in diepe rouw, samen met zovele Heemkundigen toen wij het overlijden vernamen van mevrouw Parijs, echtgenote van onze vriend ANDRE ROELS. Geboren te Waasmunster op 2 februari I938 overleed zij godvruchtig te Gent op 2 november I988. Laten wij naast ons medeleven aan de echtgenoot, ons verdiepen in de tekst op haar doodsprentje.

Er is iets wat moet blijven,
De warme binnenkant
zal onze toekomst wijden
en 't mensenhart bevrijden
met licht, dat binnen brandt.
(uit : 'De Binnenkant der dingen' L. Vercruyssen)

†

VROOM AANDENKEN AAN

MEVROUW

Bertha, Adolphina PARIJS

echtgenote van de Heer André ROELS,

geboren te Waasmunster op 2 februari 1938
en godvruchtig overleden te Gent op
2 november 1988,
gesterkt door de Ziekenzalving.

Medestichtster en Bestuurslid
Heemkring " 't Sireentje".
Lesgeefster Kantwerkclub "Norbertine".
Lid van K.A.V. en C.M.B.V.

Vijftig jaar geleden, op Maria Lichtmis, 't feest van 's Heren opdracht, zag Bertha in ons wase dorp het levenslicht.

Gans haar leven vereerde zij, eenvoudig maar intens, de Moeder Gods, Maria, haar aardse moeder, noemde zij : «mijn beste vriendin».

Doorke, haar vader, zag ze graag. St.-Antonius was haar lievelingsheilige.

Er ging een fijne, ongekunstelde voorname vriendelijkheid uit van deze verstandige, wijze vrouw.

Haar artistieke handvaardigheid voor klos- en kantwerk, naai- en handwerk was méér gedaan dan «om den brode» of louter nuttig tijdverdrijf maar gans haar ziel legde zij daarin, gans haar liefde voor al wat mooi en waardevol is.

De Mariabeelden van de Moeder van Smarten uit de heidekapel (boven het altaar) en dat van de Ommegang, het waardige beeld van de gekroonde Lieve Vrouwe met olijk lachende Jezuskindje heeft zij, samen met haar moeder zaliger hersteld, dan nog gezwegen van de vele grote en kleine ongeziene werken die zij deed ter ere Gods en zijn Moeder.

Zij werkte onverdroten mee aan de opbouw, de groei en bloei van de Norbertinekantschool en steunde met overtuigingskracht André bij zijn werk voor de Heemkring 't Sireentje.

Als huismoeder hield ze van een gezellig interieur, ze wist ook smakelijk te koken en gul en gastvrij te ontvangen, stijlvol en inschikkelijk en hartelijk. André had «een parel van een vrouw» zoals hijzelf zegde.

Een grote en blijvende pijn was voor Bertha en André geen kinderen te hebben.

Toen kwam An en later Eric en hun kindje... «Tante Bertha» bleef de wijze raadgeefster voor dit jonge gezin.

Samen met «nonkel André» heeft zij vreugde maar ook pijn en verdriet meegemaakt omwille van hen : Echte liefde voor de anderen moet immers gelouterd worden.

Op 22 december 1987 begon een lange, slepende ziekte voor Bertha.

Zij geloofde met een vast betrouwen in haar genezing.

Deze zomer was ze zó verbeterd dat ze terug fietste door het dorp en dat ze samen, in vriendenkring hun zilveren huwelijksfeest vierden.

Een herfstwandeling op Allerheiligen was de laatste uitstap van haar pelgrimstocht op aarde.

Op Allerzielen heeft ze in de armen van haar geliefde man zachtjes haar rijke, mooie leven in Gods handen gegeven.

Jezus, Maria en Jozef laat hare ziel met U in vrede rusten. Amen.

Lode de Wilde en Felicie van Oudenhove

Vreugde en leed gaan meestal samen, naast het treurige nieuws van het overlijden van mevrouw Parijs, een heuglijke gebeurtenis binnen ons eigen HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP. Een diamanten bruiloft van onze leden MIJNHEER EN MEVROUW LODE DE WILDE. Zij vierden hun diamanten bruiloft, midden hun familie en zovele vrienden. Ons Heemkundig genootschap sluit zich aan bij de hulde aan de gevierden, en hopen hen nog lang onder onze leden te mogen tellen. Vrienden, HEEMKUNDE is schoon, als vriendschap voor elkaar aan de basis blijft,

Een gelukkig huwelijk is een
lang gesprek dat altijd te
kort lijkt
A.MAUROIS
(Mémoires I970)

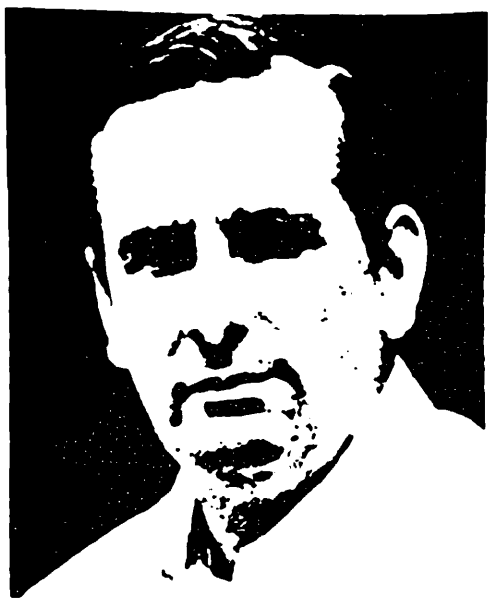

HULDIGING

PAUL HESTERS

Donderdag 24 november had te Wachtebeke, in het Provinciaal Domein de huldiging plaats van PAUL HESTERS tot Laureaat Provinciale Prijs Volkskunde I988. Hij kreeg de bekroning voor zijn inzending "DE KLOMPENMAKERIJ. SOCIALE EN ECONOMISCHE GESCHIEDENIS VAN DE KLOMPENMAKERIJ IN HET NOORDEN VAN OOST-VLAANDEREN. Het werd een enig gebeuren met toespraken door Gedeputeerde E. DE CUYPER, H.ARENS, W. DE VLIEGHER (burgemeester) en het gesmaakt optreden van de volksdansgroep "TOON EN TIENE" uit Moerbeke-Waas, en de demonstratie KLOMPENMAKEN door Henri VAN DE VOORDE. Wij waren met zovelen gelukkig er bij te zijn.

RESTAUREREN
IN OOST-VLAANDEREN

Velen waren aanwezig op 28 oktober in de lokalen van de Kredietbank te Gent, voor de I6e plechtige uitreiking van de Oorkonden voor geslaagde restauraties in de Provincie Oost-Vlaanderen. De Heer Herman Stijnen Attaché bij de Koning Boudewijnstichting sprak over "DE ROL VAN VERENIGINGEN IN DE BEWEGING VAN DE MONUMENTENZORG" het kopersblazers-ensemble "KALISON" zorgde voor een perfecte muziekale beleving, en de receptie achteraf bracht de nodige stemming. Doch wij waren in de wolken, toen wij vernamen dat EINDELIJK, en hoe lang vragen wij dit niet reeds, een boek zal uitkomen met als onderwerp "RESTAUREREN IN OOST-VLAANDEREN, in het jaar waar ARCHITECTUUR ALS BUUR te Gent, aandacht vraagt voor de architectuur van heden, is ons VERBOND er in gelukt een boek te maken over de inzet van I5 jaar werkzaamheid in verband met het beoordelen van geslaagde restauraties en de problematiek rond restaureren. Het opzet van dit rijk geillustreerd boek is het grote publiek nog meer sensibiliseren voor het behoud van ons historisch-bouwkundig erfgoed. Bijgaand de uitnodiging tot het U aanschaffen van dit uniek boekdeel. Boekdeel waarbij men het privé-initiatief tracht te stimuleren, om hun patrimonium op een verantwoorde wijze te restaureren en/of te renoveren, met respect voor ons architecturaal-historisch patrimonium.

RESTAUREREN en NIET BOUWEN IN DE STIJL VAN VROEGER, LAAT ONS ALS HEEMKUNDIGEN STREVEN EN STIMULEREN DAT DE OVERHEID E I N D E L IJ K AFZIET VAN HET LATEN BOUWEN IN DE STIJL VAN VROEGER. MET DE GRASLEI ALS VOORBEELD WETEN WIJ DAT GEZONDE STIJLGEBOUWEN ELKANDER NIET HINDEREN.

R. DE VOCHT,
architect,

ONZE GOUWDAG
GENTBRUGGE 15 MEI 1988

Onze leden die om een of andere reden de Gouwdag te Gentbrugge op 15 mei jl. niet konden meemaken, mogen wij het verslag dat dhr. Walter Meuris, ondervoorzitter van het Verbond van de Kringen voor Heemkunde in Oost-Vlaanderen, liet verschijnen in het kontaktblad van juni jl., niet onthouden.

Voor geïnteresseerden weze vermeld dat het zeer verzorgde kontaktblad vier maal per jaar verschijnt en kan bekomen worden tegen storting van 100fr/jaar, te storten op rekening 441-5017791-32 van het Verbond der Kringen voor Heemk. O-Vl. Het brengt naast inlichtingen over de heemkundige bedrijvigheid in Oost-Vlaanderen ook belangrijke mededelingen van algemene aard, zoals kursussen, bezoeken en kontakten met de Universiteit e.a.

DAAR ZAT MUZIEK IN

Onze vrienden van "Het Land van Rode" hoeven niet boos te worden, maar het kan best dat iemand zich afvraagt wat er eigenlijk voor bijzonders in Gentbrugge te beleven valt. En uitgerekend in dat "opgeslorpt stukje grootstad" wordt dan een gouwdag gepland!

Schijn bedriegt en wie er op 15 mei bij was zal me begrijpen. Heemkundigen houden van hun heem en ze kennen het ook. Geen enkel probleem om daaruit een meer dan fatsoenlijk programma te destilleren. Het thema was deze keer afgestemd op lied en muziek. Dat verzacht niet enkel de zeden, maar schept ook een feestelijke noot en brengt mensen samen. Fijne ingrediënten voor een gouwdag en bovendien: "Alleen de bozen zingen niet!" Emiel Hullebroeck zou het zeker beaamd hebben.

Een verrassend stralend weertje begroette de deelnemers om 10.30 uur in het prestigieuze Dienstencentrum van Gentbrugge. Een doordringend koffiegeurtje nodigde uit om het ijs te breken en alvast te bladeren in het volumineuze programmaboek, een dik proficiat waard!

Origineel was zeker de muzikale welkomstgroet door mevrouw Jaqueline Dulac, echtgenote van de voorzitter van de inrichtende Kring. Met pianobegeleiding door Bert Berten zong zij twee liederen van Hullebroeck: Hemelhuis en Moederke alleen. In een later muzikaal interludium vertolkte zij ook nog: Van 't kosterken, Mijn Heem en natuurlijk het onvermijdelijke Tneken van Heule. Het klonk mooi, warm, ontroerend.

In tegenstelling met de gangbare praktijk kreeg de vrouw hier het eerste woord, de man het tweede. Voorzitter Roger De Vocht maakte daar dankbaar gebruik van om ons hartelijk welkom te heten in het Land van Rode en ons in te wijden in hetgeen wij die dag nog mochten verwachten. Meteen gaf

hij de fakkel door-aan gouwvoorzitter Robert Ruys.
We weten al langer dan vandaag dat onze voorzitter van velerlei heemkundige markten thuis is. Zijn uiteenzetting over "Heemkunde en muziek" was flink gedocumenteerd. Onze voorouders hielden van muziek en zang en vonden er dan ook allerlei aanleidingen toe. De leute was daarbij nooit ver weg.

Roger De Vocht bracht er de lokale kleur in met het belichten van een illustere Gentbruggenaar: Emiel Hullebroeck. "Zijn liederen, getuigenis voor het verleden" was een kennismaking met de toondichter die specifieke heemgebonden aspekten bevatte. Onverwacht, maar wel voorzien, was de korte hulde van ondergetekende aan de gouwvoorzitter voor zijn tien jaar dienst als "Pater familias" van onze grote heemfamilie. Een geschenkje en een bloemetje voor eijn echtgenote Francine werden namens het gouwbestuur aangeboden. Het doet wel deugd eens een keer iets te kunnen doen waar Robert Ruys geen weet van heeft...

Zo ongeveer rond het "Angelus" werden wij door Oscar Van Wittenberghe opgetrommeld om ons via een kleine gelegenheidstentoonstelling naar de receptie te begeven. Zulks : komt altijd positief over...
Het stadsbestuur van Gent fungeerde hier als "schenker" in figuurlijke zin, wat trouwens was bevestigd door de heer burgemeester Monsaert die ons ondertussen had vervoegd. Buiten zijn sympathieke woorden hebben wij van hem onthouden dat hij zowat recordhouder moet zijn wat het lidmaatschap van een aantal heemkringen betreft. De nodige streekbieren legden een stevige "fond" voor het middagmaal: Gentse waterzooi (of wat had je gedacht!). Iemand liet zich ontvallen: "Ik heb ze al slechter gegeten", maar zijn beate blik liet aan culinaire duidelijkheid niets te wensen over!

Rond 15 uur was het "naar buiten" geblazen of beter gezegd "gebeld", want een echte onvervalste "Belleman" in uniform en goed van de tongriem gesneden zette zich aan de kop van het gezelschap voor een heemkundige verkenning door Gentbrugge. Het is natuurlijk mogelijk dat ze ons "de schoonste kant"van de gemeente hebben getoond, maar velen waren verwonderd hier nog zoveel riante buurten in welig groen te ontdekken. Ons eindpunt was de 19de-eeuwse neogotische parochiekerk, waar in het portaal een naamplaat werd onthuld met de namen van alle pastoors vanaf 1600, die de zielzorg in Gentbrugge hebben behartigd.

Er was ook nog een extraatje ingebouwd: het optreden van de plaatselijke muziekmaatschappij "De Neerschelde", die een gesmaakte uitvoering bracht waarin werk van Hullebroeck andermaal centraal stond. Een drankje was evenzeer welkom en iedereen kon zich opmaken voor de slotzitting. De jaarlijkse Reinaertprijs werd door voorzitter Robert Ruys uitgereikt aan de plaatselijke heemkundige Gerard Waeytens. Een man met een hart voor Gentbrugge, ik zou bijna zeggen; het is zijn hart. In zijn ontroerend dankwoord verwoordde de laureaat het heimwee naar de geboortegrond van zijn jeugd: beelden uit mijn kinderjaren... Het wes een schone apotheose.

En daarmee hadden wij onze jaarlijkse injectie gekregen. De ganse bestuursploeg van het Land van Rode mag tevreden en fier zijn. De heemkunde, onze gezonde microbe kan verder tieren...

Walter Meuris.

DE INDUSTRIELE ONTWIKKELING VAN GENTBRUGGE (9)

DE VELPLOTERIJ E. BLOCK

(Ploterij komt van het werkwoord "ploten" dat oorspronkelijk de betekenis had: de wol van een schaapshuid verwijderen).

In 1869 was Edmond Block een bedrijfje begonnen te Ledeberg. Daar werden konijnenvellen geappreteerd en geverfd. De resultaten waren zo gunstig dat hij in 1980-1981 besloot een grotere fabriek te bouwen, tussen de Kerkstraat en de Schelde te Gentbrugge.

Edmond Block wijdde steeds zijn beste krachten aan de uitbreiding van zijn industriële velploterij. Hij ondernam o.a. heel wat reizen naar Engeland, Rusland, Duitsland en Frankrijk, om zich ter plaatse, met zijn vertegenwoordigers en met zijn klanten, te vergewissen van de eisen van de export.

Te Londen was hij zeer gesteld op de heer Frederick Weber, "merchant in the city". Deze zakenrelatie leidde trouwens tot de kennismaking en het huwelijk van Frederick Weber's dochter Freda met Maurice Block, zoon van Edmond Block. (zie A.E. de Schrijver: Levensschets van grootvader Edmond Block- 1842/1909- Gent 1976 blz 8).

Over de vellenbewerking vernemen wij meer in een artikel van "Vooruit" van 9 juni 1906:
"... De konijnenvellen komen gedroogd toe en gaan naar de snijplaats, waar één kant opengesneden wordt. Die vellen verspreiden dan een verpestende stank van rot vlees, en op de kleren van de werklieden vallen "wormen" en "maden".
Dan gaan ze naar de blokwerkers. Deze rangschikken de vellen in grote kuipen, waar ze twee dagen in water geweekt worden. Dat heeft een nieuwe ontbinding voor gevolg. De stank is hier onbeschijfelijk. De werklieden moeten hier een vlies, dat de vellen zou doen rotten, afrukken. Nu worden ze naar het schorskot overgebracht. Hier looit men het vel in schorssap, met een chemische mengeling, tot zeemleer.
Na gespoeld en gedroogd te zijn worden ze met gemenen traan ingevet, om mollig te worden; opnieuw gedroogd op carrées, en gaan naar den klapmolen, om het losse haar te verwijderen.
Verder sorteert men de vellen tot verschillende kwaliteiten en verft ze in allerhande kleuren.
Zij worden meestal verzonden naar koude landen, waar zij tot behangsel der muren en tot belegsel der klederen dienen. (...)

Thans is een nieuwe werkwijze ingevoerd: zijn de te bewerken vellen aan lagen inkoopprijs, dan werkt men met volledig personeel; slaan de vellen op, dan zet men een derde van het personeel zonder werk. Gezien nu deze nijverheid door grote werkloosheid geteisterd wordt, kan men er met de werklieden naar willekeur handelen. (...) De werklieden zagen hier in de looierij te Gentbrugge en in andere werkhuizen van dien aard, het loon op enkele jaren met meer dan een derde verminderen. Overigens is het eigenlijk een seizoenstiel geworden; de werkloosheid woedt er jaarlijks maanden lang!
Vroeger kregen de snijdsters 20 centiemen voor 100 inlandse vellen en 22 centiemen per honderd franse vellen. Heden betalen goede en slechte vellen dooreen nog 12 centiemen per honderd.
De blokwerkers die het bedervend vlies afrukken, ontvingen vroeger 1,20fr per honderd vellen, heden nog 90 centiemen.
Door het entreprisestelsel opgejaagd, geraken deze werklieden voor een dergelijk ongezond werk, gedurende een lange dagtaak aan 15 tot 17 fr per week. Enkele uitgezonderden geraken door bovenmatige inspanning tot 18fr en soms tot 19fr.
En dan komt de werkloosheid met haren nasleep van weeën en ellende. "

Edmond Block overleed in 1909. Sedertdien vermeldde de "Wegwijzer van de stad Gent" bij de benaming van de firma Block, steeds de "N.V. Amandia". Wij konden niet achterhalen welke band er was tussen deze N.V. en de firma Block.
Uit de door ons geraadpleegde archiefstukken bleek dat de firma Block, in 1926 tot een N.V. omgevormd werd.

Tussen de twee wereldoorlogen kende de velploterij een grote bloei. Men voerde uit, naar quasi alle landen van de wereld.

Tewerkstelling. (R.A.G. Modern Archief Gentbrugge 198-213)

Jaar	a	b	totaal	Jaar	a	b	totaal
1923			198	1932	16	91	107
1924			208	1933	8	74	82
1925			197	1934	9	63	72
1926			-	1935	7	49	56
1927			248	1936	13	64	77
1928	43	191	234	1937	12	56	68
1929	48	164	212	1938	2	19	21
1930	31	157	188	1939	9	37	46
1931	7	73	80	1940	-	-	-

a= werklieden waarvoor 5fr belasting betaald werd.
b= werklieden waarvoor 10fr belasting betaald werd.

In 1960 werden de gebouwen te Gentbrugge aan de A.R.B.E.D. verkocht. Tevens werd de firma Block overgebracht naar Merelbeke.

Sinds 1980 is de velploterij aan de Waterkluiskaai (nabij Gentbruggebrug) te Sint-Amandsberg gevestigd.

De gebouwen te Merelbeke werden in 1985 opnieuw ingericht als looierij van slangen- en salamandervellen.

Waar wij eerder wezen op de relatie van E. Block met de Engelse pelsfabrikant Frederick Weber, laten wij hier een vertaling volgen van een artikel in "The British fur trade" van Februari 1926.

Op 78-jarige leeftijd overleed de deken van de Londense pelshandel, Frederick Weber. 45 jaar geleden richtte hij zijn bedrijf op, dat hij vier jaar terug overdroeg aan zijn zoon Albert F. Weber, deze nam met grote bekwaamheid de leiding op zich in Great St Thomas Apostle 15 London EC. Niettegenstaande de gewezen Weber niet zozeer op de voorgrond trad was hij een van de meest aktieve en gewaardeerde leden uit het bedrijfsleven. De kring van zijn persoonlijke vrienden en zakenrelaties was niet tot Londen beperkt, maar strekte zich over Europa en Amerika uit. Hij was een der beste kenners van Russisch sabelbont en een authoriteit inzake alle belangrijke pelssoorten. De firma Weber is o.a. de enige vertegenwoordiger in Brittanje, Kanada en de Verenigde Staten van Amerika voor het bedrijf van Edmond Block uit België. De huidige directeur van die zaak, Maurice Block, zoon van Edmond, kwam jaren geleden naar Londen voor een opleiding in het bedrijf van Frederick Weber. Vele prominenten in de pelshandel danken hun succes aan hun scholing bij Weber. Weber overleed aan een dubbele longontsteking op 30 dec. 1925, in dankbaar aandenken betreurd door allen die hem ooit hebben gekend.

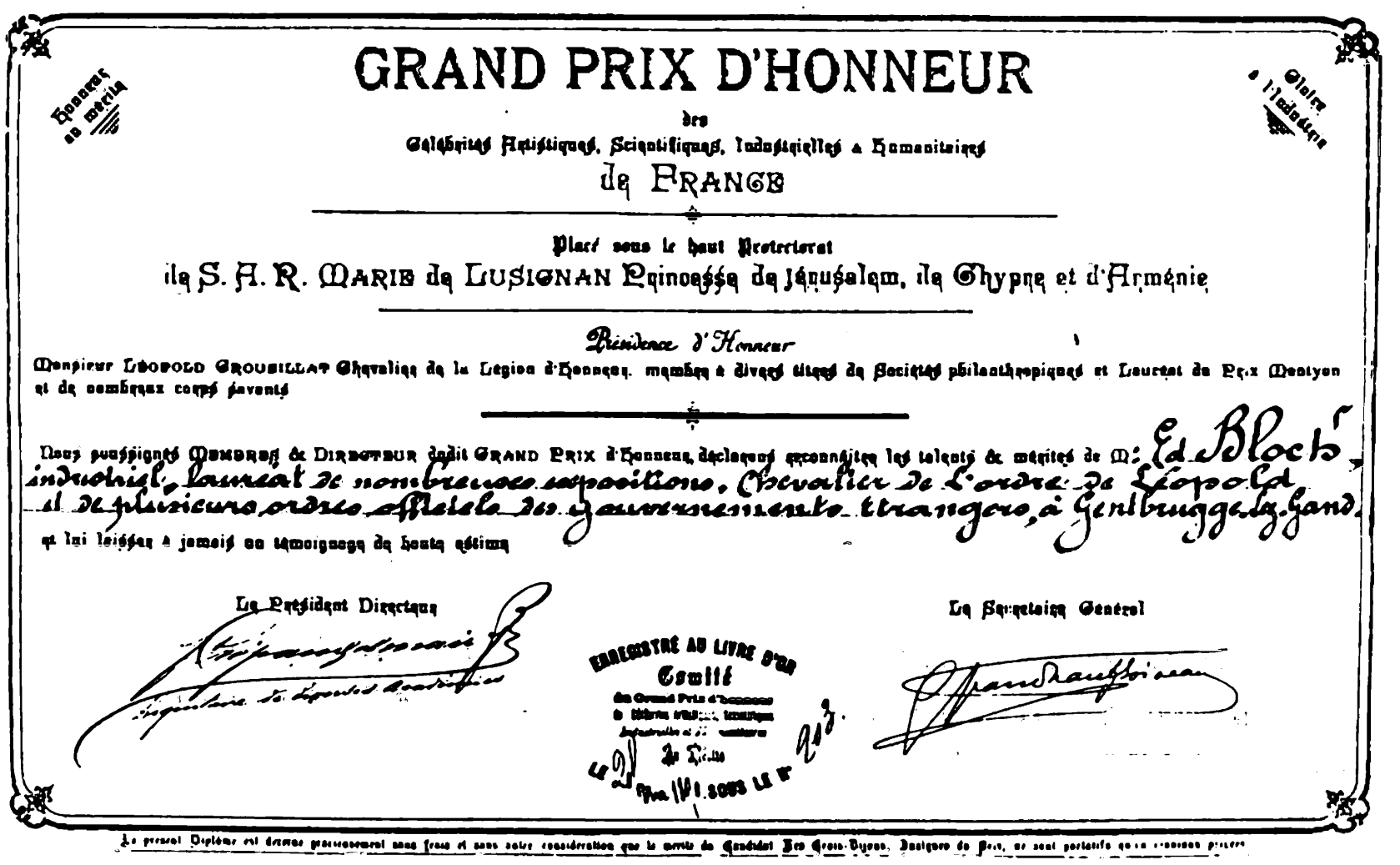

GRAND PRIX D'HONNEUR

des

Célébrités Artistiques, Scientifiques, Industrielles & Humanitaires

de FRANCE

Placé sous le haut Protectorat

de S. A. R. MARIE de LUSIGNAN Princesse de Jérusalem, de Chypre et d'Arménie

Résidence d'Honneur

Monsieur LÉOPOLD GROUSILLAT Chevalier de la Légion d'Honneur, membre à divers titres de Sociétés philanthropiques et Lauréat de Prix Montyon et de nombreux corps savants

Nous soussignés Membres & Directeur dudit GRAND PRIX d'Honneur, déclarons reconnaître les talents & mérites de M: Ed Block industriel, lauréat de nombreuses expositions, Chevalier de l'ordre de Léopold et de plusieurs ordres officiels des Gouvernements étrangers, à Gentbrugge-lez-Gand.

et lui laissons à jamais en témoignage de haute estime

Le Président Directeur

Le Secrétaire Général

ENREGISTRÉ AU LIVRE D'OR

Comité

M. Bode

DE BLAUWSEL-EN KLEURFABRIEK

BLEU D'OUTREMER BLOCK

De onzekerheid en de veranderlijkheid van de marktomstandigheden in het vellenbedrijf brachten Edmond Block ertoe aan productiediffenrentiatie te doen. In 1904 richtte hij een tweede bedrijf op, de Blauwsel- en Kleurfabriek "Bleu d' Outremer".

Uit"Industries Chimiques" Monographies Industrielles VI 1905 blz. 211-215 vertalen wij hetgeen volgt:

> Ultramarijnblauw is een kunstmatige kleur waarvan de samenstelling heden nog niet nauwkeurig bekend is.
> De drie fabrieken in Belgiä die zich met de produktie van die kleurstof bezig houden, gebruiken de Natrium-carbonaat-methode.
> Voor huishoudelijk gebruik bereidt men het blauw in pastavorm of samengeperst in kleine blokjes, bolletjes of cilinders, die met de hand ofwel machinaal gemaakt worden.
> In de nijverheid wordt het blauw niet alleen als kleur gebruikt maar eveneens als bleekmiddel voor heel wat produkten zoals loodwit, papier, amidon, suiker enz.
> Naar volgende landen wordt dat blauw uitgevoerd: Indië, Noord-Amerika, Argentinië, Chili, Australië, China, Japan, Egypte, Turkije, Roemenië, Bulgarije, Servië, Spanje, Duitsland, Denemarken, Zweden en Noorwegen.

Over de fabriek Bleu d'Outremer Block kan men in het socialistisch blad "Vooruit" het volgende lezen:

> Denzelfden nijveraar heeft langs den anderen vleugel der fabriek, eene blauwselfabriek ingericht.
> Men zou waarlijk zeggen dat er gewedijverd is om de twee ongezondste nijverheden daar bijeen te verzamelen.
> Tot het vervaardigen van blauwsel wordt een soort krijt "chinaclay" gemalen met spiegelharst. Eene geweldige gloeiing van beide grondstoffen vormt het blauwsel.
> Bij deze werking loopen de werklieden bijna naakt, de hitte perst hun het zweet uit de poriën. Door de vermenging stijgen stofwolken blauwsel op, die de huid kleuren.
> Men kan oordelen hoe het daarbinnen moet gesteld zijn, wanneer men langs den buitenkant der fabriek, op de daken alsook de vensters het blauwsel verstrooid ziet.
> Wij zagen de werklieden uit de fabriek komen, gelaat, handen, kleeren, alles Outremer-blauw. Als deze werklieden spuwen is het een blauwe plas!
> In die blauwe stofwolken slaaft men zo 10 uren per dag.
> De werklieden werken er op"entreprise" en komen na groote inspanningen aan 20fr per week.

> De eene werkman na de andere verlaat terneergeslagen beide werkhuizen, waar vroeger een goed brood gewonnen werd.
> De werklieden die nooit dachten aan de noodzakelijkheid der vereeniging, boeten nu duur hunne onverschilligheid en hun gebrek aan vooruitzicht.

In 1914 werd het gebouw totaal door brand verwoest.
August de Schrijver herinnert zich nog dat die ongelukstijding gemeld werd, terwijl de familie aan het avondmaal was.
(Deze inlichting vernamen wij tijdens een gesprek met Minister van Staat A.E. De Schijver op 9-11-1984).

In La Flandre Libérale van 4-3-1914, 2/B vernemen wij:
(vertaling)

> Het vuur brak uit omstreeks 7u. 14 in het magazijn voor scheikundige produkten, de oorzaak is niet gekend....
> De vlammen waren over de ganse gemeente merkbaar....
> van verschillende zijden werden de waterstralen op de vuurhaard gericht, vooral om de nabije gebouwen te beschermen, inzonderheid de machinekamer en de grote magazijnen waar de goederen opgestapeld lagen. De schade is aanzienlijk. De blauwselfabriek is totaal vernield.
> De ververij voor de konijnenhuiden brandde gedeeltelijk uit. Ook een bureel is gedeeltelijk geteisterd. Nochtans heeft men de boeken en de comptabiliteit kunnen redden.
> Alles was verzekerd.
> De werkhuizen van de firma Block stelt 200 man tewerk, de meesten zullen verschillende weken werkloos zijn.
> De dag voordien was het werk stilgelegd wegens het Karnavalfeest.

Na de brand werd de produktie van het Ultramarijnblauw niet hernomen.
De terreinen werden aangewend voor de uitbreiding van de velploterij.
De nieuwe gebouwen waren opgetrokken , doch nog niet afgewerkt toen in augustus 1914 de Duitse legers het land binnenvielen.

M. Bode

STRATEN TE GENTBRUGGE MET EEN PERSOONSNAAM

29- Tineken van Heulestraat

Dat is de nieuwe naam van de voormalige Gezusters Lovelingstraat. Na de samenvoeging van Gentbrugge met Gent werd die naam gegeven wegens het feit dat te Gent reeds een Lovelingstraat bestond.

De Tineken van Heulestraat verbond de Koningsdonkstraat met de Emiel Van Swedenlaan en werd aangelegd volgens het algemeen richtingsplan van 1937.

Tineken van Heule is een van de meest bekende liederen van Gentbrugges grote componist Emiel Hullebroek, de tekst is van René De Clercq. Het weze hierbij vermeld dat de Emiel Hullebroeckstraat waarvan enkele meter op Gentbrugs grondgebied verliep en voortgezet werd te Merelbeke, door een kleine grenscorrectie nu volledig op het grondgebied van Merelbeke ligt. Aldus treffen wij de ongehoorde toestand aan dat onze gemeente volstrekt geen straat aan een zijner grootste zonen heeft gewijd, terwijl heel wat straatnamen verwijzen naar vreemdelingen voor ons volk.

Indertijd werd door V.T.B. een gedenkteken opgericht dat Tineken van Heule voorstelt, als hulde aan de toondichter. Het beeld bevindt zich op de hoek gevormd door Braemkasteelstraat en Emiel Verhaerenlaan.

Hier past ook wel een woord over de dichter René De Clercq, (1877-1932). In Nederland als balling overleden werd in 1982 zijn stoffelijk overschot alsook zijn monument (van de hand van Jozef Cantré) naar zijn geboortedorp Deerlijk, overgebracht. De operatie verliep strikt geheim.

30- Leon De Loofstraat

Die straat kruist de Valerius De Saedeleerstraat en loopt evenwijdig met de Frederik Burvenichstraat en de Hippoliet Persoonsstraat. Aan haar twee uiteinden is de Leon De Loofstraat afgesloten zowel naar de zijde van de J. Lauters-straat als naar de Braemkasteelstraat.

Leon De Loof werd geboren te Nuwegem in 1863, hij scheen voorbestemd om werkman te worden. Zijn vader was meestergast in een maalderij, en de zoon zou na zijn lagere school, handweven aanleren en stond weldra aan het getouw. De eigenaar van de maalderij bemerkte de aanleg van de schrandere jongen voor bloemen en planten en nodigde hem uit om 's zomers in zijn hof te werken, 's winters reinigde hij erwten en bonen op zolder. Op die zolder trof de jongen veel boeken aan die hem meer dan de erwten en bonen interesseerden.

Leon viel ook in de smaak van de dorpsonderwijzer die hem bijzondere lessen gaf. Intussen had Leon lust gekregen in het werk in open lucht en op 15-jarige leeftijd liet hij zich als leerling-hovenier inschrijven bij de bekende Frederik Burvenich te Gentbrugge.

Wanneer Leon geen geld had om de trein tot Gent te betalen legde hij de 20km. van Auwegem naar Gentbrugge te voet af. Dat zou ruim tien jaar duren want hij wilde zich volmaken in alle vakken van de tuinbouw: bloemen-, fruit- en moesteelt, tuinarchitektuur en bijenteelt.

Op zeventienjarige leeftijd legde hij zijn eerste examen af in kweken en snoeien van fruitbomen en twee jaar later zijn eindexamen eerste klas. Omwille van zijn bekwaamheid werd hij door ridder Heyndrickx van Lovendegem aangesteld als hoofdhovenier. Leon wilde echter meer. Hij wenste een zelfstandig bedrijf en in 1896 richtte hij te Gentbrugge het weldra bloeiende tuinbouwbedrijf"Leon de Loof" op. Weldra bekwam hij zijn eerste opdracht als rondreizend voordrachtgever eerste klas. Sindsdien hebben talrijke leerlingen en toehoorders in meer dan 75 steden en dorpen in Vlaanderen van zijn lessen over allerlei vakken met betrekking tot land- en tuinbouw genoten.

Meer en meer werden die wandelvoordrachten door regelmatige leergangen vervangen. Na de eerste wereldoorlog waren de omstandigheden grondig veranderd. Ontelbare boomgaarden in Oost- en West-Vlaanderen waren door de krijgsverrichtingen verwoest en het Ministerie nam de gelegenheid te baat om vernieuwing te brengen in de verouderde methodes in tuin- en bloementeelt. Men besliste modelboomgaarden aan te leggen in Loker en Passendale. Met dat grote werk werd Leon De Loof belast.

In plaats van personeel aan te werven en de aanplantingen zelf te doen, verkoos Leon de boeren uit het omliggende uit te nodigen aan dat projekt mee te werken en hen aldus te bekwamen in het aanleggen van boomgaarden en aanplantingen. Zijn dagelijkse taak werd een lange reeks lessen en voordrachten. Hij legde de belangstellenden het hoe en waarom uit van een naar de vereisten aangelegde boomgaard. Zo vormde hij bekwame vakmensen. Het was aan hem te danken dat honderden hectaren grond herschapen weren in bloeiende aanplantingen.

In gans Oost- en West-Vlaanderen was Leon De Loof bekend als een der bekwaamste tuinbouwkundigen en van alle kanten kwam men hem raad vragen. Meestal na een extra voordracht en met een kwinkslag verliet de raadvrager het hof.

Na zijn overlijden in 1946 zetten zijn beide zonen het tuinbouwbedrijf langs de Oude Brusselseweg, dat hun vader had opgericht, verder.

W. Patoor

OUDE DOCUMENTEN BETREFFENDE HET LAND VAN RODE

De familie Van Damme bezit een oude akte uit de jaren 1826-1827 betreffende Gentbrugge en Merelbeke, die wij voldoende interessant achten om onder de ogen van onze lezers te brengen. Verderop drukken wij dat document volledig over op blzn. 85 tot 92

Daar het stuk mooi geschreven is en zeer goed leesbaar is, zullen wij voor de lezers die hier of daar een onduidelijkheid bespeuren, volstaan met een beperkte uitleg. Sommigen zullen er wellicht een oefening in zien om het geschrift uit het begin van de 19de eeuw vlot te lezen, zij zullen misschien ook aangezet worden om persoonlijk aan archiefonderzoek te doen. Zulke lezers kunnen voor hulp steeds terecht op het sekretariaat.

Het document omvat:

1- Een notariele akte van 17 juli 1826 door Dominicq Raman, Koninglijken Notaris ter residentie van Gend, en geregistreerd den 19den Juli door den ontvanger Langhaus (afschrift van 14 sept. 1827 en gelijkvormig verklaard door Notaris Raman).

2- op het vorige volgt een opsomming van vonnissen en arresten tegen Hebbelinck (grondbezitter te Gentbrugge en te Merelbeke).

3- Wegens niet kwijting van de schuld door Hebbelinck gaat deurwaarder De Cock over tot het opstellen van de inventaris van de onroerende goederen van Hebbelinckte Gentbrugge en te Merelbeke, gestaafd door een "Axtrakt yut de matrice der role voor de cadastrale contributien" van de twee genoemde gemeenten.

4- Daarop volgt het Proces Verbaal door deurwaarder De Cock tot in beslagneming der bewuste goederen teneinde tot de verkoop daarvan over te gaan.

I (blz 85)

Voor Notaris D. Raman verschenen op 17 juli 1826:

a) d'heer henri Steinbach, negociant woonende te Malmedy in Pruyssen

b) d'heeren Charles Massez en Hypolite Rooman -regtgeleerde woonende te Gend,... hebben verklaerd den eersten comparant wel te kennen en deszelfs individualiteit te certifieeren.

De eerste ... heeft verklaerd te geven speciale magt en autorisatie aen d'heer henri Steinbach negociant woonende tot Antwerpen om over hem en zijnen naem te ontvangen van d'heer Thomas Hebbelynck al wat dezen aen den eersten schuldig is.

Het blijkt dus dat het hier gaat om een machtiging tussen twee personen met dezelfde naam, de eerste woonde te Malmedy, de tweede te Antwerpen, vermoedelijk waren zij verwanten.

De schuld van Hebbelynck, die zoals verder zal blijken een aanzienlijk bedrag vertegenwoordigde wordt gestaafd door:

a) een "vonnis arbitral (van 20-4-1820) exemtoir verklaerd door den president der regtbank van koophandel van Gend.
b) een arrest van het hooggeregtshof van Brussel (28-7-1824)
c) voordere arresten en vonnissen van de regtbank van Brussel alle behoorlijk geregistreerd.

De tweede heer Steinbach, te Antwerpen had volmacht om van het te ontvangen bedrag een kwijtschrift te leveren en na betaling van kapitaal en intrest de handlichting van de hypotheek te gelasten. Bij niet betaling door de heer Hebbelynck mocht de gevolmachtigde een deurwaarder aanstellen om de arresten en vonnissen te doen uitvoeren en tot het einde toe te procederen.

Het stuk is ondertekend door bovengenoemde personen en twee getuigen, nl. Augustinus Loncle en Joannes De Vilder.

Kosten der registratie:	vaste regten	f 1,60
	13 opcenten	0,21
	13 id. syndikaet	0,21
		2,02

De ontvanger geteekend Langhaus
Voor gelijknamig afschrift geteekend D. Raman
ten jaere agtien honderd zes en twintig den veerthienden September

II (blz. 86)

Ten verzoeke van den heer hendrick Steinbach koopman gehuysvest tot malmedy in pruyssen en voor denwelken domicilie ten effecte dezer is verkozen ten huyze van Meester Johan D'huyvetter avoué woonende in de Hoogpoorte te Gend... worden de vonnissen en akten ten laste van Thomas Hebbelynck opgesomd.

Op 4-8-1826 richt Deurwaarder De Cock een exploit of aanzegging tot de heer Thomas Hebbelynck met verzoek op de door de heer Steinbach gekozen domicilie (bij Meester J. D'huyvetter in de Hoogpoort te Gent) de volgende sommen te betalen:

a) 39.509,25 gulden Nederlands geld als kapitaal
b) 2.370,057 gulden (intrest tegen 6% over het jaar 1825 vermeerderd met verdere intresten

c)	51,49	gulden	als kosten arrest 10-6-1826.
d)	174,76	"	, kosten axpeditie en registratie v. c)
e)	3.068,21	"	voor arrest 28-7-1824.
f)	168,65	"	kosten van appel van zelfde arrest.
g)	601,55	"	expeditie en registr. " "
h)	80,45	"	betekening voor de procureur.
i)	21,39	"	betekening van bevel.
j)	46,39	"	kosten arrest 13,5-1825, gelikw.
k)	34,84	"	kosten zelfde arrest.
l)	10,80	"	betekening aan procureur.

III

Op het proces verbaal van ontvanger Langhaus volgt een verslag van deurwaarder De Cock,(blz. 87)
De deurwaarder heeft zich naar de wijk "de Heye" begeven en een inventaris opgemaakt van de onroerende goederen van Thomas Hebbelynck:

1° een hofstede (volledige beschrijving) 78 vierkante roeden, verder; paardestallen enz. nrs 2 tot 5.
2° een partijken eyken kapbosch,
3° een partije zaeyland.
enz. tot 11°.

Uit de gegevens kan men afleiden dat de hofstede langs de huidige Gontrodestraat lag, ongeveer op de plaats waar heden de parochiale jongensschool gevestigd is.
Een deel der vermelde gronden worden heden ingenomen door de spoorwegen. Waar sprake is van "de straete" betreft het de huidige Peter Benoitlaan vanaf de spoorweg tot de Hundelgemsesteenweg. "de dreve" vormde de grens met Merelbeke en wordt heden ten dele teruggevonden in de richting van de Hendrik Conciensestraat op die gemeente, "de dreve" liep verder in rechte lijndoorheen het huizenblok tussen Peter Benoitlaan en Florastraat.

Op blz 87 wordt de lijst der gronden met hun bijzondere kenmerken vermeld.
Op blz. 90 worden de onroerende goederen van Hebbelynck beschreven die hij te Merelbeke bezat.

IV (blz. 91)

Uit het voorgaande blijkt dat de bezittingen van Hebbelynck in Gentbrugge op 1.048 gulden geschat werden , die gelegen in Merelbeke op 208,45 gulden.

Op blz.91 onderaan en blz. 92 brengt deurwaarder De Cock verslag uit over de inbeslagname van de goederen en de verdere wettelijke verrichtingen in verband daarmee.

De Redactie.

36.

601

I

III

60/ Het stuk Land gelegende ten N° 297 zesthe Deel Suer-muer-
Gemeente van Sint Jans Hoek Hoek Eene Partye Zuyland
Zynde Roomsch Katholyk Gelegen binnen de Jurisdictie
Jen Brugge Ligtende onder de Summier 297 van het Leen
Hof Tyrel Cornelis Verdonck zoodanig Gepaelt Oost en Zuyd de Straet
Ten N° 296 ook de Heer Hieronymus Gyzaerde en daer over
Zelfs gelegen mede de voorgaende

2° Eene Partye Zuyland met den Hant Eyken boom
daer aen Zynde Gelegen binnen de Jurisdictie Brugge Ligtende
de Nommers 296 ende 295 van het gedeelte Plan Weder daer
Zuyd en Zuyd weder Oost en Noord Noord Oost daer
Strot de voorgaende door daer over Zelfs Gelegen

3° Eene Partye Zuyland met den Hobbelen Hant Eyken
Keyserboom daer aen Gelegen binnen de Jurisdictie Brugge Ligtende
de Nommers 321 322, 323 ende 324 van het Plan Groot Laer
Eyken Bundeken Derlaen Zuyd en Zuyd Oost den Hoogen Steenweg
de Straet en de Heer Hieronymus Gyzaerde voor de voorgaende
Zuyd Oost Simon Van de Volgende Heer d'Heer Liebaert

4° Eene Partye Zuyland met de Hantekeyn Eyken Hage-
Boom daer aen Zynde de Nommers 320, 319 en 306 van het
Gedeelte Plan Groot Laer Eyken Bundeken Gelegen Zevenlig rondom
Zynde Noord de voorgaende Zuyd den Weg van de
Jurisdictie Oost de Heer Vanhalen

5° Eene Partye Zuyland voorzyds Bosch met den Hant
Eyken Keyserboom daer aen Gelegen binnen de Jurisdictie
Brugge Zynde den Nommer 285 van het Gedeelte Plan Groot
Akker Perck Zevenhoeken Zelfgelijken Gelegen Oost de Heer
voorgaende West de Heer de Helft voorgaende Zuyd de Straet en
d'Erfgenaemen Heer Zuyd Noord Oost Zelfs

6° Eene Partye Zuyland voorzyds Bosch met den Hant
Eyken Keyserboom daer aen Gelegen binnen de Jurisdictie
Brugge Zynde den nommer 285 van het Gedeelte Plan Groot
Akker Perck Zevenhoeken Zelfgelijken Gelegen Oost de Heer
voorgaende West de Heer de Helft voorgaende Zuyd de Straet
en Erfgenaemen Heer Zuyd Noord Oost Zelfs

7° Eene Partye Zuyland Gelegen binnen de Jurisdictie
Brugge Zynde de Nommers 282 ende 284 van het
Gedeelte Plan Groot Laer Eyken Bundeken Gelegen Zevenlig rondom
Zynde Oost den Straetweg West de Heer de Helft voorgaende Zuyd de Heer
de Jonckheyt Abeelbeke

Welke de Voorzyde Erfgenaemen Zouveren Eygendoms Gebragt Door
Francisca Verdonck en Eygendoms Gebragt zynde Habrite Gerolle
Van de Grond Belastingen der Jurisdictie Sint Brugge

Folio 76 605

Cadastrale legger der gronden der gemeente Gistelhuis Provincie Oostvlaanderen

Artikels	Namen en voornamen van den Eigenaer.	Aanduidingen der Sectie	N° der Sectie	Soort der Eigendomme	Aantal bunderrooden en Ellen	Klassen	Opbrengst	Aanmerkingen
75	Het Kerkelijck Goed	9	282	Bosch	. 12..60	2	6..68	
		11	283	Dreve	. 54 .	2	25..62	
			284	Land	1 68..50	5	90..99	
		10	285	id	2 12 .	5	114..28	
			287	id	. 28 ..	4	18..76	
			288	plantagie	. 08 ..	1	8..33	
		9	289	Land	. 13 . .	4	2..02	
			290	bosch	1 26 . .	2	65..92	
			295	id	. 12 ..	1	8..04	
		5	296	land	. 56 . .	3	42 . .	
		4	297	bosch	. 12 . .	1	8..04	
		3	298	land	. 21 ..	4	54..27	
		2	299	bosch	. 15 ..	2	7..95	
			300	Dalen	. 15 ..	2	9..72	
			301	boomgaard	. 24 ..	1	24..96	
		1	302	gebouw	. 18 ..	1	8..32	
			303	hof	.. 28 ..	3	29..12	
			304	dreve	.. 28 . .	2	14..84	
			305	Bosch	. 33..60	2	17..81	
		8	306	id	. 36 . .	1	24..12	
		7	310	Land	1 13..40	4	75..98	
			320	Bosch	.. 20 ..	2	10..60	
			321	Schuere	.. 11 ..	1	1..04	
			322	Land	4 30..00	3	322..50	
		6	323	bosch	.. 64 ..	1	43..55	
			324	id	. 18 ..	2	9..54	
				Total	16..9..10	Total	1048..	

Folio Stijfkruising Cadastrale afgelegd door ons Burgemeester en Wethouders van het Gemeente Gistelhuis. Gistelhuis. Oostvlaanderen 1826
Ten Huijsfranco Verhaeghe
Ten Bureele des Directeurs Geheel den Eigenaers
Leenders subalterne ingezeten als de Huijsen Aangeduijd
Goederen alle Gelegen binnen de Gemeente van
Gemeente Canton Van Oostende Oostvlaanderen

606 Een perceel bouwland, gelegen te Hulste, groot volgens meting 1 H. 96 A. 20 CA.

Paalt: 1° Jan Baptist Vanden Bossche, Jan Baptist Vanden Bossche, Jozef Vanden Bossche en Jozef Vanden Bossche, allen te Hulste;

2° de Gemeente Hulste, Jozef Vanden Bossche, Jozef Vanden Bossche en Jozef Vanden Bossche, allen te Hulste;

3° Jozef Vanden Bossche, Jozef Vanden Bossche en Jozef Vanden Bossche, allen te Hulste, en Jozef Vanden Bossche, te Hulste.

Een perceel bouwland, gelegen te Hulste, groot volgens meting 1 H. 96 A. 20 CA.

Paalt: 1° Jozef Vanden Bossche, Jozef Vanden Bossche en Jozef Vanden Bossche, allen te Hulste;

2° de Gemeente Hulste, Jozef Vanden Bossche, Jozef Vanden Bossche en Jozef Vanden Bossche, allen te Hulste;

3° Jozef Vanden Bossche, Jozef Vanden Bossche en Jozef Vanden Bossche, allen te Hulste, en Jozef Vanden Bossche, te Hulste.

Een perceel bouwland, gelegen te Hulste, groot volgens meting 1 H. 96 A. 20 CA.

Paalt: 1° Jozef Vanden Bossche, Jozef Vanden Bossche en Jozef Vanden Bossche, allen te Hulste;

2° de Gemeente Hulste, Jozef Vanden Bossche, Jozef Vanden Bossche en Jozef Vanden Bossche, allen te Hulste, en Jozef Vanden Bossche, te Hulste.

Een perceel bouwland, gelegen te Hulste, groot volgens meting 1 H. 96 A. 20 CA.

Paalt: 1° Jozef Vanden Bossche, Jozef Vanden Bossche en Jozef Vanden Bossche, allen te Hulste;

2° de Gemeente Hulste, Jozef Vanden Bossche, Jozef Vanden Bossche en Jozef Vanden Bossche, allen te Hulste, en Jozef Vanden Bossche, te Hulste.

Zaylband en bosch Zyde ook Gebuyt dit voorgenoemden
Franciscus Desmedt Zyn Gebuyt in de meubeli Boer Jonckeer
Combibulien Vande Gemeynte meerbeke ten volgen 60 ℔

Gelaet ryst de meubile der Combie bebuid Jonckeer der
Gemeynte van Meerbeke. Zelmen onder andere Stuck als volgt -

Nos	Noms prenoms professions et demeures des proprietaires et Vonfuctiers	de la Section	Indication No. Du Canton Triage ou Lieudit	du No du plan	De la Nature de la Propriété	Nombre D'arpents perches et mesures par article de Section	par Article de Matrice	classes	Revenu de chaque article de Section	Total du revenu de chaque article de Matrice
						arp: p: M.			f c	
190	bebbelincka	a	1	39	Pre	. 08 . 50		3	5 . 10	
	raffinadeur a Gand		2	58	id	.. 57 . 10		3	30 . 66	
			2	64	Jature	. 30 . 70		2	9 . 21	
			4	120	Terre	1 78 . 20		3	60 . 59	
				192	Pre	. 07 . 80		3	1 . 63	
				193	Terre	2 37 . 20	8 . 63 . ..	4	40 . 31	
				194	Pre	.. 36 . 30		3	7 . 62	
			6	195	id	.. 06 . 90		3	1 . 45	
			del	196	Bois	1 93 20		3	40 . 57	
			7	200	id	1 13 10		5	11 . 31	208 . 45

Pour Extrait Conforme
Le Secretaire de Meerbeke ce 26. Augustus
1800 Cent Soixante

Le Bourgmestre
Jean Baptiste Adriaens

Ce Jourd'hui Vingt Sixieme du mois d'Août mil huit cent
Soixante heure de Midi

Nous Soussignés Bourgmestre et Echevins de la Commune de Meerbeke Canton de Grammont Département de l'Escaut Certifions que le Présent Extrait de Matrice de Rôle de la Contribution Foncière de ladite Commune pour l'année mil huit cent Soixante est conforme à l'original déposé au Secretariat de ladite Commune

Le Bourgmestre
Jean Baptiste Adriaens

Les Echevins
P. Rebbelincks
Jean Baptiste Adriaens

IV

608 Inbeslaggenomen ten gerechte midden der Vaandel van de
gerechten aan de Wed met alle de boomen hegen sloten
enz. over het Regt aan de Plaende van zeedgaande 200
roeden lang, aan weerskanten Landen van de erfg. van
de Heer Reserveren de Boschhouwerij. Strekkende
de Voorgenoemden aan Thomas Hobbelynck ... Gy
Gelyk Een Schelinge ten Vroegsmidde Sommen en gaende die
Jurisdictie Roo. Als gezegd is worden Verklogt by
Gemeegen Dirkgraage J. Gezamenlyk met de Somm
Inbeslaggenomen by myn Proces verbaal van Gerenden
dezen maend en by een Proces verbaal van Timmerlin
dezen maend En de Zelfde van de regtbank van Eerste
Aanleg van het Eerste arrondissement der Provincie Oost-
Vlaenderen en de Volkstraat de Jud. maend. dezer maend
Jegen Goed. met Verwerpen Zullen zyn Gebeurt
Ter Diligentie van Maria Jan Schuyteler arm. woonende
In de Hoogstraete te Sint Gillis aengeteekend is en voor den
Vorigen Laat Vonnissen als hier Tegenwoordig Vervolg

Copie van het Tegenwoordig Proces verbaal en der
Speciale Autorisatie Eerbiedig Overhandigd is door Ondergeteekende
Heere aan Dhr. Jan Maria Jan Verbeke Regter van het Vredege-
regt van het Eerste Canton van Sint Gillis bij Dendermonde
Tegenwoordig Proces verbaal en der Speciale Autorisatie
Door Ondergemelde overgelevert aan de Heeren Volgens mon-
ter en Gezworen Door Jemmyne Ginderbuyen Schaetje
der Inbeslagneming Gebeuren in Handen van Dhr
Francis Carolus Verhaegen Borgemeester die ook het Original
Proces Verbaal Heeft Gedresseerd Als de Requisitie dallede Copie Hier
Subbeen Volgende Gericht Exploit en Alles Voor de Registratie
Memorie Zal Hebben Gedaen Verzoekende Commissie Gelieven
te Stellig Gelieven

De Cock